

Pracovná skupina na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch v Košiciach

MONITOROVACIA

SPRÁVA

k východiskovej
situácii v
oblasti
poskytovania
pomoci a
ochrany ženám
zažívajúcim
násillie v párových
vzťahoch v meste
Košice

Vydalo: Záujmové združenie žien Fenestra

Autorky a autori: PhDr. Štefánia Derevjaníková
Agáta Grančíčová
MVDr. Mgr. Jaroslava Hricová
Mgr. Dušana Karlovská
mjr. Mgr. Cyril Kopsa
Mgr. Sylvia Králová
Mgr. Natália Krokavcová
Mgr. Katarína Melichová
Mgr. Oľga Odelgová
MUDr. Jana Oleárniková
PhDr. Jana Treščáková

Publikácia neprešla jazykovou úpravou

Grafické spracovanie: Viktor Struhár

Tlač: Vienala, Košice, 2008

Počet výtlačkov: 300 kusov

Pracovná skupina na prevenciu a elimináciu násilia
páchaného na ženách v párových vzťahoch v Košiciach

MONITOROVACIA SPRÁVA

k východiskovej situácii v oblasti poskytovania pomoci a
ochrany ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch
v meste Košice

Publikácia vznikla vďaka finančnej podpore Rady vlády SR pre prevenciu kriminality

Obsah

1. Úvod	5	9. Závěry	46
2. Slovník pojmov	7	10. Odporúčania	51
3. Zhrnutie	9	10.1. Tvorba politík pre riešenie problematiky násilia páchaného na ženách	51
4. Medzinárodné a národné dokumenty o násilí páchanom na ženách	11	10.2. Zabezpečenie dostatočnej kapacity podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie a ich deti	51
5. Klíčové témy a spoločné východiská pre účinnú pomoc, ochranu a intervenciu	16	10.3. Ľudské a odborné zdroje	52
6. Základné údaje o meste Košice z pohľadu problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch	25	10.4. Zber údajov	52
7. Monitoring súčasného stavu v oblasti poskytovania pomoci a ochrany ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch v jednotlivých inštitúciách v meste Košice	26	10.5. Spolupráca	52
7.1. Košický samosprávny kraj	27	11. Literatúra	53
7.2. Mesto Košice	31		
7.3. MČ Košice – Juh	33		
7.4. Úrad práce sociálnych vecí a rodiny v Košiciach	35		
7.5. Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Košiciach	38		
7.6. Záujmové združenie žien Fenestra	39		
8. Celková SWOT analýza súčasnej situácie v oblasti poskytovania pomoci a ochrany ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch v meste Košice	44		

1 Úvod

Táto monitorovacia správa je výstupom monitoringu východiskovej situácie v oblasti poskytovania pomoci a ochrany ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch v meste Košice v roku 2008. Účelom monitoringu bola analýza možností, ktoré majú ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch pri hľadaní pomoci a ochrany v Košiciach. Monitoring realizovali zástupcovia a zástupkyne inštitúcií zastúpených v pracovnej skupine pre prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách v Košiciach¹ (ďalej „pracovná skupina“) v rámci projektu „Mosty k pomoci“, ktorý finančne podporila Rada vlády SR pre prevenciu kriminality.

Naším cieľom bolo zistiť, či inštitúcie podieľajúce sa na poskytovaní ochrany a pomoci ženám zažívajúcim násilie v Košiciach dokážu naplňovať práva a potreby žien, ktoré hľadajú pomoc a ochranu pred násillím zo strany ich súčasných či bývalých manželov alebo partnerov. Informácie o právach žien vo svetle záväzkov Slovenskej republiky obsahuje kapitola Medzinárodné a národné dokumenty o násillí páchanom na ženách. O potrebách žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch a o tom, v čom je situácia týchto žien a ich detí špecifická, hovorí kapitola Kľúčové témy a spoločné východiská pre účinnú pomoc, ochranu a intervenciu.

Kapitola Základné údaje o meste Košice udáva odhady počtu žien – obyvateľiek Košíc a ich detí, pre ktoré je násilie zo strany manžela či partnera bežnou životnou realitou. Taktiež poskytuje prehľad inštitúcií v Košiciach, ktoré sa podieľajú na riešení situácie žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch.

Nasleduje časť, ktorá sa venuje výstupom z monitoringu kompetencií, kapacít a pripravenosti inštitúcií zastúpených v pracovnej skupine pri poskytovaní ochrany a pomoci ženám zažívajúcim násilie. Údaje o jednotlivých inštitúciách, uvedené v tejto kapitole, sme získali na základe žiadosti o informácie v súlade so zákonom č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám. Na základe odpovedí jednotlivých inštitúcií vytvorila pracovná skupina celkovú analýzu silných a slabých stránok, príležitostí aj ohrození pre poskytovanie pomoci a ochrany ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch v Košiciach.

Na formulovaní záverov monitorovacej správy sa podieľali členky a člen pracovnej skupiny. Okrem monitoringu inštitúcií predstavovala ďalší zdroj informácií analýza možností riešení na konkrétnych prípadoch. Prípadové štúdie² vypracovali poradenské pracovníčky Zájumového združenia žien Fenestra na základe ich skúseností s poskytovaním podpory a obhajobou práv žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch. Pri ich analýze členmi a členkami pracovnej skupiny sa zreteľnejšie ukázali nepokryté miesta pri poskytovaní pomoci a podpory. Aj tieto zistenia sa odrazili pri formulovaní záverov.

Odporúčania, ktoré obsahuje posledná kapitola tejto správy, sa týkajú najdôležitejších krokov pre zaistenie účinnej pomoci a ochrany pre ženy zažívajúce násilie v Košiciach. Za každým odporúčaním sa skrýva množstvo práce, ktorú bude potrebné odvieť. Realizácia mnohých z nich bude vyžadovať čas aj finančné prostriedky. V tom kontexte neexistujú nerealistické riešenia - zahraničná prax ukázala, že jedinou podmienkou býva dostatok politickej vôle vnímať riešenie problematiky násillia páchaného na ženách ako prioritu nie len v deklaratívnej, ale aj v praktickej rovine.

Na príprave monitorovacej správy sa podieľali:

PhDr. Štefánia Derevjaníková (Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach)
Agáta Grančíčová (Košický samosprávny kraj),
MVDr. Mgr. Jaroslava Hricová (Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach)
Mgr. Katarína Melichová (Mesto Košice)
Mgr. Dušana Karlovská (Zájumové združenie žien Fenestra)
mjr. Mgr. Cyril Kopsa (Krajské riaditeľstvo policajného zboru v Košiciach)
Mgr. Sylvia Kráľová (Zájumové združenie žien Fenestra)
Mgr. Natália Krokavcová (Zájumové združenie žien Fenestra)
Mgr. Oľga Odelgová (Mestská časť Košice - Juh)
MUDr. Jana Oleáriková (Zájumové združenie žien Fenestra)
PhDr. Jana Treščáková (Košický samosprávny kraj)

Dúfame, že táto monitorovacia správa prinesie hlbší pohľad na chápanie súčasných možností pri prevencii a eliminácii násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch a bude slúžiť ako základ ďalších aktivít, nielen na

1 Košický samosprávny kraj, Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Košiciach, Mesto Košice, Mestská časť Košice – Juh, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach, Zájumové združenie žien Fenestra

2 Prípadové štúdie, ktoré ZZŽ Fenestra vypracovalo za účelom vypracovania monitorovacej správy sú interným pracovným materiálom pracovnej skupiny pre oblasť násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch v meste Košice

úrovni pracovnej skupiny, smerom k hľadaniu a vytvoreniu efektívneho modelu spolupráce medzi inštitúciami v tejto oblasti. Veríme, že bude dobrým zdrojom informácií pre plánovanie a uskutočňovanie konkrétnych krokov pri zabezpečovaní rýchlej, efektívnej a koordinovanej pomoci pre ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch a ich deti v Košiciach a poskytne inšpiráciu pre ďalšie slovenské regióny.

Za finančnú podporu a ochotu k spolupráci v oblasti prevencie a eliminácie násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch ďakujeme Rade vlády SR pre prevenciu kriminality, Mestu Košice, Košickému samosprávnemu kraju, Úradu práce sociálnych vecí a rodiny v Košiciach, Krajskému riaditeľstvu PZ v Košiciach a Mestskej časti Košice - Juh.

Vydavateľky

2 Slovník pojmov

V monitorovacej správe sú, pre zrozumiteľnosť, použité termíny, ktoré sa najčastejšie používajú v odbornej literatúre na túto tému. Vydavateľky však považujú za užitočné vysvetliť, ako týmto termínom rozumejú:

Násilie páchané na ženách

Termín „násilie páchané na ženách“ znamená akýkoľvek čin násillia, založený na rodovej nerovnosti, ktorého dôsledkom je, alebo ktorý smeruje k tomu, aby jeho dôsledkom bolo fyzická, sexuálna alebo psychická ujma ženy, vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo akéhokoľvek odopierania slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote¹. V texte sa niekedy môže objaviť v skrátenej podobe ako „násillie“.

Násilie páchané na ženách v párových vzťahoch

je jednou z najčastejších foriem násillia páchaného na ženách. Páchatelom je, v takmer všetkých prípadoch, manžel, partner, alebo bývalý partner ženy, alebo iný muž, ktorý je člen rodiny.

Špecifické podporné služby pre ženy a ich deti, ktoré zažívajú násillie v párových vzťahoch, vychádzajú z ľudsko-právneho chápania problematiky a reflektujú špecifické potreby žien a ich detí. Primárny dôraz týchto služieb je na bezpečí žien a ich detí, ich posilnení a obhajobe ľudských práv žien a detí s cieľom prispieť k spoločenskej zmene.

Bezpečný ženský dom je bezpečné ubytovacie zariadenie pre ženy zažívajúce násillie v párových vzťahoch a ich deti. Účelom bezpečných ženských domov je poskytovať dočasné ubytovanie a ďalšie špecifické a komplexné podporné služby pre ženy a ich deti zažívajúce násillie v prípadoch, keď nie je možné právne zabezpečiť, aby z domu odišiel násillný muž, existuje vysoké riziko, že násillný muž nebude rešpektovať právne opatrenia a hrozí, že zabije alebo zraní ženu či jej deti, alebo sa žena cíti v mieste bydliska ohrozená.

Poradenské centrum pre ženy zažívajúce násillie v párových vzťahoch

Mnoho žien, ktoré zažili, alebo zažívajú násillie v párových vzťahoch potrebuje na zotavenie sa z dôsledkov násillia špecializovanú a dlhodobú pomoc. Účelom poradenských centier pre ženy zažívajúce násillie a ich deti je poskytovať komplexné, dlhodobé a bezplatné podporné služby zamerané na bezpečie a posilnenie žien.

¹ Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách, článok 1, OSN, 1993

Intervenčné centrá

Intervenčné centrá pracujú na systémovej úrovni a sú zamerané na spoluprácu medzi relevantnými inštitúciami a uplatňovanie spoločných postupov pri riešení prípadov násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch. Hlavným účelom intervenčných centier je proaktívne poskytovanie informácií o možnostiach riešenia situácie a proaktívna podpora žien, zažívajúcich násillie. Ich existencia je podmienená formalizovanou spolupracou intervenčných centier s políciou, úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny a inými inštitúciami, ako aj dostatočnou kapacitou ďalších podporných služieb pre ženy zažívajúce násillie v párových vzťahoch.

Európske štandardy pre poskytovanie podporných služieb špecificky určených pre ženy zažívajúce násillie boli vypracované poprednými európskymi expertmi a expertkami z vládneho aj mimovládneho sektora na konferenciách v Badene (1998, Rakúsko), Kolíne (1999, Nemecko) a Jyväskylä (1999, Fínsko)². Tieto konferencie sa konali pod záštitou vlád krajín, ktoré v daných obdobiach predsedali Európskej únii. V roku 2009 budú zverejnené minimálne štandardy Rady Európy.

Prevádzkovanie podporných služieb pre ženy, ktoré sú vystavené násilliu alebo hrozbe násillia, znamená poskytovanie pomoci a podpory pri dosahovaní plnohodnotného a kvalitného života bez násillia. Štandardy zariadení poskytujúcich podporné služby ženám zažívajúcim násillie a ich deťom preto spĺňajú niekoľko podmienok, z ktorých kľúčové sú:

- **dostupnosť**
Pomoc a podpora musí byť dostupná pre všetky ženy, ktoré ju potrebujú. Prekážkou nesmie byť vek, zdravotný stav, počet detí či bezdetnosť, ekonomická situácia, národnosť, etnická príslušnosť, miesto trvalého pobytu, štátna príslušnosť, náboženské či politické presvedčenie, ani iné faktory.
- **bezpečie**
Základným a prvoradým cieľom pomoci a podpory má byť bezpečie žien a ich detí, a to v ich prirodzenom prostredí ako aj v zariadení poskytujúcom pod-

² Recommendations of EU-Experts Meeting, Baden, Austria <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8729>
Recommendations of EU-Expert Meeting, Jyväskylä, Finland <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8730>
Recommendations of EU-Expert Meeting, Cologne, Germany <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8731>

porné služby. Pod bezpečím chápeme aj vnútorný pocit bezpečia.

- **kvalita**

Okrem vysokých nárokov na teoretické znalosti a praktické zručnosti jednotlivých pomáhajúcich profesií je jednou zo základných podmienok pomoci a podpory žien zažívajúcich násilie taký prístup, ktorý nevedie k sekundárnej viktimizácii ale k posilneniu žien, a vychádza zo špecifických potrieb žien zažívajúcich násilie a ich detí.

3 Zhrnutie správy

z monitoringu východiskovej situácie v oblasti pomoci a ochrany žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch a ich detí v meste Košice

Správa z monitoringu východiskovej situácie v oblasti pomoci a ochrany žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch v meste Košice je výstupom prvého roku činnosti pracovnej skupiny pre prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch v meste Košice. Účelom monitoringu bolo zmapovanie súčasného stavu v oblasti poskytovania podpory, pomoci a ochrany ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch v meste Košice. Monitoring sa uskutočnil v rámci projektu „Mosty k pomoci“ podporeného Radou vlády SR pre prevenciu kriminality. Výstupy z monitoringu a odporúčania budú podkladom pre ďalšiu činnosť pracovnej skupiny.

VÝSKYT NÁSILLIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH V KOŠICIACH

Podľa ostatného slovenského reprezentatívneho výskumu¹ **zažíva násilie** zo strany súčasného partnera **21,2% dospelých žien** a 27,9% dospelých žien má skúsenosť s opakovaným násillím zo strany bývalého partnera. Vychádzajúc z tohto prieskumu a demografických údajov o Košiciach môžeme odhadovať, že násilie zo strany partnera zažíva viac než **20 000 obyvateľiek Košíc**. Zo zistení reprezentatívneho výskumu ďalej vyplýva, že takmer 70% žien, ktoré zažívajú násilie zo strany súčasného partnera žije v domácnosti s dieťaťom, alebo viacerými deťmi.

POTREBY ŽIEN SÚ KLUČOVÉ

Násilie v párových vzťahoch závažne zasahuje do všetkých oblastí života žien, ktoré ho zažívajú. Ženy, rovnako ako ich deti, potrebujú rýchlu a kvalitnú pomoc, ktorá ich chráni a umožňuje im uplatňovať svoje práva. Nedostatok zdrojov pomoci, pomalá a neúčinná pomoc sú často dôvodmi, prečo ženy zostávajú, alebo sa vrátia do násilného vzťahu. Aby bola pomoc účinná je nevyhnutné, aby zainteresované inštitúcie zastávali jednotný postoj nulovej tolerancie násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch a vychádzali z medzinárodne uznaného faktu, že násilie páchané na ženách v párových vzťahoch je porušovanie ľudských práv.

¹ Bodnárová, B., Filadelfiová, J., Holubová, B.: Reprezentatívny výskum výskytu a skúseností žien s násillím páchanom na ženách (VAW) na Slovensku, Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava 2008

LEGISLATÍVNY RÁMEC pre poskytovanie ochrany a pomoci ženám zažívajúcim násilie

Slovenská republika sa zaviazala ženám zažívajúcim násilie zabezpečiť efektívnu pomoc a ochranu pred násillím ratifikovaním viacerých medzinárodných dohovorov². Vláda Slovenskej republiky uznáva špecifickosť problematiky násillia páchaného na ženách a nutnosť špecifických opatrení na jej riešenie, vrátane špecifického prístupu k pomoci a ochrane žien zažívajúcich násilie, v Národnej stratégii pre prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách a rodinách z roku 2004 a v Národnom akčnom pláne pre prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách na roky 2005 – 2008. **Súčasný zákon**, ktorými sa riadia inštitúcie, umožňujú ženám získať pomoc pri uskutočňovaní čiastkových krokov v rámci celkového riešenia ich situácie. **Legislatíva** však neumožňuje zabezpečiť komplexnú pomoc a ochranu pre ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch, pretože neošetruje mnohé dôležité aspekty ich situácie. Problematika násillia páchaného na ženách je medzirezortná a na riešení konkrétnych prípadov sa podieľajú mnohé inštitúcie. Pre koordinovaný postup inštitúcií, vedúci k rýchlej a efektívnej pomoci, je potrebný špecifický zákon, komplexne upravujúci riešenie problematiky násillia páchaného na ženách.

INŠTITUCIONÁLNA ZÁKLADŇA V KOŠICIACH

V meste Košice sú zastúpené všetky inštitúcie, podieľajúce sa na ochrane a pomoci ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch. Právomoci a kompetencie týchto inštitúcií sú legislatívne zakotvené, pomoc a ochrana žien zažívajúcich násilie tvorí len časť náplne ich činností. Okrem verejných inštitúcií sídli v Košiciach ženská mimovládna organizácia Zaujmové združenie žien Fenestra (ďalej ZZŽ Fenestra), ktorej činnosť je zameraná výlučne na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch.

STRATÉGIE A PLÁNY

Koncepcie, stratégie a plány zamerané na riešenie problematiky násillia páchaného na ženách **chýbajú** či už na úrovni kraja, mesta alebo mestských častí. Ak aj je

² Pozri kapitolu Medzinárodné a národné dokumenty o násillí páchanom na ženách

problematika alebo cieľová skupina spomenutá v niektorých rámcových koncepciách, stratégiách a plánoch, nie sú definované konkrétne kroky alebo opatrenia zamerané na jej riešenie. To, že na regionálnej úrovni neexistujú koncepcie a strategické materiály na riešenie problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch, odráža skutočnosť, že tejto problematike ešte stále nie je pripisovaná závažnosť a nie je vnímaná ako prioritná. Spolupráca samospráv rôznych stupňov pri tvorbe koncepcií a stratégií pre riešenie problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch môže mať synergický efekt.

ZBER ÚDAJOV

Žiadna z inštitúcií, okrem polície, **neviduje, nezbera a nevyhodnocuje** údaje o počte prípadov násillia páchaného na ženách ani iné údaje s tým súvisiace. Polícia tieto prípady eviduje, avšak štatistiky týkajúce sa priamo násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch nie sú k dispozícii. Fenestra zbiera širokú škálu údajov o počte klientiek, formách násillia ktoré zažívajú, spôsoboch riešenia situácie a rozsahu poskytnutej pomoci. Evidencia počtu prípadov násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch je dôležitá pre zaistenie dostatočných kapacít odborného personálu špecificky zaškoleného v problematike násillia páchaného na ženách.

ĽUDSKÉ A ODBORNÉ ZDROJE

Efektívna pomoc a ochrana žien zažívajúcich násillie v párových vzťahoch je podmienená dobrou znalosťou tejto problematiky zamestnancami a zamestnankyňami jednotlivých inštitúcií a prehľadnými smernicami pre postupy na jednotlivých pracovných pozíciách. Miera znalosti problematiky násillia páchaného na ženách sa líši nielen v jednotlivých inštitúciách, ale kolíše aj medzi zamestnancami a zamestnankyňami v rámci jednotlivých inštitúcií. Žiadna z inštitúcií nemá na riešenie prípadov násillia vytvorené špecifické pracovné pozície, ani jasne definované postupy pre riešenie prípadov násillia páchaného na ženách. Zaisťiť špecifické vzdelávanie zamestnancov a zamestnankyň a vypracovať jasné a detailné postupy v prípadoch násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch bude dôležité hlavne v tých inštitúciách, ktoré priamo pracujú so ženami zažívajúcimi násillie v párových vzťahoch.

SLUŽBY

Európske štandardy pre podporné služby pre ženy zažívajúce násillie³ zdôrazňujú potrebu špecifického prístupu a opatrení vychádzajúcich zo špecifických potrieb

³ Liz Kelly, Lorna Dubois: Developing Minimum Standards for Violence Against Women Support Services: An Exploratory Study, Council of Europe, Strasbourg 2008

žien zažívajúcich násillie. Štandardy definujú aj minimálnu kapacitu služieb pre ženy zažívajúce násillie: 1 miesto pre rodinu⁴ v bezpečnom ženskom dome na 10000 obyvateľov a 1 špecifické poradenské centrum pre ženy zažívajúce násillie v párových vzťahoch na 50000 obyvateľov. V Košiciach poskytujú dočasné ubytovanie pre ženy zažívajúce násillie zariadenia sociálnych služieb⁵ zriadené za iným účelom a pre iné cieľové skupiny. Špecifické poradenské služby pre ženy zažívajúce násillie poskytujú dve mimovládne organizácie (Fenestra, Pro Familia). V Košiciach neexistuje **bezpečný ženský dom** a kapacity špecifických poradenských centier nedokážu pokryť potrebu v prostredí. Chýba taktiež **bezplatná nonstop krízová a informačná linka** pre túto cieľovú skupinu a intervenčné centrum. Zabezpečenie dostatočnej kapacity špecifických podporných služieb pre ženy zažívajúce násillie a ich deti predstavuje veľkú výzvu pre najbližšie roky.

SPOLUPRÁCA

Jednotlivé inštitúcie spolupracujú pri riešení konkrétnych prípadov násillia páchaného na ženách. Celkovo však spolupráca medzi inštitúciami nie je koordinovaná, zmluvne zakotvená ani inak formalizovaná. V novembri 2007 vznikla v Košiciach Pracovná skupina na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch⁶, zložená zo zástupkyň a zástupcov inštitúcií kľúčových pre riešenie problematiky násillia páchaného na ženách v Košiciach. Jej úlohou je pripraviť podmienky pre vznik koordinovanej multiinštitucionálnej spolupráce pri riešení problematiky násillia páchaného na ženách, vrátane koordinovaného postupu pri riešení konkrétnych prípadov násillia páchaného na ženách. Hoci spolupráca zatiaľ nie je formalizovaná, jej fungovanie predstavuje dobrý základ pre uskutočňovanie koncepčných a vzájomne prepojených krokov v rámci jednotlivých inštitúcií pri riešení problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch v Košiciach.

⁴ Miesto pre rodinu sa definuje ako 1 žena plus počet detí reflektujúci priemerný počet detí na rodinu v danej krajine (pozn. vydavateľiek)

⁵ Druh zariadení sociálnych služieb definuje §12 Zákona 448/2008 o sociálnych službách.

⁶ Pracovná skupina na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch vznikla v r. 2007 v rámci projektu „Spoločná intervencia – cesta k prevencii domáceho násillia“ podporeného Radou vlády SR pre prevenciu kriminality. Inštitúcie zastúpené v pracovnej skupine sú: Košický samosprávny kraj, Mesto Košice, MČ Košice – Juž, KR PZ v Košiciach, ÚPSVaR v Košiciach a ZZZ Fenestra.

4 Medzinárodné a národné dokumenty

o násilí páchanom na ženách

Násilie páchané na ženách je závažným celosvetovým problémom, ktorý denne zasahuje životy tisícok žien a aj detí. Mnohé medzinárodné organizácie a orgány ako OSN, Európsky parlament a Rada Európy vo svojich dokumentoch, ktoré sa týkajú tejto problematiky zdôrazňujú skutočnosť, že násilie páchané na ženách je predovšetkým vážnym porušovaním základných práv žien, ktoré má na ich životy a zdravie dlhodobé a ďalekosiahle dôsledky. Slovenská republika, ako zmluvný štát mnohých týchto dokumentov tiež uznáva závažnosť takéhoto porušovania práv a vo svojich dokumentoch potvrdzuje ľudsko-právne východiská medzinárodných orgánov, ako aj odporúčané kroky smerujúce k prevencii a eliminácii násilia páchaného na ženách.

ZÁKLADNÉ PRÁVA A SLOBODY

V dôsledku násilia sú porušované základné práva a slobody žien, na ktoré majú v demokratických spoločnostiach právo. Sú to práva a slobody, ktoré sú im dané a garantované, a ktoré si nemusia zaslúžiť. Európsky dohovor o ľudských právach a základných slobodách, ako aj **Deklarácia OSN o odstránení násilia páchaného na ženách** jasne tieto práva a slobody definujú:

Právo každého na život je chránené zákonom.

Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť.¹

Ženy majú právo na to, aby v rovnakej miere využívali a boli ochraňované všetkými ľudskými právami a základnými slobodami v politickej, ekonomickej, sociálnej, kultúrnej, občianskej a každej inej oblasti.

K týmto právam medzi iným patrí:

- Právo na život;
- Právo na rovnosť;
- Právo na slobodu a ochranu osoby;
- Právo na rovnakú ochranu podľa zákona;
- Právo nebyť nijakým spôsobom diskriminovaná;
- Právo nebyť podrobenou mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo potupnému zaobchádzaniu a trestu²

Sú to práve tieto základné práva žien, ktoré sú v dôsledku násilia vážne a opakovane porušované. Takéto porušovanie bez včasnej, primeranej a odbornej intervencie zo strany relevantných štátnych a verejných inštitúcií môže viesť k ťažkej ujme na fyzickom a psychickom zdraví žien, alebo až k vraždám žien. V prípadoch násilia, ktoré na ženách páchajú ich manželia, alebo partneri dochádza aj k vážnemu porušovaniu práv detí. Životy a zdravie detí sú násilím, ktoré zažívajú, alebo ktorého sú svedkami, vážne ohrozené. Základné práva a potreby detí definuje **Dohovor o právach dieťaťa**:

Článok 2

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, urobia všetky potrebné opatrenia na to, aby bolo dieťa chránené pred všetkými formami diskriminácie alebo trestania, ktoré vyplývajú z postavenia, činnosti, vyjadrených názorov alebo presvedčenia jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo členov rodiny.

Článok 6 (1)

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú, že každé dieťa má prirodzené právo na život.

Článok 6 (2)

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú v najvyššej možnej miere zachovanie života a rozvoj dieťaťa.³

DEFINÍCIA

Násilie páchané na ženách je rodovo podmienené násilie keďže zasahuje ženy nepomerne a jeho príčinou, aj dôsledkom je historicky nerovné rozloženie moci medzi ženami a mužmi v spoločnosti. Túto skutočnosť uznali nielen medzinárodné organizácie a inštitúcie, ale aj väčšina demokratických štátov:

Deklarácia OSN o odstránení násilia páchaného na ženách:

Termín "násilie páchané na ženách" označuje pre potreby Deklarácie akýkoľvek čin násilia, založený na rodovej nerovnosti, ktorého dôsledkom je, alebo ktorý smeruje k tomu, aby jeho dôsledkom bolo fyzické, sexuálne alebo psychické ujmu ženy, vrátane vyhrážania sa

¹ Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Hlava I, články 2 a 3, EÚ, 1950

² Deklarácia OSN o odstránení násilia páchaného na ženách, článok 3, OSN, 1993

³ Dohovor OSN o právach dieťaťa, články 2 a 6 (odsek 1,2), OSN, 1989

takými činmi, nátlaku alebo akéhokoľvek odopierania slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote.⁴

Dohovor OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW):

Definícia diskriminácie zahŕňa rodovo podmienené násilie, čiže násilie, ktoré je namierené voči žene pretože je žena, alebo, ktoré nepomerne viac zasahuje ženy. Zahŕňa činy, ktoré spôsobujú fyzickú, duševnú, alebo sexuálnu ujmu, alebo utrpenie, vyhrážanie sa takými činmi, nátlaku, alebo akéhokoľvek iné odopieranie slobody.⁵

Rodovo podmienené násilie je závažný problém, ktorý zasahuje všetky úrovne spoločnosti, a preto si vyžaduje špecifické prístupy v oblasti poskytovania služieb, legislatívnych opatrení a právnej ochrany žien.

PODPORNÉ SLUŽBY

Medzinárodné a národné dokumenty jasne pomenovali záväzky zmluvných štátov v týchto oblastiach, ako aj potrebné opatrenia a kroky na naplnenie ich záväzkov:

Oblasť poskytovania podporných služieb ženám, ktoré zažívajú násilie v párových vzťahoch by mala zohľadňovať špecifické potreby žien a ich detí a je zároveň dôležitou súčasťou zabezpečenia ochrany a bezpečia žien a ich detí, ako aj prevencie ďalšieho násillia. Podľa Článku 4 písmeno g) Deklarácie OSN o odstránení násillia páchaného na ženách štáty majú:

... odsúdiť násilie na ženách a neuplatňovať žiaden zvyk, tradíciu alebo náboženské ohľady ako zámienku na vyhýbanie sa svojim povinnostiam odstraňovať násilie. Štáty majú všetkými dostupnými prostriedkami a bez otáľania uplatňovať politiku odstraňovania násillia na ženách, a za týmto účelom majú:

...

g. Zaručiť v maximálnej možnej miere pokiaľ ide o možnosti krajiny a v prípade nutnosti aj v rámci medzinárodnej spolupráce, aby ženy, ktoré sa stali obeťami násillia, a v prípade potreby aj ich deti mali odbornú starostlivosť, ako sú napríklad rehabilitácia, pomoc pri starostlivosti o deti a prostriedky na ich výživu, patričnú liečbu, poradenstvo, lekársku a sociálnu starostlivosť, patričné materiálne vybavenie a programy, ako aj podporné štruktúry, a majú prijať všetky ostatné primerané opatrenia, ktorými by im bola zabezpečená bezpečnosť, ako aj fyzická i psychická rehabilitácia; ...⁶

Rovnako **Všeobecné odporúčanie č. 19** k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien v časti Špecifické odporúčania hovorí:

(k) Zmluvné štáty by mali zakladať, alebo podporovať služby pomoci obetiam násillia v rodine, znásillnenia, sexuálnych útokov a iných foriem rodovo podmieneného násillia, vrátane bezpečných ženských domov, špecificky zaškoleného zdravotníckeho personálu, reintegrácie a poradenstva;

(o) Zmluvné štáty by mali zabezpečiť, aby boli služby pre obeť násillia dostupné ženám žijúcim na vidieku a aby boli, tam, kde je to nevyhnutné, poskytované špeciálne služby v izolovaných komunitách;⁷

Rada Európy vydala **Odporúčanie Rec 2002(5)**, ktoré o oblasti poskytovania služieb hovorí:

Členské štáty by mali:

Zabezpečiť, aby obeť bez akejkoľvek diskriminácie dostali okamžitú a komplexnú pomoc zabezpečenú koordinovaným, multidisciplinárnym a profesionálnym úsilím, či už podali sťažnosť, alebo nie, vrátane lekárskeho a súdneho lekárskeho vyšetrenia a ošetrovania, spoločne s post traumatickou, psychologickou a sociálnou podporou ako aj právnou pomocou; toto by sa malo poskytovať dôverne, bezplatne a malo by to byť k dispozícii 24 hodín.⁸

Štandardy poskytovania podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie a ich deti pravidelne reviduje a vydáva Rada Európy. Posledná **štúdia Rady Európy** o minimálnych štandardoch poskytovania podporných služieb⁹ ženám, ktoré zažili násilie definuje nasledujúce základné princípy poskytovania takýchto služieb:

- Ľudsko-právne chápanie násillia páchaného na ženách.
- Chápanie násillia páchaného na ženách ako rodovo podmieneného násillia a uznanie potreby existencie špecifických služieb pre ženy, ktoré zažili násilie.
- Bezpečnosť, bezpečie a ľudská dôstojnosť ako priority poskytovania služieb.
- Služby majú byť špecializované a poskytované primerane zaškoleným personálom.
- Služby reflektujú rôznorodosť žien a ich detí ako cieľovej skupiny.
- Zabezpečenie spravodlivého prístupu k službám pre všetky ženy a ich deti.
- Advokácia a právna pomoc – služby poskytujú právnu pomoc v jednotlivých prípadoch a ich úlohou je aj advokácia na dosiahnutie systémových zmien.
- Posilnenie – služby prístupujú ku klientkam a ich deťom s rešpektom, úctou, citlivo a vytvárajú podporujúce prostredie.
- Služby podporujú účasť klientiek a ich detí na rozvoji a vyhodnocovaní poskytovaných služieb.

⁴ Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách, článok 1, OSN, 1993

⁵ General Recommendation No. 19, Violence Against Women, General Comments, para. 6, UN, 1992

⁶ Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách, článok 4 (g), OSN, 1993

⁷ General Recommendation No. 19, Violence Against Women, Specific Recommendations, para. 24(k,o), UN, 1992

⁸ Odporúčanie Rec 2002(5) Výboru ministrov členským štátom o ochrane žien proti násilliu, odsek 23, Rada Európy, 2002

⁹ Kelly, L.-Dubois, L.: Combating Violence Against Women: Minimum Standards for Support Services, Council of Europe, Strasbourg, 2008

- Služby rešpektujú právo klientiek na dôvernosť informácií.
- Služby úzko spolupracujú s inými relevantnými inštitúciami a podieľajú sa na koordinovanej pomoci ženám a ich deťom.
- Služby vychádzajú z dvoch jasných princípov: rešpekt a dôvera voči ženám, ktoré zažili násilie a zasadzovanie sa za vyvodenie zodpovednosti voči páchatelom násillia.
- Vedenie a zodpovednosť – služby majú byť riadené efektívne a poskytované odborným a špecificky zaškoleným personálom.
- Práca v oblasti tolerancie – služby sú modelom nenásilného fungovania navonok, aj do vnútra a vykonávajú činnosť v oblasti zvyšovania povedomia a prevencie násillia páchaného na ženách.

LEGISLATÍVNE OPATRENIA A PRÁVNA OCHRANA

Dôležitým systémovým nástrojom boja proti násilliu páchanému na ženách sú legislatívne opatrenia a poskytovanie právnej ochrany ženám a ich deťom prostredníctvom zákonov.

Zmluvné štáty kľúčových medzinárodných dokumentov o násillí páchanom na ženách sa zaväzujú k nasledujúcim krokom v oblasti legislatívy a právnej ochrany žien a ich detí:

Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách:

Článok 4

c. Vynakladať aktívne úsilie na prevenciu voči násilliu, na vyšetrenie všetkých násilných činov a v súlade s vlastnou legislatívou aj na potrestanie všetkých násilných činov spáchaných na ženách, či už tieto činy boli spáchané štátom samotným, alebo súkromnými osobami;

d. Rozširovať trestné, občianske, pracovné a administratívne postihy v rámci domácej legislatívy na potrestanie a náhradu za ujmu spôsobenú ženám, ktoré sa stali obeťami násillia; ženám, ktoré sa stali obeťami násillia, majú byť sprístupnené možnosti dosiahnuť spravodlivosť, a legislatíva príslušného štátu má zabezpečiť, aby sa učinilo spravodlivosti zadosť a aby sa dosiahla náhrada škody za zlo, ktoré utrpeli; štáty majú tiež povinnosť informovať ženy o ich právach, aby tak mohli prostredníctvom týchto mechanizmov hľadať nápravu;¹⁰

Viacere z kľúčových dokumentov zdôrazňujú aj potrebu špecifického vzdelávania všetkých zainteresovaných orgánov činných v trestnom konaní a právnických profesií a definujú spôsob akým by mali orgány činné v trestnom konaní pristupovať k ženám, ktoré zažili násillie:

Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách:

Článok 4

i. Prijíť opatrenia, aby úradníci a verejní činitelia, ktorí môžu presadzovať príslušné zákony v praxi a ktorí sú zodpovední za to, aby

sa uskutočňovali politiky prevencie voči násilliu a aby bol každý akt násillia vyšetrený a potrestaný, aby títo úradníci a verejní činitelia dostali patričný tréning, ktorí by ich scitlivoval na problematiku žien;¹¹

Všeobecné odporúčanie č.19 k Dohovoru CEDAW:

Špecifické odporúčania:

(b) Zmluvné štáty by mali zabezpečiť, aby zákony namierené proti násilliu v rodine a týraníu, sexuálnym útokom a inému rodovo podmienenému násilliu poskytovali primeranú ochranu všetkým ženám a rešpektovali ich nedotknuteľnosť a dôstojnosť. Obetiam by mali byť poskytované primerané ochranné a podporné služby. Základom efektívnej implementácie Dohovoru je rodovo scitlivovacie vzdelávanie orgánov činných v trestnom konaní a súdnictva, ako aj verejných činiteľov;¹²

Odporúčanie Rady Európy Rec 2002(5) Výboru ministrov členským štátom o ochrane žien proti násilliu:

Členské štáty by mali:

29. zabezpečiť, aby policajné a iné orgány na presadzovanie zákona prijímali obeť, zaobchádzali s nimi a poskytovali im poradenstvo vhodným spôsobom, založeným na úcte k ľudským bytostiam a dôstojnosti, a aby vybavovali sťažnosti dôverne; obeť by mali byť vypočuté bez omeškania špeciálne vyškolenými pracovníkmi a pracovníčkami v priestoroch, ktoré sú určené na to, aby umožnili vytvoriť dôverný vzťah medzi obeťou a policajným úradníkom, či úradníčkou a zabezpečiť, pokiaľ je to možné, že obeť násillia vypočuje žena, ak si to želajú¹³

Všeobecným dokumentom v oblasti ochrany práv obeť násillia je **Rámcové rozhodnutie Rady o postavení obeť v trestnom konaní**¹⁴, ktoré členským štátom v súvislosti s priebehom a vedením trestného konania ukladá povinnosť obeť, okrem iného, zabezpečiť:

Článok 2

... aby obeť, ktoré sú obzvlášť zraniteľné, mali prospech zo špecifického zaobchádzania najlepšie prispôbeného ich pomerom.

Článok 6

... aby obeť mali prístup k poradenstvu uvedenému v článku 4(1)(f) (iii) poskytovanému bezplatne tam, kde je to oprávnené, ktoré sa týka ich postavenia v konaní a kde je to potrebné, k právnej pomoci uvedenej v článku 4(1)(f)(ii), keď majú možnosť mať právne postavenie zúčastnených strán trestného konania.

¹⁰ Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách, článok 4, odsek (c,d), OSN, 1993

¹¹ Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách, článok 4, odsek (i) OSN, 1993

¹² General Recommendation No. 19, Violence Against Women, Specific Recommendations, para .24(b), UN, 1992

¹³ Odporúčanie Rec 2002(5) Výboru ministrov členským štátom o ochrane žien proti násilliu, odsek 29, Rada Európy, 2002

¹⁴ Rámcové rozhodnutie Rady o postavení obeť v trestnom konaní(2001/220/JHA), články 2,6 a 8, Rada Európy, 2001

Článok 8

... vhodnú úroveň ochrany pre obeť a kde je to potrebné, pre ich rodiny alebo osoby v podobnom postavení, najmä pokiaľ ide o ich bezpečnosť a ochranu ich súkromia, keď kompetentné orgány usúdia, že existuje vážne riziko represálií alebo spoľahlivý dôkaz o vážnom úmysle narušiť ich súkromie.

... aby sa zabránilo kontaktu medzi obeťami a páchatelmi v budove súdu, pokiaľ si súdne konanie nevyžaduje takéto kontakty. Keď je to na tento účel potrebné, každý členský štát zabezpečí, aby mala budova súdu samostatné čakacie priestory pre obeť.

SPOLUPRÁCA MEDZI INŠTITÚCIAMI A NÁRODNÉ A REGIONÁLNE POLITIKY

Násilie páchané na ženách je problém, pri riešení ktorého žiadna inštitúcia, alebo organizácia neuspeje sama. Potrebu koordinovaných postupov a pomoci preto zdôrazňujú kľúčové národné, aj medzinárodné dokumenty. Súčasťou spolupráce medzi štátnymi a verejnými inštitúciami a ženskými MVO je tvorba a implementácia národných, regionálnych a miestnych politik a akčných plánov na boj proti násiliu páchanému na ženách. Oblasť tvorby a implementácie politik na národnej, regionálnej a miestnej úrovni je dôležitá v tom, že umožňuje vytvárať stratégie a akčné plány, ktoré môžu vychádzať zo špecifických potrieb žien, ktoré zažívajú násilie a ich detí v danej krajine, regióne, alebo obci a tým podnikať čo najúčinnnejšie konkrétne kroky na odstránenie a prevenciu násillia. Dôležitú rolu vo vypracovávaní a následnej implementácii stratégií a akčných plánov zohrávajú ženské MVO, ktoré pracujú v oblasti násillia páchaného na ženách.

Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách a v rodinách:

Základným cieľom stratégie je eliminovať násilie páchané na ženách a v rodinách tak, aby nik nemusel čeliť porušovaniu svojich základných ľudských práv a všetci mohli žiť svoj život bezpečne, slobodne, dôstojne a bez akéhokoľvek ohrozenia.¹⁵

Efektívnosť všetkých krokov smerujúcich k naplneniu cieľov je úzko viazaná stupňom koordinácie medzi všetkými zúčastnenými. Všetci relevantní partneri a aktéri zapojení do realizácie stratégie by mali spoločne participovať na základnom ciele.¹⁶

Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách:

Štáty by mali:

Zvážiť možnosť rozpracovať národné plány na činnosť, ktorá pomôže

¹⁵ Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách, článok 4, odsek (c,d), OSN, 1993

¹⁶ Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách, článok 4, odsek (c,d), OSN, 1993

ochrániť ženy pred akoukoľvek formou násillia, alebo zahrnúť opatrenia s takýmto cieľom do plánov, ktoré už v danom štáte existujú, pričom treba podľa možnosti spolupracovať s mimovládnyimi organizáciami, predovšetkým s tými, ktoré sa venujú tejto problematike;¹⁷

Odporúčanie Rady Rec 2002(5):

Členské štáty by mali:

Podporovať spoluprácu medzi políciou, zdravotníckymi a sociálnymi službami a súdnym systémom na zabezpečenie (takýchto) koordinovaných krokov a povzbudzovať a podporovať spolupracujúce siete mimovládnych organizácií.¹⁸

PREVENCIA

Násilie páchané na ženách je dôsledkom historicky nerovného rozloženia moci medzi ženami a mužmi v spoločnosti a vážnym porušovaním základných práv žien a ich detí, ktoré ho zažívajú. Preto je úlohou každého demokratického štátu, v ktorom by rodina mala byť základnou demokratickou jednotkou, a aj inštitúcií, ktoré ho reprezentujú vyvíjať maximálne úsilie na odstránenie škodlivých kultúrnych predstáv a názorov na roly a postavenie žien a mužov v rodine, aj v spoločnosti.

Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách a v rodinách, ciele v oblasti prevencie:

Šíriť povedomie o násillí ako porušovaní ľudských právach vo všeobecnosti, ako aj o ľudských právach osobitných skupín, najčastejšie ohrozených násillím ...

...informovať širokú odbornú i laickú verejnú o skutočných príčinách a dôsledkoch násillia páchaného na ženách a v rodinách, s využitím všetkých prostriedkov komunikačných procesov, tak aby sa dosiahla nulová tolerancia spoločnosti voči násilliu.¹⁹

Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách:

Prijať všetky patričné opatrenia, najmä v oblasti vzdelávania, ktoré by pomohli zmierniť sociálne a kultúrne vzorce správania mužov a žien a odstrániť predsudky, zvyklosti a všetky praktiky založené na myšlienke podriadenosti alebo nadradenosti jedného z pohlaví a na stereotypných rolách mužov a žien;²⁰

¹⁷ Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách, článok 4, odsek (c,d), OSN, 1993

¹⁸ Odporúčanie Rec 2002(5) Výboru ministrov členským štátom o ochrane žien proti násilliu, odsek 27, Rada Európy, 2002

¹⁹ Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách a v rodinách, odsek 3.3.2, Vláda SR, uznesenie 1092/2004

²⁰ Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách, článok 4, odsek (j), OSN, 1993

Všeobecné odporúčanie č. 19 k CEDAW:

(f) mali by byť prijaté účinné opatrenia na prekonanie takýchto postojov a praktík. Štáty by mali zaviesť vzdelávanie a systém informovania verejnosti, ktorý by pomohol odstrániť predsudky, ktoré bránia rovnosti žien (Odporúčanie č. 3, 1987);²¹

ZÁVER

Medzinárodné a národné záväzky Slovenskej republiky v oblasti prevencie a eliminácie násillia páchaného na ženách sú prvým krokom v úsilí umožniť ženám, ktoré zažívajú násillie a ich deťom naplno užívať svoje základné práva a slobody a žiť seba určujúci a dôstojný život bez násillia. Pre násillie neexistuje ospravedlnenie. Iba spoločnou prácou a úsilím dokážeme prispieť k budovaniu lepšej a spravodlivejšej spoločnosti, ktorá je postavená na princípoch rešpektu a úcty k právam žien a ich detí.

²¹ General Recommendation No. 19, Violence Against Women, Specific Recommendations, para .24(f), UN, 1992

5 Klúčové témy a spoločné východiská

pre účinnú pomoc, ochranu a intervenciu¹

Ženy a deti potrebujú rýchlu, kvalitnú a účinnú pomoc, ktorá ich chráni a pomáha im uplatňovať ich práva. Aby pomoc bola účinná je nevyhnutné, aby zainteresované inštitúcie zastávali jednotný postoj nulovej tolerancie násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch a vychádzali z medzinárodne uznaného faktu, že násillie páchané na ženách v párových vzťahoch je porušovaním ľudských práv.

Násillie ohrozuje zdravie a životy žien a detí. Aby bolo možné ženám a deťom, ktoré zažili násillie, poskytnúť rýchlu, kvalitnú a účinnú pomoc a ochranu, musia sa všetky zainteresované inštitúcie zhodnúť na spoločnom chápaní násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch a vybudovať si know-how v tejto téme. Zhoda v chápaní tohto problému je veľmi dôležitá aj pre multi-inštitucionálnu spoluprácu, najmä v oblasti odhadu nebezpečenstva a bezpečnostných plánov. Ak inštitúcie podcenia nebezpečenstvo, ktoré ženám a deťom hrozí zo strany násillného muža, môže to mať pre ne smrteľné následky. Dajú sa podniknúť kroky na zlepšenie tejto situácie. Môžeme zabrániť ďalšiemu násilliu, ak budeme ženy a deti počúvať, ak budeme konať a zdôrazňovať ich ochranu a bezpečie.

Je ťažké hovoriť o násillí, ktoré ste zažili. Inštitúcie, ktoré poskytujú pomoc a ochranu, si to musia uvedomiť. Nemôžu očakávať, že žena bude o násillí, ktoré zažila, alebo dokonca o jeho detailoch, hneď hovoriť. Preto je dôležité pristupovať k ženám citlivo, oceniť to, že sa rozhodli urobiť nejaké kroky, a povzbudiť ich k tomu, aby o násillí hovorili. To si vyžaduje vybudovanie dôvery. Ženy, ktorých sa to týka, si musia byť isté, že informácie, ktoré poskytnú, nebudú zneužitú, alebo dokonca použité proti nim.

Pracovníčky a pracovníci inštitúcií, ktoré sa stretávajú s násillím páchaným na ženách v párových vzťahoch, by si mali uvedomovať aj to, že násillie môže mať vplyv aj na nich/ne. Násillní muži opakovane páchajú násillie aj na zamestnankyniach a zamestnancoch inštitúcií, pokúšajú

sa na nich vytvárať tlak, zavražďovať ich a vyhrážať sa im. Takto môžu násillní muži zasahujúce inštitúcie paralyzovať a zapríčiniť ich nečinnosť. Preto je nevyhnutné diskutovať a reflektovať dôsledky násillia, aby sme sa násilliu bezmocne neprizerali.

Aby boli podporné inštitúcie, ktoré v prípadoch násillia zasahujú, schopné poskytnúť ženám a deťom účinnú pomoc, musia vedieť, aké môže mať násillie formy, aké sú vzorce násillia, aká je dynamika násillného vzťahu a aké sú dôsledky násillia.

FORMY NÁSILLIA

Násillie páchané na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch nepozostáva z jednotlivých násillných činov. Ide o vzorec fyzického, psychického, sexualizovaného a ekonomického násillia.

FYZICKÉ NÁSILLIE

Rozsah fyzického násillia sa pohybuje od facky až po zabitie. Zahŕňa akúkoľvek formu násillia, ako postrkovanie, kopanie, bitie, trhanie vlasov, popáleniny, vystrkovanie obete z okna, ubližovanie predmetmi, zranenia zbraňami a pod. Tieto formy fyzického násillia môžu spôsobiť zranenia rôzneho stupňa a závažnosti, ako modriny, pomliaždeniny, trzné rany, vybité zuby, zlomeniny, rezné rany, zranenia z dlhodobými zdravotnými komplikáciami a rôznymi chronickými a psychosomatickými ochoreniami, ktoré môžu ohroziť život ženy a viesť k trvalým následkom. Násillní muži ženám ubližujú aj počas tehotenstva, čo môže vyústiť do komplikácií a potratov. Zranenia v dôsledku fyzického násillia možno nájsť na hlave, krku, prsiach a v dolných častiach brucha.

PSYCHICKÉ NÁSILLIE

V dôsledku psychického násillia sa prejavuje u žien strach a pocit ohrozenia, psychické ťažkosti ako úzkosť, napätie, nepokoj, obavy z budúcnosti, obavy o deti, psychické ochorenia ako napr. depresia, úzkostná porucha, posttraumatická stresová porucha. Formami psychického násillia sú izolácia, vyhrážanie sa, zavražďovanie, obťažovanie, prenasledovanie, vynucovanie použitím sily, urážky, ponižovanie a očierňovanie.

¹ Táto kapitola je spracovaná podľa publikácie Logar, R. Mosty k pomoci - Od dobrého úmyslu k dobrej spolupráci. Manuál na účinnú spoluprácu medzi inštitúciami pri riešení problematiky domáceho násillia, Fenestra, Košice, 2007

Izolácia je hlavná stratégia, ktorú násilní muži používajú na to, aby si udržali kontrolu nad ženou a deťmi a zabránili im vyhľadať pomoc. Typickou metódou izolácie je bránenie v kontakte s rodinou a priateľmi, zatváranie ženy v byte alebo dome, zákaz samostatne opustiť byt, zákaz používať telefón, odobratie mobilného telefónu, zrušenie zmlúv o kúpe telefónu, zabavenie auta, znevažovanie a očierňovanie ženy na rôznych inštitúciách, kde hľadá žena pomoc a pod. Izoláciou dosiahne násilný muž to, že žena preruší vzťahy s rodinou, okolím, známymi a takto obmedzí jej možnosti hľadať pomoc a podporu.

Vyhrážanie sa a zastráňovanie sú častými formami psychického násillia. Zvyčajne ide výroky ako: „Zabijem ťa, ak ma opustíš“; „Zabijem celú tvoju rodinu, ak zavróláš políciu“; „Zoberiem ti deti“; „Sociálny úrad ti zoberie deti“; „Aj tak ti nikto neuverí“ a pod. Násilní muži sa môžu vyhrážať aj tým, že ublížia tretej osobe (deťom, príbuzným), alebo sa môžu správať násilne k domácim zvieratám, aby dosiahli svoj cieľ. Dôsledkom takéhoto konania je, že ženy a deti žijú v neustálom strachu, ktorý ich môže paralyzovať.

Kontrola, obťažovanie a psychický teror zahŕňajú opakované telefonáty, telefonáty počas noci, výhražné listy, sledovanie ženy a detí, ich **prenasledovanie** na pracovisku a doma. Tieto formy násillia sa tiež nazývajú prenasledovanie. Násilný muž ich používa počas existencie vzťahu na udržanie kontroly nad ženou a deťmi, na ich zastráňovanie. K týmto formám násillia často dochádza aj v období počas odlúčenia alebo po ňom. Dlhé mesiace aj roky po odchode z násilného vzťahu sú ženy prenasledované, obťažované a zastráňované.

Urážky a ponižovanie sú zamerané na zničenie sebavedomia a psychického zdravia žien a detí. Po istom čase si žena prestane veriť, prestane vnímať svoju hodnotu a identitu; uverí tomu, že nemá žiadne práva a nemôže sa sama rozhodovať. Táto forma násillia zahŕňa zosmiešňovanie ženy, urážajúce výroky na adresu jej vzhľadu a osobnosti. Typickými ponižujúcimi výroky sú tvrdenia, že žena je duševne chorá alebo nenormálna, vymýšľa si a pod. Násilní muži to často hovoria preto, aby odvrátili pozornosť iných ľudí od svojho správania a prezentovali ženu samotnú ako problém. Takto prenášajú vinu za násillie, ktorého sa dopúšťajú, na ženu a deti.

SEXUALIZOVANÉ NÁSILLIE

Cieľom sexualizovaného násillia nie je sexuálne uspokojenie, ale dosiahnutie úplnej kontroly nad telom ženy. Ide o také formy násillia ako vynucovanie pohlavného styku alebo iných sexuálnych praktík; znásillnenie; nútenie k sexu s inými, alebo pred inými osobami a podobne.

EKONOMICKÉ NÁSILLIE

Výsledkom ekonomického násillia je nerovnaký prístup k finančným zdrojom rodiny a ich kontrole. Môže to znamenať, že muž neprispieva na výdavky na starostlivosť o deti a domácnosť, sám rozhoduje o použití spoločných financií, bráni žene v prístupe k užívaniu spoločného majetku, zadlžuje rodinu úvermi a pod. V dôsledku ekonomického násillia má žena obmedzené finančné prostriedky na pokrytie všetkých nákladov na domácnosť a na deti, často je nútená brať rôzne pôžičky na základné potreby, čím sa zvyšuje existenčné ohrozenie ženy a detí. Žena a deti majú často nižšiu životnú úroveň ako manžel/otec/partner.

VZORCE NÁSILLIA: MOC A KONTROLA

Vo väčšine prípadov nie je násillie páchané na ženách a deťoch izolovaným aktom. Je to pretrvávajúca stratégia, ktorej cieľom je udržať si moc a kontrolu nad ženou a deťmi. Takto môže násilný vzťah ďalej existovať. Cieľom uplatňovania moci a kontroly je, aby sa žena podriadila násilnému mužovi a nemohla jeho vplyvu uniknúť. Násilní muži sa takto snažia získať úplnú moc a kontrolu nad myšlienkami, prežívaním, správaním a telom ženy.

Násilní partneri zvyčajne používajú niekoľko foriem násillia: fyzické, psychické, sexualizované násillie, takisto prejavy ekonomického násillia. Fyzické násillie zanecháva stopy vo forme zranení, ktoré môžu násilného muža prezradiť. Preto títo muži násillie vedome používajú tak, aby sa vyhli zraneniam, ktoré by boli viditeľné. Ženy bijú napríklad mokrou utierkou a udierajú ich na tie časti tela, ktoré sú skryté pod oblečením. Častou stratégiou násilného muža je správať sa násilne v situáciách, kde nie sú prítomní žiadni svedkovia. Násilný muž potom poprie, že sa správal násilne, a tvrdí napríklad, že si žena spôsobila zranenia sama. V niektorých násilných vzťahoch násilný muž nepoužíva fyzické násillie. V takýchto prípadoch môže byť pre ženu mimoriadne ťažké násillie dokázať. Niektoré ženy hovoria, že ich násilný partner prestal používať fyzické násillie, keď ho ohlásili na políciu.

Problematika násillia páchaného na ženách a deťoch sa teda charakterizuje ako vzťah moci a kontroly s rôznymi stupňami intenzity. Je nesmierne dôležité preskúmať každý prípad osobitne a zistiť, ktoré formy a stratégie násilný muž používa, akú kontrolu má a aké má žena možnosti, ak vôbec existujú, aby mohla urobiť kroky proti takémuto správaniu, alebo z násilného vzťahu odísť.

CYKLUS NÁSILLIA

Násilný muž sa násillia dopúšťa opakovane a dlhodobo. Násillie sa odohráva sa v tzv. cykle násillia, alebo hovorí-

me o dynamike násilia. Ide o cyklické striedanie štyroch nasledujúcich fáz: 1) akútny útok; 2) ticho na strane ženy a popieranie násilia zo strany muža; 3) „medové týždne“ – tu sa objavujú príležitostné láskavosti alebo sľuby, že k násiliu už nedôjde, že muž sa zmení a pod.; 4) stupňovanie napätia - žena cíti, že sa niečo stane, ale nevie kedy a ako dôjde k ďalšiemu násiliu.

Postupom času sa trvanie a striedanie jednotlivých fáz skraca. Pri dlhodobom násilí postupne vymizne tretia fáza medových týždňov, a môže ísť len o chvíľkovú neprítomnosť násilia.

VYSOKÁ PRAVDEPODOBNOŠŤ VÝSKYTU OPAKOVANÉHO NÁSILIA A MANIPULÁCIA

Dôležité je mať na pamäti, že muži, ktorí sa správajú násilne s veľkou pravdepodobnosťou páchajú násilie opakovane. Pravdepodobnosť opakovaného násilia sa zvyšuje, ak boli negatívne dôsledky a sankcie za predchádzajúce násilie nízke. Násilní muži dobrovoľne neprestanú páchať násilie: vo väčšine prípadov je na zastavenie potrebná intervencia zvonku. Ďalším charakteristickým znakom násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch je to, že násilný muž má k žene ľahký prístup – zvyčajne s ním žena žije. Aj preto je riziko opakovaného zažívania násilia mimoriadne vysoké. Obete násilia zo strany cudzích ľudí sa zvyčajne snažia týmto ľuďom vyhýbať, avšak pre ženy, ktoré zažívajú násilie, je oveľa ťažšie chrániť sa a vyhýbať sa násilnému partnerovi. Deti, napríklad, sa musia s otcom stretávať podľa úpravy styku. Ženy sú často nútené udržiavať kontakt s násilným partnerom aj po rozvode alebo rozchode.

Násilný muž v rodine má mnoho možností ženu a deti ovplyvňovať. Môže žene zabrániť, aby išla násilie ohlásiť na políciu, alebo ju presvedčiť, aby odmietla vypovedať, alebo dokonca aby krivo vypovedala, čo jej v prípade môže poškodiť. V trestnom konaní sú žena a deti často jedinými svedkami násilia a násilný muž, takisto aj jeho rodina, ženu a deti veľmi často manipulujú.

V dôsledku silného puta medzi ženou a násilným partnerom je pre ženu ťažké proti násilnému partnerovi niečo urobiť, napríklad zavolať políciu. Na druhej strane to ale posilňuje pozíciu násilného muža a riziko, že bude potrestaný, je malé. Násilní muži zneužívajú moc, ktorú nad ženami majú, a často im bránia vyhľadať pomoc. Nátlak, ktorý vyvíjajú, ženu presvedčí alebo donúti násilie na políciu neohlásiť. Pre ženy je ťažké nevzdať sa.

Násilní muži v rodinách nezriedka používajú ženy ako ochranný štít na to, aby sa vyhli trestu. Dalo by sa povedať, že medzi seba a orgány činné v trestnom konaní stavajú ženu. Ženy sa môžu nechať presvedčiť, aby konali

v prospech násilného partnera (pozri časť Štokholmský syndróm). To môže byť pre ne samotné škodlivé, keďže sú v konečnom dôsledku vnímané ako nedôveryhodné a dokonca riskujú, že budú samé stíhané za krivú výpoveď. Takéto správanie žien je často považované za paradoxné alebo dokonca masochistické, pretože stratégie násilného muža, ktoré sú za týmto správaním, zostávajú okoliu často skryté. Je jednoduchšie si myslieť, že ženy takto nezmyselne konajú dobrovoľne. Ich správanie však dáva zmysel, ak vezmeme do úvahy záujem, ktorý sleduje násilný muž.

Fakt, že páchanie násilia zostáva v súkromnej sfére, násilnému mužovi uľahčuje brániť sa intervenciám, zľahčovať násilie alebo trvať na tom, že nie je pre svoje okolie nebezpečný. Pre každú krajinu je preto veľmi dôležité, aby mala účinné zákony, ktoré garantujú bezpečie žien a detí, a umožnia polícii a súdom zasiahnuť a chrániť ženy a deti v ich domovoch. Je mimoriadne dôležité, aby polícia a prokuratúra dôkladne zbierali dôkazy, pretože žena a deti nemusia byť ochotné vypovedať, alebo ich výpoveď nemusí poskytnúť dostatok dôkazov.

VPLYV NÁSILIA NA ŽENY A DETI

Život v násilnom vzťahu znamená život v strachu a neistote. Aj v prípade, že nedochádza k fyzickému násiliu, ženy a deti sa necítia bezpečne a často sa obávajú o svoj život.

Násilie môže na ženy a deti vplývať rôznym spôsobom. V dôsledku násilia sa ženy a deti izolujú od rodiny a priateľov; majú nízke sebahodnotenie, pocity úzkosti, depresie, zhoršený psychický a zdravotný stav; fyzické zranenia, alebo trvalé zdravotné následky. Niektoré ženy stratia v dôsledku násilia zamestnanie a príjem. Je dôležité nepodceňovať strach žien a detí o svoje životy, mnoho žien a detí bolo v dôsledku násilia zabitých.

Násilie je traumatická skúsenosť. Trauma sa zhoršuje tým, že násilie pácha blízky človek, člen rodiny. Hrôzu, ktorú násilie predstavuje, ženy prežívajú aj roky, dokonca aj po odchode od násilného partnera, a to najmä v prípadoch vážneho násilia. Ženy môžu zažívať násilie aj celý život a je pre ne ťažké zotaviť sa z neho.

Násilie veľmi vážne vplýva na fyzické a duševné zdravie žien a detí - doslova z neho môžu ochorieť. Ak majú ženy a deti pocit, že im nikto nepomôže, a že cesty z násilia niet, existuje veľké riziko, že rezignujú, odovzdajú sa osudu a začnú trpieť depresiami. Samovraždy alebo pokusy o samovraždu nie sú u žien a detí, ktoré zažívajú násilie, zriedkavým javom. Ženy a deti, ktoré zažívajú násilie, sa často liečia na úzkostné poruchy a depresiu; predpisujú im lieky, hoci skutočné príčiny

týchto symptómov zostávajú nerozpoznané. Ženy a deti môžu začať s užívaním drog alebo alkoholu, aby dokázali zvládať strach – čo znovu vedie k závislosti a ich ďalšiemu oslabeniu.

Deti žien zažívajúcich násilie sú násilím vždy zasiahnuté buď priamo, alebo nepriamo. Preto sú násilní manželia a partneri aj násilní otcovia (Hester/Radford 1998; Eriksson a kol. 2005). Výskum a prax naznačujú, že u detí, ktoré zažili násilie, je zvýšené riziko, že sa v budúcnosti stanú buď obeťami násilia (dievčatá), alebo páchatelmi (chlapci). Všetky tieto deti potrebujú pomoc a podporu, aby sa dokázali vyrovnáť s traumou a integrovať ju.

Násilie páchané na matkách vždy znamená aj násilie páchané na deťoch. Dokonca sa po odlúčení môže násilie upriamiť na deti (Haller 2002). Násilní muži zlyhali aj ako otcovia, a musia svoju hodnotu otcov znovu dokázať, ak sa chcú s deťmi opäť kontaktovať, a aj to iba vtedy, ak je v ich prítomnosti zaručené bezpečie a duševná pohoda detí. Násilní otcovia by mali dostať povolenie stretávať sa so svojimi deťmi iba vtedy, ak si svoj problém s násilím úspešne vyriešili; nikdy by takéto povolenie nemali dostať proti vôli detí.

ŠTOKHOLMSKÝ SYNDRÓM

Tento syndróm po prvýkrát pozorovali v roku 1973, keď bankovní lupiči v Štokholme šesť dní držali štyroch ľudí ako rukojemníkov. Počas tohto času si rukojemníci vytvorili k zlodějom blízky vzťah. Políciu vnímali ako nepriateľov a zlodějov obraňovali. Psychológovia Dee Graham a Edna Rawlings zistili, že správanie ženy zažívajúcej násilie je normálnou reakciou na traumatickú skúsenosť (Graham/Rawlings/Rimini 1988). Vo svojom výskume, ktorý urobili na vzorke viac ako 400 žien zažívajúcich násilie zistili, že u žien zažívajúcich násilie sa objavujú rovnaké symptómy popísané ako Štokholmský syndróm.

Existujú štyri dôležité podmienky, za ktorých sa môže rozvinúť Štokholmský syndróm: 1) život obeť je ohrozený; 2) obeť nedokáže utiecť, alebo si myslí, že útek nie je možný; 3) obeť je izolovaná od ľudí zvonku; 4) väzňovia/ky prejavujú obeť istú láskavosť. Ak sa tieto aspekty objavujú v rovnakom čase, obeť si zvyčajne k násilníkovi vytvorí vzťah. Ak je násilný partner ochotný urobiť malé ústupky, alebo sa správať priateľsky, hoci iba na minútu, žena má novú nádej a je pripravená dať násilnému mužovi ešte jednu šancu.

Graham a Rawlingsová zistili, že Štokholmský syndróm sa nevyskytuje iba u rukojemníkov a týraných žien, ale aj u týraných detí, väzňov v koncentračných táboroch, členov sekty, vojnových zajatcov a u politických väzňov.

Po istom čase sa všetci a všetky z nich začnú identifikovať s agresorom – preto, aby prežili. Ženy, ktoré zažívajú násilie zo strany partnera, nie sú iné ako ostatní ľudia; nemajú špecifické psychologické vzorce zvládania situácie. Reagujú tak, ako ktokoľvek iný, kto zažil násilie, a zo svojej situácie nevidí východisko.

STRATÉGIE PREŽITIA

Ženy a deti, ktoré zažívajú alebo zažili násilie, nie sú len pasívnymi obeťami. Vytvárajú si množstvo stratégií, aby sa násiliu vyhli a znížili nebezpečenstvo situácie. Tieto stratégie zahŕňajú neúčinné správanie sa v nebezpečných situáciách, ktoré by mohli viesť k útoku: vyhýbajú sa akejkoľvek reakcii, ktorá by mohla v násilnom mužovi vyvolať hnev, poslúchajú ho, pokúšajú sa mu vyhnúť, alebo ho upokojiť. Tieto obranné stratégie sú veľmi účinné v situáciách akútneho násilia; ženy a deti však za ne nie sú oceňované, ale sú obviňované z toho, že násilie znášajú a nevzopru sa mu. Je veľmi dôležité oceniť stratégie žien a detí, posilniť ich a povzbudiť.

Ako sme spomenuli vyššie, typickou stratégiou násilných mužov je izolovanie žien a detí, aby im zabránili vyhľadať pomoc. Často používajú vyhrážanie sa a silu na to, aby ženy a deti nehovorili o násilí, ktoré zažívajú. Aj preto ženy často vyhľadajú pomoc potajomky, aby sa nevystavili riziku ďalšieho násilia, alebo zabitia. Ženské podporné služby a iné inštitúcie si musia byť vedomé skutočnosti, že ich intervencia a pomoc môžu ohroziť ženu, ktorá ich vyhľadá, a preto musia prijať opatrenia, aby v čo najväčšej miere zabránili riziku ďalšieho násilia, alebo zabitia.

Niektoré ženy a deti sa bránia pred násilím fyzicky. Môže to byť úspešná stratégia, ale môže viesť i k ďalšiemu násiliu. Ženy vedú zvyčajne dobre odhadnúť stratégie, ktoré ich môžu účinne ochrániť a zabrániť ďalšiemu násiliu. V niektorých situáciách, ak násilný partner ženu škrťá alebo brutálne bije, môže byť odpor otázkou prežitia. Násilní muži však často takúto sebaobranu prezentujú ako násilné správanie zo strany ženy a chcú sa takto vyhnúť trestu a zbaviť sa viny. Preto je najmä pre orgány činné v trestnom konaní dôležité, aby boli objektívne, presne zaznamenali všetky skutočnosti a chronologicky spísali zázpisnicu o tom, čo sa stalo.

V extrémnych prípadoch sa môže stať, že žena, ktorá roky zažívala násilie a nevidí cestu, ako z neho von, nakoniec vážne zraní alebo zabije násilného partnera. V iných prípadoch dospievajúci synovia zrania alebo zabijú svojich násilných otcov, aby násilie zastavili. Treba sa vyhnúť takémuto závažnému stupňovaniu násilia; dôležité je ženám a deťom ukázať, že cesta z násilia existuje, a pomoc môžu nájsť (Logar, R., 2007).

PREČO ŽENA NEODÍDE OD NÁSILNÉHO PARTNERA?

Problematika násillia páchaného na ženách je v našej spoločnosti zaťažená rôznymi mýtmi a predsudkami. Tendencia obviňovať ženy za to, čo sa stalo, nie je len typickou stratégiou násilných mužov, ktorú používajú na ospravedlnenie svojho násilného správania, ale je to postoj, ktorý je bežný aj vo verejnosti, a tiež medzi zástupcami a zástupkyňami rôznych inštitúcií. Jednou z najčastejších otázok, ktorú si ľudia kladú, je prečo žena neodišla od násilného partnera a prečo sa k nemu po rozchode vrátila. Cieľom takýchto otázok veľaokrát nie je pochopenie situácie ženy. Tieto otázky často obsahujú nevyslovenú výčitku alebo predsudok, že žena v skutočnosti násillie vyžaduje a chce ho.

Je veľmi dôležité porozumieť tomu, že žena v násilnom vzťahu nezostáva kvôli násilliu, ktoré zažíva, ale napriek nemu. Každá situácia je jedinečná a je nevyhnutné brať do úvahy individuálnu situáciu každej ženy a reagovať na ňu citlivým, empatickým spôsobom, ak chceme situáciu pochopiť a ženu posilniť. Nasledujúca časť textu uvádza množstvo typických dôvodov, prečo ženy, ktoré zažívajú násillie, od svojich násilných partnerov neodídu (Logar, R., 2007). Hlavný dôvod, puto, ktoré vznikne medzi ženou a násilným partnerom (Štokholmský syndróm), sme už popísali.

Odchod zo vzťahu je ťažký proces a trvá nejaký čas

Odchod od partnera je ťažký pre každého a trvá nejaký čas. Manželstvo a rodina sú koncepty, ktoré majú veľkú spoločenskú hodnotu, preto sa rozhodnutie ukončiť vzťah nerobí ľahko. Zvažujete pre a proti; neukončíte ho rozchodom, ale znovu sa snažíte, aby manželstvo alebo vzťah pokračoval. Čím silnejšie sú putá, ktoré pár spájajú, napr. deti alebo spoločný majetok, tým ťažšie je vzťah ukončiť. Ženy sú prostredníctvom kultúry a spoločenských pravidiel naučené veľa znášať. V rodinách, v ktorých hrajú dôležitú rolu tradičné, patriarchálne hodnoty, nemajú ženy slobodnú vôľu v tom, aby opustili svojho partnera a viedli nezávislý život. Žena je často pod obrovským tlakom zo strany svojej, partnerovej rodiny alebo oboch rodín, aby svojmu manželovi dala ešte jednu šancu. V mnohých prípadoch dôjde ku konečnému rozchodu po niekoľkých pokusoch, ak už žena necíti nádej na zmenu k lepšiemu.

Želanie, aby sa skončilo násillie, nie vzťah

Mnohé ženy zažívajúce násillie chcú, aby ich partneri prestali byť násilní, ale nechcú od nich odísť. Je to legitímne želanie, ktoré treba rešpektovať. Každá žena má právo sama sa rozhodnúť, či chce, alebo nechce vzťah ukončiť. Je to osobné rozhodnutie, ktoré by prostredie, ako aj inštitúcie, mali rešpektovať. Ak sa žena, ktorá zažíva násillie, rozhodne

vzťah (dočasne) neukončiť, neznamená to, že chce naďalej znášať aj násillie. Cieľom je zabezpečiť spoluprácu všetkých zainteresovaných inštitúcií, aby ju čo najviac podporili a posilnili, a zabránili jej partnerovi ďalej páchať násillie. Cieľom poskytovania služieb a multiinštitucionálnych iniciatív by nemalo byť to, že od ženy žiadame, aby vzťah ukončila, ale to, že sa zapojíme do zastavenia násillia.

Nedostatok zdrojov a nedostatok možností

Nedostatok zdrojov a problém bývania sú pádnymi dôvodmi, pre ktoré mnoho žien zo vzťahu neodíde. Rozchod môže znamenať, že žena stratí zamestnanie, alebo deti budú musieť zmeniť škôlku alebo školu. Mnohé krajiny nemajú bezpečné ženské domy alebo tieto ženské domy nemajú dostatok miest, aby dokázali ubytovať všetky ženy, ktoré potrebujú pomoc. Ženy často nedostávajú finančnú podporu alebo pomoc, aby mohli znovu vstúpiť na trh práce; a tak je pre ne a ich deti situácia veľmi ťažká. Mnohí otcovia neplatia výživné a ženy na nich musia podať trestné oznámenie za neplnenie vyživovacej povinnosti, čo je zdĺhavé konanie.

Strach z ďalšieho násillia: odchod zo vzťahu je vysoko riziková situácia

Dôležitú rolu v rozhodovaní ženy o tom, či zostane, alebo nezostane vo vzťahu, zohráva strach z ďalšieho násillia. Ako sme popísali vyššie, v čase odchodu zo vzťahu alebo v čase rozvodu dochádza k najzávažnejšiemu násilliu. Odchod zo vzťahu preto veľaokrát neznamená zastavenie násillia, ale práve naopak prináša jeho ďalšie vyostrenie. Pracovníci a pracovníčky pomocných inštitúcií si musia uvedomovať toto riziko, preto by nemali žene bez starostlivého zváženia radiť, aby "jednoducho od partnera odišla". Z násilného vzťahu neexistuje jednoduchá cesta von. Všetky intervencie a konkrétne kroky by mali smerovať k zaisteniu bezpečia pre ženy a deti. Ženy v tejto fáze potrebujú najmä povzbudenie a aktívnu podporu, ktorá im zaručí bezpečie.

Pocit zodpovednosti za rodinu

Mnohé ženy, ktoré zažívajú násillie, sú, napriek svojej ťažkej situácii, prekvapujúco silné v tom, ako svoj život zvládajú, aj keď majú vo vzťahoch podriadenú úlohu. Ženy cítia zodpovednosť za rodinu, za deti i za manžela. Snažia sa preto zlepšiť situáciu a motivovať svojich manželov, aby zmenili svoje správanie. Dá sa povedať, že tak plnia vo vzťahu k násilnému partnerovi aj úlohu sociálnych pracovníčok. Nie sú len obeťami; ich úlohou je aj posilňovať vzťahy medzi členmi rodiny a starať sa o ich blaho. Preto sú ženy v situácii, ktorá je v niekoľkých smeroch paradoxná: ako ženy, ktoré zažívajú násillie, by mali s násillím bojovať a hlásiť ho na políciu; ako manželky by mali byť lojálne voči manželom a vyhýbať sa negatívnym dôsledkom. Mali by pred násillím chrániť svoje deti, ale zároveň by im mali umožniť kontakt s otcom. V

skutočnosti ich rodiny a spoločnosť konfrontujú s protirečivými požiadavkami, ktoré nemôžu splniť, preto sa ocitajú v beznádejnej dileme.

Jazvy, ktoré násilie zanecháva

Ako sme už naznačili, násilie má hlboký vplyv na fyzické a duševné zdravie žien a detí. Judith Lewis Herman, psychiatricka a psychologička, vo svojej knihe Trauma a uzdravenie (1992) zdôrazňuje, že ženy a deti, ktoré zažili násilie, potrebujú intenzívnu pomoc a podporu, aby sa zotavili a uzdravili. Ľudia, ktorí zažili násilie, sa môžu začať uzdravovať iba vtedy, keď sú v bezpečí a nie sú naďalej vystavení násiliu. Najdôležitejším cieľom každého, kto ženám a deťom, ktoré zažili násilie, pomáha, musí byť preto poskytnúť im ochranu a bezpečie.

Nedostatok zdrojov pomoci a nedostatočná pomoc

Absencia pomoci alebo nedostatočná pomoc je častým dôvodom, prečo ženy zostávajú, alebo sa vrátia do násilného vzťahu. Nevedia, kde by mohli nájsť pomoc, alebo sú frustrované pokusmi získať podporu, ktoré neboli účinné. Aj tak pomoc hľadajú, často zúfalo; ako ukázala štúdia, ktorú urobili v USA: 85% všetkých žien, ktoré boli zavraždené v dôsledku násillia, v minulosti aspoň raz volalo políciu (Sherman/Berk 1984).

Existuje ešte viac dôvodov, pre ktoré sa ženy rozhodnú v násilnom vzťahu zostať. Tieto dôvody sú v každom konkrétnom prípade odlišné. Je dôležité rozumieť im a rešpektovať ich. Zároveň by sme mali ženy, samozrejme, povzbudiť k tomu, aby násilie ďalej netolerovali. Je dôležité chápať, že rozchod vždy vyžaduje veľkú odvahu a pripravenosť riskovať. Ženy budú pravdepodobne čeliť ďalším sociálnym problémom. Účinná a intenzívna podpora tretej strany je pre ženy a ich deti veľmi dôležitá preto, aby sa mohli z násilného vzťahu vymaniť.

RIZIKOVÉ FAKTORY – ODHAD NEBEZPEČENSTVA

V prípadoch násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch je riziko opakovaného páchania tohto trestného činu veľmi vysoké. Izolované násilné činy sú zriedkavé. V čase odchodu od násilného partnera sa riziko výskytu násillia zvyšuje: väčšina vražd, pokusov o vraždu a závažných násilných činov sa odohrala v čase, keď sa žena pokúsila od násilného muža odísť. Paradoxne, v podstate je bezpečnejšie zostať v násilnom vzťahu ako z neho odísť. Podľa jednej kanadskej štúdie o vraždách žien zo strany rodinných príslušníkov sú ženy, ktoré sú v procese ukončenia takéhoto vzťahu, vystavené najvyššiemu riziku zabitia zo strany svojho partnera (Crawford/Gartner 1992). Zodpovedné inštitúcie a úrady by si to mali uvedomovať a ženy

upozorniť, že sú vo vysoko rizikovej situácii. Taktiež by mali urobiť primerané bezpečnostné opatrenia, aby im zaručili bezpečie.

Násillie páchané na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch musíme brať vážne. Musíme sa pokúsiť zabrániť ďalšiemu násiliu všetkými dostupnými prostriedkami. Ak je násilný muž považovaný za extrémne nebezpečného, uväznenie je často jediným spôsobom, ako mu zabrániť v páchaní závažného násillia. Medzinárodné štúdie identifikovali nižšie uvedené faktory ako rizikové faktory vysokého stupňa nebezpečenstva (Gondolf 2001; Robinson 2004; Humphreys a kol. 2005). Čím viac týchto faktorov sa týka konkrétneho prípadu, tým väčšie je nebezpečenstvo, že násillie sa bude opakovať alebo sa zvýši, dokonca sa vystupňuje.

Násilné činy voči partnerke, deťom alebo iným členom a členkám rodiny v minulosti

Minulosť násilného muža v súvislosti s násillím, ako aj formy a vzorce násillia, ktoré používal, sú dôležité indikátory jeho správania v budúcnosti. Preto je dôležité zistiť, či sa aj v minulosti správal násilne. Rozsudky z minulosti alebo hlásenia na políciu, podľa ktorých sa muž údajne správal násilne, naznačujú vysoký potenciál pre násilné správanie v budúcnosti.

Násillie páchané na bývalej partnerke alebo členoch a členkách rodiny

Násillie páchané na bývalej partnerke alebo členoch a členkách rodiny takisto poukazuje na rizikový faktor v odhade nebezpečenstva.

Násillie páchané inými členmi/členkami rodiny

Násillie zo strany členov a členiek rodiny násilného muža je ďalším rizikovým faktorom. Pre ženu je vtedy mimoriadne ťažké odísť z násilného vzťahu, pretože v takýchto prípadoch ženu kontroluje celá rodina, čo na ňu môže vplyvať do takej miery, že napríklad nie je schopná odísť.

Násillie páchané mimo rodiny

Prevažná väčšina násilných mužov pácha násillie iba v kruhu rodiny. Ak sa však prejavujú násilne aj mimo domácej sféry, naznačuje to všeobecnú tendenciu používať násillie. Takíto násilní muži môžu zaútočiť aj na personál podporných služieb a úradov. Z tohto dôvodu je veľmi dôležitý bezpečnostný plán pre podporné služby i iné inštitúcie.

Odchod zo vzťahu a rozvod sú vysoko rizikové obdobia

Ako sme už spomenuli, násillie sa často vystupňuje, keď chce žena od násilného muža odísť. Túto fázu je preto potrebné vnímať ako ďalší rizikový faktor pre stupňovanie násillia.

Závažnosť a frekvencia násilia

Závažnosť a frekvencia násilia tiež zohrávajú dôležitú úlohu pri odhade nebezpečenstva násilného muža. K závažným formám násilia patrí násilie páchané zbraňou, zranenia predmetmi a škrtenie. Násilní muži, ktorí sa dopúšťajú častých a závažných foriem násilia, sú mimoriadne nebezpeční.

Držba zbrane, použitie zbrane

Ak násilný muž vlastní (legálne alebo nelegálne) zbraň, zvyšuje to riziko ozbrojeného násilia. Toto riziko je špeciálne vysoké, ak už v minulosti zbraň v kontexte násilia použil, alebo sa jej použitím vyhrážal. Preto je potrebné odobrať takýmto mužom povolenie vlastníť zbraň. Násilní partneri môžu ako zbraň používať techniky bojových umení alebo agresívne zvieratá (bojovné psy).

Nadmerná konzumácia alkoholu alebo drog

Hoci alkohol a drogy nie sú príčinami násilia, u ľudí, ktorí majú tendenciu správať sa násilne, môžu znížiť prah vnímania násilia, a tým prispieť k jeho vystupňovaniu.

Vyhrážanie sa

Vyhrážky by sme vždy mali brať vážne. Vyhrážky násilného muža sú vyjadrením jeho zámerov a plánov; často naznačujú ďalšie násilie, ktoré sa dá očakávať. Je nesprávne si myslieť, že človek, ktorý sa "iba" vyhráža, nie je nebezpečný. Praktická skúsenosť ukazuje, že závažnému násiliu predchádzajú vyhrážky, a preto sú dôležitým náznakom nebezpečnosti násilného muža.

Vyhrážanie sa zabitím - vážny nátlak

Vyhrážanie sa zabitím je veľmi vážna forma vyhrážania sa, ktorú vždy musíme brať vážne. Mnohým vraždám v dôsledku násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch predchádzalo opakované vyhrážanie sa zabitím zo strany násilných mužov.

Vyhrážanie sa samovraždou, depresia

Vyhrážanie sa samovraždou by sme takisto mali vždy brať vážne. Existuje mnoho príkladov násilných mužov, ktorí zabili seba, ako aj svoju partnerku, iných členov rodiny alebo bývalú partnerku. Ak sa násilný muž vyhráža samovraždou, je potrebné konzultovať to s lekárom, aby sme dokázali odhadnúť, či násilný muž predstavuje riziko pre seba a ostatných. Aj keď veľa násilných mužov používa vyhrážanie sa samovraždou ako prostriedok na citové vydieranie, nikdy si nemôžeme byť istí/é, či tieto hrozby uskutoční alebo nie.

Aj depresia môže byť rizikovým faktorom poukazujúcim na nebezpečenstvo páchatela. Depresívne fázy sa vyznačujú "tunelovými" predstavami: človek nevidí alternatívu; zdá sa, že nič nemôže situáciu zmeniť. V týchto fázach sa môže násilie stupňovať.

Extrémna žiarlivosť a majetníckosť

Násilní muži, ktorí zabijú alebo vážne zrania svoje partnerky, sú často posadnutí túžbou ich vlastníť. Sú extrémne žiarliví a niektorí z nich považujú každého muža v okolí partnerky za rivala. Kontrolujú a monitorujú partnerku a neustále ju obviňujú z nevery. Môže to viesť až k chorobnej žiarlivosti, ktorá je veľmi nebezpečná preto, že násilný muž stráca kontakt s realitou.

Extrémne patriarchálne koncepty a postoje

Extrémne patriarchálne koncepty a postoje môžu byť vo vzťahu k odhadu nebezpečenstva taktiež rizikovými faktormi. Typickým v tejto súvislosti je presvedčenie, že dievča alebo mladá žena nemôže viesť seba určujúci život, ale musí poslúchať otca, pretože je hlavou rodiny. Takéto postoje môžu znamenať aj to, že dievča alebo mladú ženu presvedčajú a nútia do vydaja, alebo jej bránia v rozvode.

Zvlášť nebezpečná je situácia, v ktorej prevažujú veľmi prísne koncepty o cti a sexualite; ženy sa stávajú obeťami násilia, alebo sú zavraždené, ak sa nepodrobia týmto pravidlám, alebo ak ich niekto obviní z toho, že poškvrnili česť rodiny.

Prenasledovanie, psychický teror

Mnohí násilní muži nie sú pripravení prijať odchod svojej partnerky a snažia sa ho za každú cenu prekaziť aj použitím násilia. Sú to násilní muži, ktorí pokračujú v páchaní násilia aj po rozchode a svojim bývalým partnerkám sa ešte roky vyhrážajú.

Nebezpečenstvo pre deti

Počas rozchodu alebo rozvodu sú i deti vystavené veľkému riziku. Násilný muž aj ich považuje za svoj majetok. Nemôžu od násilného otca odísť a počas návštev u neho môže násilie páchať aj na nich. Agresivita muža voči partnerke sa môže preniesť aj na deti; môže sa pomstiť tým, že ich týra, alebo dokonca zabije. Bezpečnostný plán preto vždy musí zahŕňať aj deti. Otcovia, ktorí sa správajú násilne, by nemali dostať povolenie stretávať sa s deťmi skôr, než dokážu, že sa účinne vyrovnali so svojím problémom s násilným správaním.

Nerešpektovanie rozhodnutí súdu a polície

Ak násilný muž nerešpektuje svoje povinnosti, vyplývajúce z predbežného opatrenia vydaného súdom alebo zo zákazu priblíženia sa, alebo z iných súdnych rozhodnutí, či rozhodnutí oddelení sociálno-právnej ochrany detí, poukazuje to na vysoko rizikovú situáciu, pretože je zjavné, že násilný muž nie je ochotný rešpektovať obmedzenia, ktoré mu boli určené, a zmeniť svoje správanie.

Možné spúšťacie mechanizmy násilia

Musíme pamätať na to, že niektoré situácie môžu viesť k náhlemu vystupňovaniu násilia. Spustiť násilie môže často zmena vo vzťahu (napr. ak žena zoberie prá-

cu proti vôli svojho partnera, keď hľadá pomoc, alebo podá žiadosť o rozvod, alebo keď manžel dostane predvolanie na súd vo veci rozvodu). Je preto dôležité zvážiť, ktoré situácie alebo udalosti môžu byť spúšťačmi násillia, a urobiť primerané bezpečnostné opatrenia, aby k tomu nedošlo.

Odhad rizika očami ženy

Gondorf (2002) vo svojej štúdií o rizikách opakovaného násillia v kontexte násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch zistil, že dôležitým indikátorom nebezpečenstva alebo opakovania násillia je to, ak žena sama urobí odhad nebezpečenstva. Medzi ženiným odhadom nebezpečenstva a skutočným použitím násillia zo strany násillného partnera existuje vzájomný vzťah. Zamestnanci a zamestnankyne sa preto musia konkrétnej ženy opýtať na jej vlastný odhad situácie a jej názor by mali brať vážne. Jej strach z násillia by sme nikdy nemali minimalizovať, zľahčovať alebo odmietať ako hysterický.

Systematický odhad nebezpečenstva situácie by mal byť štandardným postupom vo všetkých prípadoch násillia. Po ňom musí nasledovať bezpečnostný plán, ktorý by ste mali urobiť spolu so ženou v každom konkrétnom prípade – a nie iba raz, ale opakovane.

OHLASOVANIE NÁSILLIA JE TABU

Jednou z typických črt násillia páchaného na ženách v rodinách je, že násillný muž, žena zažívajúca násillie a deti majú veľmi blízky vzťah, a môžu sa pokúšať zakryť, čo sa deje. Skutočnosť, že ženy konajú ako “spoluvinničky” násillného muža, je v kontexte násillia v rodinách normálna. Je to zvláštna situácia, ktorú polícia a súdy nesmú ignorovať. V prípadoch násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch to môže vyzerať veľmi odlišne ako v prípadoch násillia spáchaného cudzou osobou. Na rozdiel od obetí násillia, ktoré spáchal niekto mimo rodiny, od ženy, ktorá zažíva násillie zo strany svojho partnera, nemôžeme očakávať, že bude ochotne spolupracovať. Táto situácia vzniká práve kvôli blízkeho vzťahu, ktorý žena má k násillnému partnerovi. Všetci a všetky takéto ochraňujúce postoje poznáme z vlastných rodín; nie je to vôbec nič nezvyčajné.

Podat' oznámenie na člena rodiny na polícii je tabu. Predstavme si, že nás zbil vlastný brat alebo sestra. Išli by sme podať na nich oznámenie na polícii? S najväčšou pravdepodobnosťou by sme sa snažili sami vyriešiť problém, a iba vtedy, ak by násillie pokračovalo, by sme sa obrátili na priateľov alebo príbuzných. Štúdia realizovaná v britských orgánoch činných v trestnom konaní ukázala, že viac ako 50% žien nikomu nepovedalo o násillí, ktoré zažívali, a iba 9% z nich násillie ohlásilo na polícii (Mirrles-Black 1999:54).

Z pocitu lojality a strachu z ďalšieho násillia, ženy iba s ťažkosťami dokážu venovať pozornosť vlastnému bezpečiu. Musia robiť to, čo je v záujme násillného partnera a/alebo rodiny; nedokážu sa viac zamýšľať nad svojimi potrebami. Znovu platí, že bezpečnostný plán a povzbudenie žien, aby brali do úvahy vlastné bezpečie, sú dôležité stratégie pri poskytovaní podporných služieb ženám, ktoré zažívajú násillie.

PREDSUDKY SÚ PREKÁŽKOU V REALIZÁCII ÚČINNÝCH KROKOV PROTI NÁSILLIU

V prípadoch násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch sú predsudky v spoločnosti, najmä predsudky voči ženám, ešte stále silné a majú rôzne formy. Typické názory sú, že žena sa správala takým spôsobom, ktorý násillie vyprovokoval, že žena nesie vinu za násillie, že si žena násillie vymýšľa, aby poškodila manželovi v rozvodovom konaní a pod. Ženy sú kritizované aj za to, že roky znášajú násillie, že ho nehlásia na polícii, alebo sú kritizované za presný opak – za to, že zavolajú polícii príliš skoro. Násillie páchané na ženách intímny partnerom je stále často považované za menej závažné ako násillie na verejnosti. Podiel konaní vo veci domáceho násillia, ktoré sú nakoniec zamietnuté, je vysoký.

Ženy, ktoré zažívajú násillie, sú často obviňované z toho, že si incident násillia vymýšľajú, aby posilnili svoju pozíciu v rozvodovom konaní; často k nim inštitúcie, hlavne orgány činné v trestnom konaní, pristupujú veľmi podozrievavo, preto je pre ne ťažké alebo nemožné dôverovať polícii a súdom, čo potom pomáha násillnému mužovi. Mali by sme sa preto orientovať na fakty, nie na predsudky. Neexistuje empirický dôkaz, ktorý by podporil tvrdenie, že v prípadoch násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch sa často objavujú krivé obvinenia, alebo že sú častejšie, ako pri iných trestných činoch. Naopak, je veľmi pravdepodobné, že ženy násillie skôr na polícii neohlásia, a že nikomu nepovedia o tom, čo zažívajú, alebo nepovedia všetko. Pracovníci a pracovníčky relevantných inštitúcií kvôli predsudkom nepochopia, čo sa v skutočnosti stalo, prehliadnu alebo zanedbajú dôležité skutočnosti, najmä v súvislosti s rizikovými faktormi, ktoré poukazujú na nebezpečenstvo, ktoré hrozí zo strany násillného muža; alebo sú ich intervencie neprofesionálne. Pre pracovníkov a pracovníčky v rôznych inštitúciách je preto veľmi dôležité pochopiť a reflektovať vlastné predsudky (Logar, 2007).

NULOVÁ TOLERANCIA NÁSILLIA: JASNÝ POSTOJ K NÁSILLNÝM MUŽOM

Ľudí, ktorí páchajú násillie vo svojich rodinách, nie je ľahké identifikovať ako násillníkov. Väčšina násillných mužov používa násillie “iba” v domácej sfére. Mimo rodiny sa

môžu javiť ako nenápadní a často ako veľmi príjemní a priateľskí ľudia. Keď hovoríme o násilných mužoch, často si predstavíme brutálnych mužov a vynorí sa nám obraz "typického" zločinca. Násilných mužov, ktorí tejto predstave zodpovedajú, polícia a súdy stíhajú častejšie ako tých, ktorí sú výreční a zdajú sa pokojní a vyrovnaní. Násilných mužov, ktorí páchajú násilie v rodine, však môžeme nájsť v každej spoločenskej vrstve. Niektorí z nich majú záznam v registri trestov, ale mnohí z nich neboli nikdy odsúdení, nemajú záznam na polícii a majú bežné zamestnania.

Muži, ktorí páchajú násilie na ženách a deťoch v domácej sfére, často obhajujú tradičný obraz muža ako pána domu, ktorý má posledné slovo a môže sa k svojej žene a svojim deťom správať podľa vlastnej vôle. Mnohí násilní muži si nepripustia, že to, čo robia, je zlé. Naopak, majú pocit, že na to majú právo a obviňujú ženy, spoločnosť alebo zákony za činy, ktoré sami spáchali. Násilie páchané na ženách intímny partnerom bolo dlho považované za súkromnú záležitosť a súkromie rodiny a násilného muža chránilo pred trestným stíhaním. Intervencia štátu je z tohto dôvodu nesmierne dôležitá, pretože je to pre násilného muža jasný odkaz, že násilie netolerujeme a bude mať pre neho negatívne dôsledky. Účinné zákony, ktoré sa zároveň aj uplatňujú, ako aj intenzívna pomoc ženám a deťom sú pre eliminovanie násillia nevyhnutné (Logar, 2007).

Základné princípy boja proti násilliu sú:

Násillie nie je nikdy oprávnené. Pre násillie neexistuje žiadne ospravedlnenie.

Násilný muž je ten, kto je zodpovedný za násillie, a musí zaň znášať dôsledky.

Násillie je trestný čin a nesmieme ho tolerovať.

6 Základné údaje o meste Košice

z pohľadu problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch

Košice sú druhé najväčšie mesto Slovenskej republiky s počtom obyvateľov 234 596, z ktorého 51,5% tvoria ženy a dievčatá. Prevažná väčšina obyvateľov a obyvateľiek mesta sa hlási k slovenskej národnosti (208 099). V národnostnej štruktúre obyvateľstva je ďalej najviac zastúpená maďarská (8 805) a rómska (5 434) národnosť a mierne stúpa počet obyvateľov a obyvateľiek mesta vietnamskej a ruskej národnosti. Mesto Košice je rozdelené do 22 mestských častí, z ktorých majú najviac obyvateľov a obyvateľiek nasledujúce mestské časti: Západ (39 691), Dargovských hrdinov (27 667), KVP (25 381). Niekoľko mestských častí má charakter vidieckych oblastí¹.

Na základe výsledkov reprezentatívneho výskumu násilia páchaného na ženách z r. 2008 každá piata dospelá žena na Slovensku, ktorá má v súčasnosti partnera, zažila z jeho strany násilné správanie (21,2%)². Reprezentatívny výskum ďalej uvádza, že viac ako 70% žien, ktoré zažívajú násilie zo strany súčasného partnera býva v domácnosti s deťmi alebo dieťaťom³ a preto je násilie páchané na ženách vždy aj násilím na deťoch. Ak tento údaj premietneme na počet obyvateľiek mesta Košice, tak násilie zo strany súčasného partnera zažilo približne 25 613 žien, čo je každá piata obyvateľka Košíc. Ak 70% týchto žien býva v domácnosti s deťmi alebo dieťaťom, tak v meste Košice zažíva násilie približne 17 929 detí (1 dieťa v rodine) – 35 858 detí (2 deti v rodine).

Z údajov poskytujúcich obraz o národnostnom zložení obyvateľstva mesta Košice a informáciách o obyvateľstve v mestských častiach je zjavné, že medzi ženami zažívajúcimi násilie zo strany partnera/manžela sú aj ženy inej ako slovenskej národnosti, ženy z marginalizovaných komunit a ženy žijúce v oblastiach s charakterom vidieka, ktoré môžu mať v porovnaní s inými ženami, ťažší prístup k pomoci. Násilie v párových vzťahoch zažívajú ženy bez ohľadu na vek, vzdelanie, ekonomickú situáciu, národnosť, etnickú príslušnosť, náboženské a politické presvedčenie a zdravotný stav. Je dôležité, aby mali všetky ženy prístup k efektívnej ochrane a pomoci.

Mesto Košice má zastúpenie všetkých dôležitých inštitúcií, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a obhajobe

žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch. Tento fakt je z aspektu geografickej dostupnosti pomoci a podpory významný najmä pre ženy zažívajúce násilie a ich deti. Z hľadiska ochrany a poskytovania pomoci sú tradične považované za najpodstatnejšie tie inštitúcie, pod ktorých kompetencie spadá sociálna problematika a inštitúcie v rámci systému vnútra a spravodlivosti. Dôležitú rolu má však aj zdravotníctvo (možnosť včasnej identifikácie násilia) a školstvo (primárna prevencia, možnosť identifikácie násilia v rodine).

Inštitúcie v Košiciach podieľajúce sa na ochrane a pomoci ženám a deťom zažívajúcim násilie:

- Úrad Košického samosprávneho kraja
- Magistrát mesta Košice
- 22 mestských častí
- Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach a detašované pracoviská pre Košice I, II, III a IV
- Krajské riaditeľstvo Policajného zboru, Okresné riaditeľstvo PZ, 8 obvodných oddelení PZ
- Mestská polícia
- Krajská prokuratúra, Okresná prokuratúra Košice I, Okresná prokuratúra Košice II a Okresná prokuratúra Košice - okolie
- Krajský súd, Okresný súd Košice I, Okresný súd Košice II, Okresný súd Košice – okolie
- Ústavný súd SR
- Centrum právnej pomoci

Okrem verejných inštitúcií pôsobia v Košiciach viac ako 10 rokov ženské mimovládne organizácie, ktorých činnosť je výlučne zameraná na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch:

- Záujmové združenie žien Fenestra
- Pro Familia, Humenné (poradenské centrum v Košiciach)

1 Program sociálneho a hospodárskeho rozvoja mesta Košice na roky 2008-2015, Príloha A: Situačná analýza, Košice, 2008

2 Bodnárová, Filadelfiová, Holubová: Reprezentatívny výskum výskytu a skúseností žien s násilím páchaným na ženách (VAW) na Slovensku, IVP a UNIFEM, 2008, str. 10

3 Tamtiež.

7 Monitoring súčasného stavu

v oblasti poskytovania pomoci a ochrany ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch v jednotlivých inštitúciách v meste Košice

Žena, ktorá sa rozhoduje uskutočniť kroky na zastavenie násillia, zvažuje svoju situáciu z mnohých aspektov. Pýta sa, kde bude bývať, ako sa zmení jej finančná situácia, ako odchod ovplyvní deti a predovšetkým či rozhod s násilným mužom naozaj povedie k zastaveniu násillia. Je úlohou štátu zabezpečiť, aby ženy zažívajúce násilie mali prístup k rýchlej, účinnej a efektívnej ochrane a pomoci a k informáciám o možnostiach ochrany a pomoci. Postupy jednotlivých inštitúcií zapojených do riešenia problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch by mali viesť k pocitu na strane žien, že celá spoločnosť sa stará a za žiadnych okolností netoleruje násilie a ak sa ženy rozhodnú svoju situáciu riešiť, stretnú sa s pochopením a podporou a nie s pochybnosťami a nedôverou. Ak ženy nenájdu takúto rýchlu, efektívnu a účinnú pomoc, často sú nútené vrátiť sa späť do cyklu násillia.

Inštitúcie, ktoré majú zastúpenie v pracovnej skupine, majú kľúčovú rolu v ochrane žien a detí pred násillím, v zaistení ich základných životných potrieb, v poskytovaní informácií a asistencii pri uskutočňovaní krokov smerujúcich k bezpečiu. Popísanie súčasného stavu možností ochrany a pomoci ženám zažívajúcim násilie jednotlivými inštitúciami bolo jedným z cieľom monitoringu, ktorý sme zrealizovali. Na to, aby sme dokázali popísať súčasný stav, vytvorili sme sadu otázok, na ktoré jednotlivé inštitúcie zastúpené v pracovnej skupine odpovedali. Pri formulovaní otázok sme vychádzali z potrieb a očakávaní, ktoré majú ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch pri hľadaní ochrany a pomoci, a z medzinárodných odporúčaní pre prácu inštitúcií podieľajúcich sa na ich ochrane a pomoci pre ne.

Prvá otázka sa týka kompetencií jednotlivých inštitúcií.

Predpokladom toho, aby pomoc a ochrana žien pred násillím boli rýchle, efektívne a účinné, je koordinovaný postup všetkých inštitúcií, ktoré sa na ochrane a pomoci podieľajú. Multi-inštitucionálny prístup je možný až vtedy, ak sú jasne vymedzené kompetencie jednotlivých inštitúcií pri ochrane a pomoci poskytovanej ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch, ale aj prekážky, obmedzenia a nevyužívané možnosti. Tieto kompetencie do značnej miery upravujú právne normy na národnej úrovni. Zákony, ktorými sa jednotlivé in-

štitúcie riadia, predstavujú jasne ohraničený rámec, v rámci ktorého môžu inštitúcie konať, ale aj limity. Tam, kde sa končia kompetencie jednej inštitúcie, by pri ideálnom stave mali začínať kompetencie inej inštitúcie. Optimálny stav predstavuje existencia balíka právnych noriem, komplexne upravujúcich riešenie problematiky násillia páchaného na ženách zo všetkých jej aspektov vrátane kompetencií jednotlivých inštitúcií. Pretože na Slovensku takéto legislatívne riešenie neexistuje, je dôležité definovať kompetencie inštitúcií a následne identifikovať miesta, ktoré legislatíva nepokrýva a tým neumožňuje rýchlo, efektívne a účinne chrániť ženy zažívajúce násilie a ich deti.

Na Slovensku zatiaľ neexistuje zákon, ktorý by komplexne definoval a riešil problematiku násillia páchaného na ženách. Napriek tomu regionálne stratégie a plány zamerané na riešenie tejto problematiky môžu zohrávať kľúčovú rolu a predstavujú rámec pre uskutočňovanie konkrétnych krokov pre zlepšenie dostupnosti kvalitnej pomoci a ochrany pre ženy zažívajúce násilie a ich deti a mieru prevzatia spoločenskej zodpovednosti za jej riešenie. Rovnaký význam majú strategické materiály pre riešenie tejto problematiky v jednotlivých inštitúciách, ktoré odrážajú mieru dôležitosti, akú inštitúcie prikladajú tejto problematike.

Druhá otázka sa zaoberá ľudskými zdrojmi jednotlivých inštitúcií.

Dôležitým predpokladom rýchlej, kvalitnej a účinnej pomoci a ochrany je dobrá **znalosť problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch** ľuďmi pracujúcimi v inštitúciách. Pre ženy je dôležité, aby zamestnanci a zamestnankyne inštitúcií rozumeli tomu, čo ženy prežívajú, pohnútkam, na základe ktorých sa rozhodujú a príčinám, prečo si volia alebo odmietajú niektoré riešenia. Znalosť príčin násillia, jeho dynamiky, vzorcov a dôsledkov je dôležitá nielen pre ľudí, ktorí sa priamo podieľajú na pomoci a ochrane žien, ale aj pre riadiacich pracovníkov a pracovníčky, aby mohli na úrovni inštitúcií vytvárať postupy, ktoré by reflektovali potreby žien hľadajúcich cestu z násilného vzťahu. Nutnosť existencie presne, jasne a detailne definovaných postupov pri riešení prípadov násillia páchaného na ženách sa objavuje vo všetkých medzinárodných odporúčaníach. Pre ženy hľadajúce pomoc spočíva ich význam

predovšetkým v tom, že premietanie vlastných postojov a predsudkov jednotlivcov do realizácie konkrétnych krokov pri pomoci a ochrane žien je pri existencii záväzných postupov do značnej miery eliminované. Jasne, presne a detailne definované kroky, napríklad vo forme smerníc alebo formulárov, však majú obrovský význam aj pre ľudí, ktorí pomoc a ochranu poskytujú, pretože ich aplikácia poskytuje zamestnancom a zamestnankyniam inštitúcií pocit istoty a chráni ich pred obvinením zo zneužitia právomoci.

Vzhľadom na komplexnosť problematiky násilia páchaného na ženách a vysoký výskyt prípadov sa v mnohých krajinách ukázala ako efektívna **špecializácia niekoľkých zamestnancov a zamestnankýň jednotlivých inštitúcií** na túto problematiku. Odporúčania definujú potrebu koordinátorov/koordinátoriek pre problematiku násilia páchaného na ženách v rámci jednotlivých inštitúcií na regionálnych úrovniach. V husto osídlených oblastiach, kam môžeme priradiť aj Košice, sa odporúča v rámci inštitúcií zriadiť jednotky špecializované na riešenie prípadov násilia páchaného na ženách a ich deťoch.

Tretia otázka bola zameraná na konkrétne formy pomoci, ktoré inštitúcia ponúka ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch.

Odpovede na túto otázku majú podrobnejšie špecifikovať činnosť inštitúcie v rámci ich právomocí. Dôležitou súčasťou odpovedí je aj existencia špecifických podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie, ako aj nešpecifických zariadení, ktoré suplujú prípadný nedostatok špecifických podporných služieb.

Štvrtou dôležitou otázkou, na ktorú sme sa zamerali, je kapacita jednotlivých inštitúcií.

Kapacita jednotlivých inštitúcií úzko súvisí s dostupnosťou ochrany a pomoci pre ženy a ich deti. Stabilný a dobre ohodnotený personál prispieva ku kvalite poskytovaných služieb a ochrany, zatiaľ čo fluktuácia zamestnancov a zamestnankýň kladie zvýšené nároky na zaškolenie nových ľudí. Finančná kapacita inštitúcie sa týka prostriedkov, ktoré má inštitúcia vyčlenené na riešenie problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch, ako aj možností priamej finančnej pomoci ženám, ktoré zažívajú násilie. Veľmi dôležitá je aj kapacita špecifických služieb pre ženy zažívajúce násilie. Aktuálna nedostupnosť služieb vyplývajúca z nedostatočnej kapacity je pre mnohé ženy vážnou prekážkou, ktorá vedie k tomu, že ženy ostávajú žiť v násilnom vzťahu. Nedôvera v to, že svoju situáciu môžu riešiť a majú právo na život v bezpečí bez násilia, môže ženy odradiť od hľadania pomoci na dlhú dobu.

Piata otázka sa zaoberala spolupracou jednotlivých inštitúcií.

Otázka spolupráce inštitúcií pri riešení problematiky násilia páchaného na ženách vrátane konkrétnych prípadov je, ako už bolo spomenuté, jedným z kľúčových faktorov účinnej pomoci a ochrany. Existencia formalizovanej spolupráce inštitúcií, hoci aj pri riešení čiastkových krokov v rámci pomoci a ochrany žien, môže tvoriť základ pre budúci komplexný koordinovaný postup inštitúcií.

Posledná otázka sa týkala existencie zberu údajov.

Všetky medzinárodné odporúčania definujú nutnosť zberu dát týkajúcich sa násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch. Tieto údaje by sa nemali týkať iba evidencie počtu prípadov, ale aj druhu a počtu intervencií a ich dopadu. Zber a vyhodnocovanie údajov majú význam pre evaluáciu postupov inštitúcií pri riešení prípadov násilia páchaného na ženách a pri tvorbe stratégií a plánovaní zmien s cieľom pomoc a ochranu zefektívniť.

V nasledujúcom texte nájdete spracované odpovede jednotlivých inštitúcií na vyššie spomínané otázky.

V závere tejto časti sú spracované výsledky analýzy silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození všetkých inštitúcií popisovaných v tejto časti v Košiciach. Takúto analýzu považujeme za dôležitú pri plánovaní ďalších krokov, spočívajúcich v posilnení silných stránok, hľadani a uskutočňovaní riešení pre prekonanie slabých stránok, a to pri plnom vedomí existujúcich príležitostí a reálnych rizík pri riešení problematiky násilia páchaného v párových vzťahoch v Košiciach s dôrazom na ochranu, pomoc a podporu žien zažívajúcich násilie a ich detí.

7.1. KOŠICKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ

A - PREDSTAVENIE INŠTITÚCIE

Za akým účelom inštitúcia vznikla, čo je jej poslaním?

Do pôsobnosti Úradu Košického samosprávneho kraja (ďalej „Ú KSK“) patria rozpočtové a príspevkové organizácie, ktoré podľa zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky postupne od 01.04.2002 prešli pod zriaďovateľskú pôsobnosť samosprávneho kraja.

Ďalej do jeho pôsobnosti patria ďalšie právnické osoby zriadené alebo založené samosprávnym krajom v zmysle zákona č. 302/2001 Z. z. ako Správa ciest KSK, Správa zdravotníckych zariadení KSK. Ú KSK v rámci svojich činností prostredníctvom zamestnancov odboru sociálnych vecí (ďalej „OSV“) zabezpečuje úlohy spojené s riešením sociálnych problémov občanov.

B - KOMPETENCIE

Aké sú legislatívne určené povinnosti a možnosti inštitúcie v prípadoch násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch, aké právne normy ich upravujú?

Úlohou OSV je koordinovanie poskytovania sociálnej pomoci (zákonom č. 195/98 Z.z. definovaného ako sociálna prevencia, sociálne poradenstvo, sociálnoprávna ochrana a sociálne služby), ktorého cieľom je:

- zmierniť alebo prekonať s aktívnou účasťou občana hmotnú alebo sociálnu núdzu,
- zabezpečiť základné životné podmienky občana v jeho prirodzenom prostredí,
- zabraňovať príčinám vzniku, prehlbovania alebo opakovania porúch psychického, fyzického a sociálneho vývinu občana a zabezpečiť integráciu občana do spoločnosti.

Komplexná špecializovaná pomoc ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch a ich deťom je poskytovaná v zmysle zákona č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci a zákona č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a v zmysle štandardov a odporúčaní Expertnej skupiny EÚ pre túto oblasť. Uvedená pomoc je realizovaná v rámci Košického kraja v nasledovných zariadeniach sociálnych služieb:

- v Domove pre osamelých rodičov (ďalej iba „DpOR“) Strediska krízovej intervencie (ďalej „SKI“) so sídlom v Košiciach, ktoré je v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti,
- KSK finančne podporuje a metodicky usmerňuje ďalšie 4 zariadenia (útulky, DpOR), ktorých zriaďovateľom a prevádzkovateľom sú mimovládne organizácie a poskytuje finančný príspevok 3 subjektom poskytujúcich špecializované sociálne poradenstvo. Z uvedeného počtu majú sídlo v Košiciach 2 zariadenia a 1 subjekt poskytujúci poradenstvo.

Povinnosti pre DpOR a útulok upravuje Zákon o sociálnej pomoci č.195/1998 Z.z. v znení neskorších predpisov ako aj domáci a prevádzkový poriadok zariadení, v ktorých sú okrem iného uvedené formy a metódy práce. Nad rámec legislatívnych povinností vytvára sa priestor

pre poskytovanie kvalifikovaného psychologického poradenstva a psychologickej pomoci pri zvládaní a prekonávaní dôsledkov náročných životných situácií a s ňou súvisiacich problémov v oblasti osobných partnerských alebo rodinných vzťahov.

Existujú v rámci inštitúcie interné smernice, príručky, alebo iné podobné materiály špecificky určené na riešenie prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch?

KSK a organizácie poskytujúce sociálnu pomoc ženám, na ktorých je páchané násilie, disponujú odbornými metodickými a informačnými materiálmi, v slovenskom preklade, pričom OZ Pro Familia vydala už 8 vlastných publikácií, spolupracovala na vydaní a šírení ďalších a od roku 1998 je jednou z kľúčových organizácií pri spracovávaní strategických materiálov na národnej úrovni, iniciovala vznik Expertnej skupiny pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách a v rodinách pri Rade vlády SR pre prevenciu kriminality, spracovanie Národnej stratégie a Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách. SKI ako rozpočtová organizácia KSK vychádza zo strategických materiálov KSK a má vypracovaný vlastný strategický materiál – Konceptcia rozvoja Strediska krízovej intervencie.

Existujú v rámci inštitúcie strategické materiály na riešenie problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch?

KSK má vypracovanú Konceptciu rozvoja sociálnych služieb v Košickom kraji na roky 2007-2013 v ktorej, v rámci oblasti A.2 Krízová intervencia, je regionálnou prioritou vytváranie podmienok pre účinnú realizáciu spolupráce medzi zariadeniami krízovej intervencie, rozšírenie ich pôsobnosti na rôzne skupiny obyvateľov v kritической situácii, zabránenie sociálnemu vylúčeniu občanov s cieľom vybudovať efektívny systém služieb (DpOR, útulky, re-socializačné strediská, krízové strediská pre deti atď.) a nadväzných činností v systéme sociálnej pomoci, rozširovať počty miest a zriaďovať ďalšie zariadenia krízovej intervencie.

C - ĽUDSKÉ ZDROJE

Kto sa v inštitúcii zaoberá prípadmi násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch? Sú niektoré oddelenia/osoby špecificky vyčlenené či poverené riešením prípadov násilia? Ak nie, aký je približný pomer zaoberania sa prípadmi násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a inej agendy?

V rámci KSK sa problematikou násilia na ženách zaoberá predovšetkým odbor sociálnych vecí a agendou

je poverená jedna zamestnankyňa, ktorá zároveň koordinuje a metodicky usmerňuje činnosť subjektov poskytujúcich sociálnu pomoc v tejto oblasti a pri vyhodnocovaní Akčného plánu spolupracuje s jednotlivými zodpovednými útvarmi Ú KSK. S problematikou násilia páchaného na ženách sa zaoberá popri ďalšej agende, ktorú má v referáte. V zariadeniach sociálnych služieb v Košiciach sú interní odborní zamestnanci s vysokoškolským vzdelaním, ktorí podľa potreby spolupracujú s ďalšími odborníkmi (psychológom, právnikom) v tejto oblasti. Sociálne poradenstvo, poskytované ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch, realizuje psychologička.

Je personál, prichádzajúci do kontaktu so ženami a deťmi zažívajúcimi násilie, špecificky zaškolený v tejto problematike? Ak áno: v akom rozsahu a kým, čo bolo obsahom vzdelávania? Je zaškolenie v problematike povinné?

DpOR – odborní pracovníci absolvovali 100 - hodinový tréningový program o násilí na ženách a deťoch „Zvyšovanie uvedomenia profesionálok“ (ZZŽ Fenestra Košice) a pravidelne sa zúčastňujú odborných podujatí k tejto problematike ako napr. semináre ZZŽ Fenestra „Spoločná intervencia – cesta k prevencii domáceho násillia“, „PTSD (posttraumatická stresová porucha) ako dôsledok násillia páchaného na ženách“ ai. Psychologička absolvovala psychoterapeutický výcvik a je zapísaná do zoznamu psychoterapeutov SR Slovenskej psychoterapeutickej spoločnosti. Zaškoloovanie pracovníkov v problematike sa uskutočňuje vo forme odporúčania riaditeľa organizácie. Povinné je absolvovanie psychosociálneho výcviku pre všetkých sociálnych pracovníkov. Pracovníci sami prejavujú záujem a motiváciu sa ďalej vzdelávať. Časť personálu má špecifickú odbornú prípravu v rozsahu 50-500 hodín v závislosti od profesionálnej pozície (Medzinárodný tréning organizovaný WAVE, tréningy a školenia realizované OZ Pro Familia a ZZŽ Fenestra aj za účasti zahraničných lektoriek ai.).

D - FORMY POMOCI

Prichádza inštitúcia do priameho kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie? Ak áno: Akým spôsobom sa pracovník/pracovníčka, resp. inštitúcia dozvie, že v konkrétnom prípade sa jedná o násilie?

OSV Ú KSK neprichádza priamo do kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie. Skôr sa na inštitúciu obráti starosta obce, alebo priamo občan so žiadosťou o pomoc pri umiestnení takejto ženy a OSV kontaktuje zariadenie, príp. odporúča obrátiť sa na poradenský subjekt.

Do priameho kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie prichádzajú zariadenia sociálnej pomoci a poradenský subjekt. Iniciátorkami kontaktu sú prevažne ženy samé, ale aj ich príbuzní (rodičia, deti, súrodenci), prípadne iné osoby v ich okolí (priateľka, zamestnávateľ). V menšom počte prípadov sú to pracovníčky/pracovníci odborov sociálnych vecí Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, Mestských o obecných úradov, lekári/lekárky, polícia. Ženám je poskytovaná komplexná špecializovaná pomoc (sociálne, psychologické a právne poradenstvo, v limitovanom počte aj právne zastúpenie advokátkou, v prípade potreby aj komplexné služby v špecializovanom pobytovom zariadení). V ojedinelých prípadoch sa o probléme násillia alebo týrania dozvie inštitúcia neskôr v rámci individuálnej práce s klientkou.

Čo môže inštitúcia urobiť pre ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch a ich deti (poradenstvo, financie, ubytovanie, iné?)

Zariadenia sociálnych služieb poskytujú ubytovanie, sociálne poradenstvo, psychologickú pomoc. Sociálne - poradenský subjekt poskytuje všetky potrebné informácie, v prípade potreby sprostredkuje kontakty a ďalšiu odbornú pomoc, najmä právnú.

E - PERSONÁLNA, FINANČNA A INÁ KAPACITA INŠTITÚCIE

Aká je personálna kapacita inštitúcie pre riešenie prípadov násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch? Je dostatočná?

Personálna a finančná kapacita Ú KSK ako aj existujúcich zariadení je v súčasnej dobe pre danú oblasť dostatočná. Súčasné ubytovacie kapacity v meste Košice sú v DpOR a útulku a nie sú vyhradené špecificky pre ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch. Vzhľadom k uvedenej skutočnosti je potrebné takéto špecializované zariadenie zriadiť. Po prijatí nového zákona o sociálnych službách v roku 2009 bude uvedená sociálna činnosť v kompetencií miest a obcí.

Aká je finančná kapacita?

V súčasnej dobe je ročný finančný príspevok KSK na činnosť uvedených subjektov cca 8 500 000.- Sk.

Iná kapacita – napr. ubytovacia?

Súčasná kapacita v meste Košice:	
Arcidiecézna charita – DpOR a útulok:	35 miest
DORKA, n.o. – DpOR a útulok :	27 miest
SKI – DpOR:	73 miest
ProFamilia – vysunuté pracovisko:	1 poradca

F - SPOLUPRÁCA

S kým inštitúcia spolupracuje pri riešení prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ako? Je táto spolupráca formalizovaná (legislatívne, zmluvne a pod.)?

Subjekty poskytujúce pomoc ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch a ich deťom spolupracujú v rámci partnerstva (zatiaľ formálne neupravené) so ZZŽ Fenestra, ÚPSVR – oddelením SPO, Ligou za život bez násilia, poradňou PON Košice, s niektorými ďalšími MVO a v konkrétnych prípadoch s inými zariadeniami poskytujúcimi ubytovanie ženám. Zmluvu o poskytovaní finančného príspevku na náklady spojené s realizáciou sociálnej

pomoci majú uzatvorenú len s Úradom Košického samosprávneho kraja.

G - ZBER ÚDAJOV

Aké údaje špecificky sa týkajúce násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch inštitúcia sleduje a vyhodnocuje? Ak také údaje existujú, uveďte prísom čísla za posledné 3 roky (pre mesto Košice).

Úrad KSK sleduje iba využitie kapacity zariadenia sociálnych služieb, na ktorú je poskytovaný finančný príspevok. V rámci kontrol a metodických návštev sleduje evidenciu, formy a druhy sociálnej pomoci, ako aj efektívnosť využívania finančného príspevku.

H - SWOT ANALÝZA

Silné stránky	Slabé stránky
<p>Z úrovne Ú KSK:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poskytovanie finančného príspevku podľa zákona 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci na náklady spojené s poskytovaním služieb ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch • kontrola úrovne a kvality poskytovaných sociálnych služieb • metodické usmerňovanie a koordinácia činnosti subjektov soc. pomoci • špecializovaná odborníčka pre riešenie problematiky - psychologička <p>Z úrovne subjektov, ktorým KSK poskytuje finančný príspevok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktívny podiel na riešení problematiky v rámci svojho zamerania a kompetencií • prioritné zameranie sa na zvyšovanie kvality poskytovaných sociálnych služieb • otvorenosť pre ďalšiu spoluprácu s inými subjektmi a odborníkmi v prospech klientiek • zariadenia majú vzdelané zamestnankyne, ktoré majú vedomosti, odbornú prax a schopnosti ich realizovať v praxi • zamestnankyne majú zvýšené uvedomenie pre špecifickú prácu v danej problematike • záujem zamestnankyň ďalej rozvíjať svoje ľudské a profesionálne kompetencie • kapacita DpOR je dostatočná, aby vytvorila príležitosť aj pre ďalšie klientky s problémom násilia • klientky nie sú vylúčené z bežnej miestnej komunity, zostávajú stále jej súčasťou – vhodné v indikovaných prípadoch násilia, kedy žena nie v situácii ďalšieho ohrozenia	<p>Z úrovne Ú KSK:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedostatok finančných prostriedkov na finančnú podporu všetkých subjektov poskytujúcich sociálnu pomoc ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch • problémy v kontrole evidencie u subjektov, poskytujúcich poradenské služby a služby ženám, ktoré chcú byť v anonymite • neuzavretá formálna spolupráca so ZZŽ Fenestra, ktorá neoficiálne koordinuje odborné vzdelávanie a prístup k problematike <p>Z úrovne subjektov, ktorým KSK poskytuje finančný príspevok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zariadenie neposkytuje komplexnú starostlivosť v danej problematike • zariadenie nemá podmienky pre zriadenie chráneného (utajeného) bývania, pretože dôvody pobytu v zariadení sú rôzne • obmedzené finančné zdroje na ďalšie vzdelávanie zamestnancov • zariadenia nemajú možnosť zabezpečiť následnú pomoc po ukončení pobytu (napr. ambulantné sociálno - psychologické služby) • zariadenia, ktoré sú v prenájme nemôžu finančne zabezpečovať náklady na jeho údržbu • nedostatočná koordinácia subjektov pôsobiacich v danej oblasti • nedostatok príležitostí na výmenu skúsenosti v danej problematike • nedostatok finančne dostupných nájomných a sociálnych bytov pre sociálne slabé vrstvy obyvateľstva

Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> • koordináciou a lepšou spoluprácou relevantných subjektov vytvoriť podmienky na účinnejšiu pomoc klientkam • vytváranie partnerstiev založených na vzájomnej pomoci v oblastiach spoločného záujmu • vypracovanie metodických materiálov, príručiek a postupov v sociálnej sfére v danej problematike vytvoriť spoločný rámec pre subjekty pôsobiace v danej oblasti • sociálne zariadenia nechať kombinované, aby bolo ľahšie zabezpečiť anonymitu „v dave“ • rozšíriť svoju činnosť aj o ambulantné sociálno - psychologické služby (obnoviť formu bývalých centier poradenstvo – psychologických služieb pre klientky príp. aj ich partnerov) po ukončení pobytu v zariadení s možnosťou dlhodobej terapie osobnosti a vzťahov • ambulantné sociálno - psychologické služby predstavujú jeden z aktívnych nástrojov aj v prevencii násillia a ďalších sociálno - patologických javov v spoločnosti • odkúpenie budov zariadení soc. služieb do vlastníctva KSK • odborne pripraviť zamestnancov miestnych, okresných úradov a obcí na postup pri prevencii a riešení problematiky násillia 	<ul style="list-style-type: none"> • bez súčinnosti a spolupráce relevantných subjektov nie je možné problematiku riešiť komplexne • „dav“ môže skôr pritiahnúť pozornosť útočníka • otvorené bývanie nevie zabezpečiť utajenie pobytu klientky • problém s kontrolou využívania finančných prostriedkov poskytovaných zariadeniu v prospech klientiek • zariadenie, ktoré využíva priestory formou prenájmu, môže mať problém pri ukončení nájmu s poskytnutím náhradných priestorov • zanedbávanie údržby budovy zo strany prenajímateľa môže postupne viesť k znižovaniu kvality poskytovaných služieb • nedostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie poskytovaných služieb v jednotlivých zariadeniach • v súčasnej legislatíve zariadenie soc. služieb (DpOR, útulok) nemajú legislatívne určené povinnosti ani kompetencie vo vzťahu k deťom NPN - matiek • problematika detí NPNŽ nie je spoločensky dostatočne tematizovaná a následne rozpracovaná do konkrétnych riešení • nepripravenosť štátnych a miestnych úradov (odborná a materiálna) na elimináciu násillia páchaného na ženách a deťoch

7.2. MESTO KOŠICE

A - PREDSTAVENIE INŠTITÚCIE

Za akým účelom inštitúcia vznikla, čo je jej poslaním?

Inštitúcia (Mesto Košice) vznikla za účelom výkonu samosprávy, ktorú vykonávajú obyvatelia mesta orgánmi mesta a mestských častí, hlasovaním obyvateľov mesta a mestských častí a verejným zhromaždením obyvateľov mestských častí.

Podľa zákona č. 401/1990 o meste Košice sú Košice samostatným územným celkom, združujúcim občanov, ktorí majú na území mesta trvalý pobyt. Zároveň sú právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a s majetkom, ktorý mu bol zverený a s vlastnými a zverenými finančnými príjmami.

B - KOMPETENCIE

Aké sú legislatívne určené povinnosti a možnosti

inštitúcie v prípadoch násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch, aké právne normy ich upravujú?

Kompetencie mesta sú rozpracované v Štatúte mesta, kde sa v 7. diely § 61 bode 2 uvádza: mesto poskytuje pomoc pri ubytovaní a poradenskú starostlivosť obyvateľom mesta, ktorých sociálne pomery vyžadujú osobitnú pomoc. O pôsobnosti mestských častí hovorí § 62, kde podľa bodu b/ vyhledávajú občanov, ktorým treba poskytnúť sociálnu pomoc a podľa bodu j/ poskytujú pomoc dieťaťu v nalievavých prípadoch, najmä ak je ohrozený jeho život, zdravie alebo priaznivý psychický vývin, fyzický vývin a sociálny vývin.

Existujú v rámci inštitúcie interné smernice, príručky, alebo iné podobné materiály špecificky určené na riešenie prípadov násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch? Existujú v rámci inštitúcie strategické materiály na riešenie problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch?

Iné materiály, či smernice týkajúce sa problematiky násillia v rámci mesta neboli prijaté.

C - ĽUDSKÉ ZDROJE

Kto sa v inštitúcii zaoberá prípadmi násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch? Sú niektoré oddelenia/osoby špecificky vyčlenené či poverené riešením prípadov násilia? Ak nie, aký je približný pomer zaoberania sa prípadmi násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a inej agendy?

Problematika násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch patrí oddeleniu sociálnych vecí, kde sa jedna pracovníčka v prípade výskytu venuje riešeniu prípadov. Špeciálne nie je vyčlenený pracovník na uvedenú agendu, nakoľko táto tvorí len minimálne percento.

Je personál, prichádzajúci do kontaktu so ženami a deťmi zažívajúcimi násilie, špecificky zaškolený v tejto problematike? Ak áno: v akom rozsahu a kým, čo bolo obsahom vzdelávania? Je zaškolenie v problematike povinné?

Pracovníčka absolvovala základný modul tréningu v problematike násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch. Podľa nášho názoru by zaškolenie v problematike malo byť povinné.

D - FORMY POMOCI

Prichádza inštitúcia do priameho kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie v párových vzťahoch? Ak áno: Akým spôsobom sa pracovník/pracovníčka, resp. inštitúcia dozvie, že v konkrétnom prípade sa jedná o násilie?

Poverená pracovníčka inštitúcie prichádza len veľmi zriedka do styku so ženami zažívajúcimi násilie, ale v rámci výkonu kompetencií v sociálnoprávnej ochrane detí prichádza do styku s týranými deťmi, pre ktoré mesto zriadilo Krízové stredisko v zmysle z. č. 305/2005 o SPO detí a sociálnej kuratele.

H - SWOT ANALÝZA

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Pozitívne stránky sú zriadenie krízového strediska pre deti a poskytovanie poradenstva.	<ul style="list-style-type: none"> • Negatívne stránky mesta sú, že zatiaľ nemá vybudované ubytovacie kapacity pre obeť násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch a nemá vypracovanú stratégiu na riešenie problematiky násilia.

Čo môže inštitúcia urobiť pre ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch a ich deti (poradenstvo, financie, ubytovanie, iné?)

Mesto taktiež poskytuje poradenstvo svojim klientom.

E - PERSONÁLNA, FINANČNA A INÁ KAPACITA INŠTITÚCIE.

Aká je personálna kapacita inštitúcie pre riešenie prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch? Je dostatočná? Aká je finančná kapacita? Iná kapacita – napr. ubytovacia?

Problematike násilia sa venuje jedna pracovníčka, ale nie ako špeciálnej agende. Mesto nedisponuje ubytovacími kapacitami, špeciálne vyhradenými pre obeť násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch.

F - SPOLUPRÁCA

S kým inštitúcia spolupracuje pri riešení prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ako? Je táto spolupráca formalizovaná (legislatívne, zmluvne a pod.)?

V zmysle platnej legislatívy mesto spolupracuje pri riešení problémov násilia s viacerými inštitúciami: ÚPSVaR, KSK, polícia, psychologické poradne.

G - ZBER ÚDAJOV

Aké údaje špecificky sa týkajúce násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch inštitúcia sleduje a vyhodnocuje? Ak také údaje existujú, uveďte prosím čísla za posledné 3 roky (pre mesto Košice).

Vzhľadom na špecifickosť problematiky, s ktorou sa len sporadicky stretávame, mesto Košice nesleduje a nevyhodnocuje údaje o násilí páchanom na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch.

7.3. MESTSKÁ ČASŤ KOŠICE - JUH

A - PREDSTAVENIE INŠTITÚCIE

Za akým účelom inštitúcia vznikla, čo je jej poslaním?

Obec je samostatný územný samosprávny a správny celok Slovenskej republiky. Združuje osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt. Obec je právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými príjmami. Základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov podľa § 1 ods.1 až 2 zákona č. 369/1990 Zb. O obecnom zriadení

Podľa § 6 – 7 ods.1 až 2 zákona č. 369/1990 Zb. O obecnom zriadení môže obec vo veciach územnej samosprávy vydávať nariadenia. Nariadenie nesmie byť v rozpore s Ústavou slovenskej republiky, ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami. Obec financuje svoje potreby predovšetkým z vlastným príjmov, dotácií zo štátneho rozpočtu a z ďalších zdrojov a nemôže na plnenie svojich úloh použiť navrhované zdroje financovania a prostriedky.

Obec vykonáva poradenstvo pri riešení rodinných a sociálnych problémov. Chráni maloletých pred škodlivými vplyvmi, ktoré ohrozujú alebo narušujú ich riadnu výchovu a v naliehavých prípadoch, najmä ak je ich život alebo zdravie v doterajšom prostredí vážne ohrozené, im poskytuje pomoc. Poskytuje výchovnú starostlivosť rodinám, v ktorých je vážne ohrozená alebo narušená výchova dieťaťa. Predstaviteľom obce a najvyšším výkonným orgánom obce je starosta.

Legislatívny rámeč

1. Ústava Slovenskej republiky (čl.39,41 ods. 1, čl. 64 – 71
2. Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení
3. Zákon č. 302/2001Z.z. o samospráve vyšších územných celkov(zákon o samosprávnych krajoch) v znení neskorších predpisov
4. Zákon č. 195/1998 Z.z.o sociálnej pomoci
5. Zákon č. 599/2003 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi
6. Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov

B - KOMPETENCIE

Áké sú legislatívne určené povinnosti a možnosti inštitúcie v prípadoch násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch, áké právne normy ich upravujú?

Špecificky určené povinnosti a možnosti inštitúcie pri riešení prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a deťoch nemáme, ale podľa zákona o sociálnej pomoci § 71 obec pri výkone svojej samosprávnej pôsobnosti poskytuje pomoc

- maloletým v naliehavých prípadoch, najmä ak je život alebo zdravie maloletého v doterajšom prostredí vážne ohrozené
- občanom pri zabezpečovaní prístrešia
- vykonáva poradenstvo pri riešení rodinných problémov a sociálnych problémov
- Obec vyhľadáva občanov, ktorým treba poskytnúť sociálnu pomoc

Existujú v rámci inštitúcie interné smernice, príručky, alebo iné podobné materiály špecificky určené na riešenie prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch?

V rámci inštitúcie neexistujú žiadne interné smernice ani iné podobné materiály.

Existujú v rámci inštitúcie strategické materiály na riešenie problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch?

V rámci inštitúcie neexistujú žiadne strategické materiály pre riešenie problematiky násilia.

C - ĽUDSKÉ ZDROJE

Kto sa v inštitúcii zaoberá prípadmi násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch? Sú niektoré oddelenia/osoby špecificky vyčlenené či poverené riešením prípadov násilia? Ak nie, aký je približný pomer zaoberania sa prípadmi násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a inej agendy?

V Mestskej časti sa násilím v prípade jeho výskytu zaoberá oddelenie sociálnych vecí v prípadne ostatné kontrolné zložky. Špecificky vyčlenené osoby a oddelenia nie sú v našej inštitúcii.

Je personál, prichádzajúci do kontaktu so ženami a deťmi zažívajúcimi násilie, špecificky zaškolený v tejto problematike? Ak áno: v akom rozsahu a kým, čo bolo obsahom vzdelávania? Je zaškolenie v problematike povinné?

Vzhľadom na to, že jedna pracovníčka z Mestskej časti Juh pôsobí v Pracovnej skupine pre prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách v meste Košice, je v tejto problematike zaškolená a absolvovala workshop „Zlepšovanie kvality služieb pre ženy a deti, ktoré zažili násilie v párových vzťahoch “ v rozsahu 11 hodín. Workshop bol realizovaný v

rámci projektu „Improve Quality Services of Domestic Violence“, podporeného v rámci programu DAPHNE.. Vzdelávanie zrealizovalo Záujmové združenie žien Fenestra.

Zaškolenie v tejto problematike je veľmi dôležité pre prácu s touto klientelou.

D - FORMY POMOCI

Prichádza inštitúcia do priameho kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie v párových vzťahoch? Ak áno: Akým spôsobom sa pracovník/pracovníčka, resp. inštitúcia dozvie, že v konkrétnom prípade sa jedná o násilie?

Obec ojedinele prichádza do kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie. Žena sa dostaví na MÚ a povie o probléme sama, alebo príde na odporúčanie inej inštitúcie (napr. ÚPSVaR). V minulosti bol na tieto prípady určený dohľad. V ojedinelých prípadoch sa vyskytne, že nám prídu nahlásiť susedia, že niečo nie je v poriadku, alebo pracovníci školy, že s dieťaťom v určitej rodine nie je niečo v poriadku.

Čo môže inštitúcia urobiť pre ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch a ich deti (poradenstvo, financie, ubytovanie, iné?)

Mestská časť môže poskytnúť žene, ktorá zažíva násilie, poradenstvo, môžeme jej poskytnúť jednorazový príspevok, keď je poberateľkou dávky v hmotnej núdzi.

E - PERSONÁLNA, FINANČNA A INÁ KAPACITA INŠTITÚCIE

Aká je personálna kapacita inštitúcie pre riešenie prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch? Je dostatočná? Aká je finančná kapacita?

Nie sú špecificky určení pracovníci ani vyčlenené financie pre riešenie prípadov násilia.

H - SWOT ANALÝZA

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> Množstvo informačných zdrojov Kvalifikovaní zamestnanci Dlhoročné skúsenosti, odbornosť zamestnancov Stravovanie a poskytovanie služieb pre dôchodcov Vlastné kultúrno-spoločenské a športové priestory Kvalitné sociálne služby a ich dobrá dostupnosť pre dôchodcov a sociálne odkázaných občanov	<ul style="list-style-type: none"> Nedostatok zdrojov na investovanie do existujúcich priestorov Nedostatočný štandard a kapacita zariadenia sociálnych služieb Nedostatok zariadení pre týrané ženy

Iná kapacita – napr. ubytovacia?

Priamo mestská časť nemá ubytovacie kapacity, ale pomôžeme usmerniť klientku, prípadne tel. kontaktujeme ubytovacie zariadenia na to určené.

F - SPOLUPRÁCA

S kým inštitúcia spolupracuje pri riešení prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ako? Je táto spolupráca formalizovaná (legislatívne, zmluvne a pod.)?

Obec spolupracuje s ÚPSVaR, mestskou a štátnou políciou, so školskými zariadeniami:

- ÚPSVaR žiada obec o prešetrenie sociálnej a rodinnej situácie.
- S políciou spolupracujeme ohľadom napr. vstupu do bytu.
- Škola nahlási na príslušnú mestskú časť, že s dieťaťom nie je niečo v poriadku, obec to prešetrí a pošle písomnú odpoveď, kontaktuje sa s najbližšími rodinými príslušníkmi za účelom doriešenia problému.

Podľa zákona o sociálnej pomoci § 71 obec vykonáva poradenstvo pri riešení rodinných problémov a sociálnych problémov. Obec vyhľadáva občanov, ktorým treba poskytnúť sociálnu pomoc.

G - ZBER ÚDAJOV

Aké údaje špecificky sa týkajúce násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch inštitúcia sleduje a vyhodnocuje? Ak také údaje existujú, uveďte prosím čísla za posledné 3 roky (pre mesto Košice).

Obec nesleduje žiadne údaje týkajúce sa násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch.

Ohrozenia	Príležitosti
<ul style="list-style-type: none"> • Neúspešnosť získavania mimorozpočtových zdrojov • Zvyšujúci sa počet marginalizovaných skupín obyvateľstva (bezdomovci, Rómovia, týrané osoby a pod). • Zvyšovanie nezamestnanosti a zvyšovanie počtu osôb v hmotnej núdzi 	<ul style="list-style-type: none"> • Zlepšenie úrovne poskytovaných služieb • Možnosť získavania finančných zdrojov na realizáciu rozvojových zámerov • Vybudovanie sociálneho domu

7.4. ÚRAD PRÁCE SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY V KOŠICIACH

A - PREDSTAVENIE INŠTITÚCIE

Za akým účelom inštitúcia vznikla, čo je jej poslaním?

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach je orgán štátnej správy, zabezpečujúci výkon štátnej správy v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti podľa zákona č. 453/2003 Z.z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny je organizačne členený na **odbor sociálnych vecí a rodiny, odbor služieb zamestnanosti a odbor ekonomiky**.

Odbor sociálnych vecí a rodiny úradu je členený na oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, oddelenie štátnych sociálnych dávok, oddelenie pomoci v hmotnej núdzi a oddelenie peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia občanov. **Odbor služieb zamestnanosti** je členený na oddelenie služieb zamestnávateľom a oddelenie služieb zamestnanosti.

Úrad má 5 detašovaných pracovísk – Košice I, II, III, IV a Moldava n/Bodvou. Detašované pracovisko je členené na 2 úseky - úsek sociálnych vecí a rodiny a úsek služieb zamestnanosti. Úsek SVaR je členený na 4 referáty – referát štátnych sociálnych dávok, referát pomoci v hmotnej núdzi, referát peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažko zdravotne postihnutých občanov a referát SPODaSK.

V oblasti sociálnych vecí úrad:

- vykonáva sociálnoprávnú ochranu detí a sociálnu kuratelu na zabezpečenie predchádzania vzniku **krízových situácií v rodine, ochrany práv a právom chránených záujmov detí, predchádzania prehlbovaniu a opakovaniu porúch psychického**

vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu detí a plnoletých fyzických osôb a na zamedzenie nárastu sociálno-patologických javov podľa zákona č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine;

- je platiteľom štátnych sociálnych dávok podľa osobitných predpisov (zákon č. 600/2003 Z.z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, zákon č. 627/2005 o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti, zákon 280/2002 Z.z. o rodičovskom príspevku, zákon č. 235/1998 Z.z. o príspevku pri narodení dieťaťa, o príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá a ktorým sa menia ďalšie zákony, zákon č. 238/1998 Z.z. o príspevku na pohreb, všetky v znení neskorších predpisov);
- posudzuje hmotnú núdzu občana a poskytuje dávku v hmotnej núdzi a príspevky k dávke podľa zákona č. 599/2003 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov;
- poskytuje náhradné výživné podľa zákona č. 201/2008 Z.z. o náhradnom výživnom;
- poskytuje sociálnu pomoc podľa zákona č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov.

V oblasti služieb zamestnanosti úrad:

poskytuje služby zamestnanosti podľa zákona č. 5/2004 Z.z. o službách v zamestnanosti a o zmenách a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

B - KOMPETENCIE

Aké sú legislatívne určené povinnosti a možnosti inštitúcie v prípadoch násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch a aké právne normy ich upravujú?

Inštitúcia je v zmysle zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately a o zme-

ne a doplnení niektorých zákonov povinná dbať na to, aby nedochádzalo k ohrozovaniu a porušovaniu práv dieťaťa.

Pri riešení prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch inštitúcia v zmysle uvedeného zákona vykonáva opatrenia na obmedzenie a odstraňovanie negatívnych vplyvov, ktoré ohrozujú psychický, fyzický a sociálny vývin dieťaťa a plnoletej fyzickej osoby:

- ponúknutie pomoci dieťaťu, rodičom pri riešení rodinných problémov,
- sledovanie negatívnych vplyvov pôsobiacich na dieťa a rodinu, zisťovanie príčin ich vzniku a vykonávanie opatrení na obmedzenie pôsobenia nepriaznivých vplyvov,
- organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na pomoc deťom a plnoletým fyzickým osobám ohrozeným správaním člena rodiny
- zastupovanie dieťaťa pred súdom v trestných veciach týrania blízkej a zverenej osoby – výkon opatrovníka dieťaťa

Rodičia dieťaťa majú možnosť požiadať o pomoc alebo sociálne poradenstvo aj v prípadoch:

- keď je ich manželstvo vážne narušené alebo rozvrátené, resp. keď sa rodičia maloletých detí rozvádajú (poradenstvo v prípade podania návrhu na rozvod manželstva a úpravu práv a povinností rodičov k maloletým deťom);
- keď rodičia maloletého dieťaťa nežijú v spoločnej domácnosti (spísanie návrhu na úpravu rodičovských práv a povinností k dieťaťu);
- keď si rodič neplní svoju vyživovaciu povinnosť určenú právoplatným rozsudkom včas a v plnej výške (pomoc pri spísaní návrhu na vykonanie exekúcie, poradenstvo v oblasti vyplácania náhradného výživného);
- sociálne poradenstvo a pomoc pri hľadaní ubytovania v krízových strediskách, pri vybavovaní dávky v hmotnej núdzi, pri podaní trestných oznámení v prípadoch týrania blízkej a zverenej osoby.

Existujú v rámci inštitúcie interné smernice, príručky, alebo iné podobné materiály špecificky určené na riešenie prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch?

V rámci inštitúcie interné smernice určené pre riešenie prípadov násilia neexistujú. Na pracoviskách úradu sú k dispozícii príručky, ktoré sa získali v rámci školení a individuálnych aktivít pracovníkov oddelenia SPODaSK.

Existujú v rámci inštitúcie strategické materiály na riešenie problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch?

V rámci inštitúcie neexistujú strategické materiály pre riešenie problematiky násilia.

C - ĽUDSKÉ ZDROJE

Kto sa v inštitúcii zaoberá prípadmi násilia? Sú niektoré oddelenia/osoby špecificky vyčlenené či poverené riešením prípadov násilia? Ak nie, aký je približný pomer zaoberania sa prípadmi násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a inej agendy?

Prípadmi násilia sa v rámci inštitúcie zaoberá oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v rámci detašovaných pracovísk referáty SPODaSK. V rámci oddelenia a referátov na detašovaných pracoviskách sa uvedenou problematikou zaoberajú všetci pracovníci v rámci agendy sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, úrad nemá špecializovaných pracovníkov na riešenie problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch.

Je personál, prichádzajúci do kontaktu so ženami a deťmi zažívajúcimi násilie, špecificky zaškolený v tejto problematike? Ak áno: v akom rozsahu a kým, čo bolo obsahom vzdelávania? Je zaškolenie v problematike povinné?

Pracovníci sú do riešenia problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch zaškolovali v rámci sociálno-psychologických výcvikov zameraných na komunikáciu s klientmi, na rozvoj sociálnych kompetencií, niektorí pracovníci sa zúčastnili školenia v problematike násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch v spolupráci so ZZŽ Fenestra.

D - FORMY POMOCI

Prichádza inštitúcia do priameho kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie v párových vzťahoch? Ak áno: Akým spôsobom sa pracovník/pracovníčka, resp. inštitúcia dozvie, že v konkrétnom prípade sa jedná o násilie?

Pracovníci oddelenia a referátov SPODaSK so ženami zažívajúcimi násilie prichádzajú do priameho kontaktu, dozvedia sa o ňom na základe

- anonymného hlásenia;
- písomného podania od susedov, školy, lekárov;

- pomoc vyhľadá sama žena a v rámci rozhovoru prizná **násilie v rodine**;
- žena príde na odporúčanie iného oddelenia v rámci odboru sociálnych vecí a rodiny.

Čo môže inštitúcia urobiť pre ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch a ich deti (poradenstvo, financie, ubytovanie, iné?)

- sociálne poradenstvo;
- informačné poradenstvo
- poskytnutie pomoci pri ubytovaní v stredisku krízovej pomoci, krízovom centre pre matky s deťmi a podobne;
- pomoc pri napísaní návrhov na súd – návrh na rozvod, úpravu práv a povinností k maloletým deťom, na predbežné opatrenie na zákaz vstupu do bytu, predbežné opatrenie na zákaz priblíženia;
- pomoc pri podávaní trestného oznámenia na políciu;
- informácie a poskytovanie dávky v hmotnej núdzi, náhradného výživného.

E - PERSONÁLNA, FINANČNA A INÁ KAPACITA INŠTITÚCIE

Aká je personálna kapacita inštitúcie pre riešenie prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch? Je dostatočná?

personálna kapacita: úrad nemá vyčlenených pracovníkov, ktorí by sa špecializovali len na problematiku násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch

Aká je finančná kapacita?

finančná kapacita: pomoc ženám môže byť poskytovaná len v rámci legislatívy – zákona č. 599/2003 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi

H - SWOT ANALÝZA

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • na oddelení a referátoch SPODaSK pracujú vysokoškolsky vzdelaní pracovníci v odbore sociálna práca, psychológia, pedagogika, právo • komplexné riešenie rodinných problémov • pracovníci pri prešetrovaní rodinných pomerov majú reálnu možnosť odhaliť násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch 	<ul style="list-style-type: none"> • úrad sa nešpecializuje na riešenie problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch • pracovná preťaženosť pracovníkov oddelenia a referátov SPODaSK • nedostatočné vedomosti zamestnancov o problematike násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch

Iná kapacita – napr. ubytovania?

úrad nemá ubytovacie kapacity, nie je zriaďovateľom žiadneho ubytovacieho zariadenia, okrem detských domovov

F - SPOLUPRÁCA

S kým inštitúcia spolupracuje pri riešení prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ako? Je táto spolupráca formalizovaná (legislatívne, zmluvne a pod.)?

Pri riešení prípadov násilia inštitúcia spolupracuje:

- s krízovými strediskami - pomoc pri hľadaní ubytovania
- s políciou - v súvislosti s podávaním trestných oznámení, trestným stíhaním
- s mestskými časťami – pri vybavovaní jednorazovej dávky v hmotnej núdzi
- s MMK
- so súdmi
- so zdravotníckymi zariadeniami

Spolupráca pri riešení problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch nie je formalizovaná (legislatívne ani zmluvne).

G - ZBER ÚDAJOV

Aké údaje špecificky sa týkajúce násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch inštitúcia sleduje a vyhodnocuje? Ak také údaje existujú, uveďte prosím čísla za posledné 3 roky (pre mesto Košice).

Úrad nezberia údaje špecificky sa týkajúce problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch.

Ohrozenia	Príležitosti
<ul style="list-style-type: none"> • nedostatočná spolupráca s inými zainteresovanými inštitúciami, nekoordinovaný postup jednotlivých inštitúcií, nejasné kompetencie v rámci problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch • nedostatočná dôvera žien k štátnym inštitúciami • nedostatok ubytovacích zariadení - bezpečných ženských domov • nedostatočná sociálna sieť 	<ul style="list-style-type: none"> • zlepšenie medzi inštitucionálnej spolupráce • školenia, vzdelávanie zamestnancov v oblasti problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch • podávanie návrhov na úpravu legislatívy v oblasti problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch

7.5. KRAJSKÉ RIADITEĽSTVO POLICAJNÉHO ZBORU V KOŠICIACH

A - PREDSTAVENIE INŠTITÚCIE

Zaakým účelom inštitúcia vznikla, čo je jej poslaním?

Policajný zbor je ozbrojený bezpečnostný zbor, ktorý plní úlohy vo veciach vnútorného poriadku, bezpečnosti, boja proti zločinnosti vrátane jej organizovaných foriem a medzinárodných foriem a úlohy, ktoré pre policajný zbor vyplývajú z medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky.

B - KOMPETENCIE

Aké sú legislatívne určené povinnosti a možnosti inštitúcie v prípadoch násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch, aké právne normy ich upravujú?

Pri riešení prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch policajný zbor postupuje v zmysle ustanovení Zákona o priestupkoch č. 372/1990 Z.z., taktiež v zmysle Trestného zákona č. 300/2005 Z.z. a Trestného poriadku č. 301/2005 Z.z. Trestný zákon ustanovuje aké konanie páchatela vykazuje znaky trestného činu a Trestný poriadok upravuje postup orgánov činných v trestnom konaní. Postup policajta v trestnom konaní taktiež upravuje interný predpis NMV č. 17/2007.

C - ĽUDSKÉ ZDROJE

Kto sa v inštitúcii zaoberá prípadmi násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch? Sú niektoré oddelenia/osoby špecificky vyčlenené či poverené riešením prípadov násilia? Ak nie, aký je približný pomer zaoberania sa prípadmi

násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a inej agendy?

Riešením prípadov násilia na ženách a deťoch sa v rámci mesta Košice zaoberajú základné útvary PZ, a to obvodné oddelenia a taktiež úrad justičnej a kriminálnej polície podľa miestnej a vecnej príslušnosti. Policajti nie sú špecificky vyčlenení resp. poverení riešením uvedených prípadov násilia na ženách a deťoch. Približný pomer zaoberania sa prípadmi násilia a inej agendy je 1:1.

Je personál, prichádzajúci do kontaktu so ženami a deťmi zažívajúcimi násilie, špecificky zaškolený v tejto problematike? Ak áno: v akom rozsahu a kým, čo bolo obsahom vzdelávania? Je zaškolenie v problematike povinné?

Policajti nie sú špecificky zaškolení k danej problematike.

D - FORMY POMOCI

Prichádza inštitúcia do priameho kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie v párových vzťahoch? Ak áno: Akým spôsobom sa pracovník/pracovníčka, resp. inštitúcia dozvie, že v konkrétnom prípade sa jedná o násilie?

Policajti na jednotlivých základných útvaroch prichádzajú priamo do kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie a ide o prípad v prevažnej miere ak to žena oznámi sama a taktiež od susedov, prípadne od iných organizácii, napr. zdravotníckych zariadení.

Čo môže inštitúcia urobiť pre ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch a ich deti (poradenstvo, financie, ubytovanie, iné?)

Policajný zbor poskytne žene zažívajúcej násilie informácie s uvedenými kontaktmi na jednotlivé organizácie, ktoré v danej situácii žene poskytnú potrebnú pomoc.

E - PERSONÁLNA, FINANČNA A INÁ KAPACITA INŠTITÚCIE

Aká je personálna kapacita inštitúcie pre riešenie prípadov násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch? Je dostatočná?

K personálnej kapacite sa vyjadrovať nebudeme.

7.6. ZÁUJMOVÉ ZDRUŽENIE ŽIEN FENESTRA

A - PREDSTAVENIE INŠTITÚCIE

Za akým účelom inštitúcia vznikla, čo je jej poslaním?

Poslanie ZZŽ Fenestra spočíva v obhajobe práv žien a posilnení žien. Záujmové združenie žien Fenestra vzniklo v roku 1996 ako prvé materské centrum na Slovensku. Materské centrum predstavovalo pre ženy bezpečný priestor, kde mohli hovoriť o svojich životoch. Ukázalo sa, že mnohé z nich zažili alebo stále zažívajú násillie zo strany svojich manželov alebo partnerov. V tej dobe sa o téme násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch na Slovensku nehovorilo a neexistovali miesta, na ktorých by ženy zažívajúce násillie našli pomoc a podporu. Začali sme hľadať informácie o tejto problematike v zahraničí a rozhodli sme sa zmeniť oblasť našej činnosti. V roku 1999 sme začali poskytovať pomoc ženám a od roku 2000 všetky aktivity Fenestry smerujú výlučne k prevencii a eliminácii násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch.

B - KOMPETENCIE

Aké sú legislatívne určené povinnosti a možnosti inštitúcie v prípadoch násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch, aké právne normy ich upravujú?

ZZŽ Fenestra je mimovládna organizácia. Legislatíva neurčuje žiadne povinnosti MVO pri riešení prípadov násillia páchaného na ženách. Činnosť združenia sa záväzne riadi jeho stanovami, v ktorých sa uvádza:

„ ... Cieľom ZZŽ Fenestra je realizovať aktivity smerujúce k rozvoju demokracie a občianskej spoločnosti, založenej na osobnej slobode a zodpovednosti, v ktorej občania a občianky môžu naplno užívať svoje ľudské práva...

... Hlavné aktivity ZZŽ Fenestra sú a budú založené na

princípe pomoci svojpomocou, na strániacom poradenstve a práci žien pre ženy...

... V záujme naplnenia tohto cieľa budeme:

- a) pôsobiť v oblasti prevencie násillia páchaného na ženách a deťoch,
- b) upozorňovať na dôsledky násillia páchaného na ženách a deťoch v SR a vo svete,
- c) napomáhať pri rozširovaní vhodnej a nepoškozujúcej pomoci pre ženy zažívajúce násillie, ako aj pre ich deti,
- d) poskytovať ženám a ich deťom bezplatnú pomoc a služby,
- e) uskutočňovať aktivity zamerané na prípravu a realizáciu výcvikov a vzdelávania profesionálnych a poloprofesionálnych pracovníčok a pracovníkov, ako aj dobrovoľníčok a dobrovoľníkov pôsobiacich v oblasti poradenstva a pomoci a taktiež pre ďalšie profesie,
- f) organizovať pracovné stretnutia, výcviky a projekty prispievajúce k prezentácii a propagácii našej činnosti, východísk, filozofie a cieľov,
- g) publikovať pôvodné ako aj prekladové materiály a texty, ktoré prispievajú k zvýšeniu informovanosti odbornej aj laickej verejnosti o téme násillia páchaného na ženách a deťoch a o možnostiach riešenia problému násillia ...“

Existujú v rámci inštitúcie interné smernice, príručky, alebo iné podobné materiály špecificky určené na riešenie prípadov násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch?

Na strategickom plánovaní organizácie v júli 2006 boli revidované ciele a princípy pre poskytovanie služieb pre ženy zažívajúce násillie a ich deti. Tento dokument je priebežne doplňaný a špecifikovaný.

Východiská:

Ľudsko-právne východisko:

Násillie páchané na ženách v párových vzťahoch nie je individuálny problém, ale jedná sa o porušovanie základných ľudských práv, je preto neakceptovateľné a neospravedlňiteľné. Prevencia a eliminácia násillia páchaného na ženách musí prebiehať systémovo na viacerých úrovniach. Toto východisko sa premieta do služieb v dvoch hlavných bodoch:

- Nulová tolerancia násillia znamená, že pre páchanie násillia neexistuje ospravedlnenie a zodpovednosť vždy nesie ten, kto ho pácha. Preto tzv. „objektívna a nestrannosť“ nie je v prípadoch násillia

na mieste – pracovníčka jasne vyjadruje odmietavý postoj k násiliu. Pri poskytovaní služieb sa teda využíva strániaci prístup – pracovníčka je na strane ženy, dáva jej podporu a pomáha žene presadzovať jej práva a záujmy. Metódy, ktoré vystavujú ženu konfrontácii s násilným manželom/partnerom, sú neprípustné (napr. mediácia, rodinná terapia a pod.), pretože tieto metódy vychádzajú z presvedčenia, že sa jedná o individuálny/rodinný problém, o násilí je možné vyjednávať a na násilí nesie vinu aj jeho obeť.

- Poskytovanie služieb jednotlivým ženám je nevyhnutné, ale samo o sebe nepostačujúce, pretože je kapacitne limitované. Práca s konkrétnymi ženami – klientkami Fenestry - predstavuje priamy a bezprostredný zdroj informácií o vnútorných aj vonkajších prekážkach, s ktorými sa pri riešení svojej situácie ženy zažívajúce násilie stretávajú. Registrovanie prekážok v prostredí a cielená práca na ich odstraňovanie je nevyhnutnou podmienkou dosahovania systémových zmien, z ktorých budú mať úžitok nielen ženy, ktoré sú klientky Fenestry, ale aj ďalšie ženy, ktoré zažívajú násilie v párových vzťahoch.

Feministické východisko:

Násilie je zneužívanie moci; násilie páchané na ženách je teda dôsledkom nerovnej distribúcie moci medzi mužmi a ženami a zároveň mechanizmom, ktorý túto nerovnosť udržuje. Pri poskytovaní služieb je preto dôležité myslieť na posilnenie žien vo všetkých oblastiach života a je nevyhnutné realizovať a/alebo podporovať ďalšie aktivity zamerané na dosiahnutie rodovej rovnosti.

Základným cieľom poskytovania služieb je pomôcť žene dosiahnuť zlepšenie kvality jej života.

Základné princípy poskytovania služieb:

1. Bezpečie ženy a jej detí je prvoradé

- Adresa miesta poskytovania služieb je utajená.
- Žiadne informácie o žene neposkytujeme ďalej bez jej súhlasu, ani informáciu o tom, či je alebo nie je klientkou Krízového centra Fenestra. Výnimku predstavuje situácia, kedy žena odmieta riešiť stav ohrozenia života alebo zdravia jej dieťaťa/detí.
- Otázka bezpečia musí byť zvažovaná pri plánovaní každej intervencie a každého kroku, a to u každej ženy individuálne.
- Volené postupy, metódy a používaný jazyk nesmú viesť k sekundárnej viktimizácii ženy. Nevystavujeme ženy situáciám, ktoré by mohli vážne ohroziť ich bezpečie alebo pocit bezpečia.

2. Posilnenie - od podpory k seba podpore, od pomoci ku svojpomoci

Situácia, v ktorej žijú ženy zažívajúce násilie, je typická tým, že násilní muži sa snažia ovládať a kontrolovať ich životy, a často sa im to darí. Jedným zo základných cieľov práce so ženami zažívajúcimi násilie je pomôcť im prevziať kontrolu nad svojimi životmi a budovať nezávislosť. Pomoc by mala viesť k podpore a posilneniu svojpomocných kapacít žien, pri poskytovaní služieb má byť preto dôraz kladený na podporu a posilnenie .

3. Kvalita

- Kvalita má prednosť pred kvantitou
- Priebežné vzdelávanie tímu
- Podrobná dokumentácia
- Evaluácia ako súčasť práce
- Psychohygiena tímu vrátane pravidelných supervízií

4. Dostupnosť

- Bezplatnosť služieb
- Služby dostupné pre všetky ženy zažívajúce násilie bez ohľadu na ich vek, rodinný stav, počet detí, etnický pôvod, národnosť, štátnu príslušnosť, náboženské presvedčenie, politickú príslušnosť, sexuálnu orientáciu atď.

5. Komplexnosť

- Štruktúra poskytovaných služieb má odrážať potreby žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch a ich detí.

Existujú v rámci inštitúcie strategické materiály na riešenie problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch?

Celá činnosť združenia je zameraná na riešenie problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch. Dlhodobým cieľom činnosti Fenestry je eliminácia násillia páchaného na ženách. V najbližších rokoch je stratégia orientovaná predovšetkým na dosiahnutie dostupnosti kvalitnej pomoci, podpory a efektívnej ochrany žien zažívajúcich násillie a ich detí. Na naplnenie tohto cieľa vyvíja Fenestra aktivity pre tieto cieľové skupiny:

- Ženy zažívajúce násillie v párových vzťahoch a ich deti
- Odborná verejnosť a inštitúcie podieľajúce sa na ochrane a pomoci ženám zažívajúcim násillie v párových vzťahoch;

a jedná sa o tieto oblasti aktivít:

- Podpora a pomoc pre ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch a ich deti
- Šírenie know-how (tréningy, workshopy, semináre, konferencie)
- Monitoringy a analýzy
- Spolupráca

C - ĽUDSKÉ ZDROJE

Kto sa v inštitúcii zaoberá prípadmi násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch? Sú niektoré oddelenia/osoby špecificky vyčlenené či poverené riešením prípadov násilia? Ak nie, aký je približný pomer zaoberania sa prípadmi násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a inej agendy?

Prácou so ženami zažívajúcimi násilie v párových vzťahoch a ich deťmi sa vo Fenestre zaoberajú 3 pracovníčky: poradenská pracovníčka/psychologička, 1 psychologička pre deti a právnička. Klientelu Fenestry tvoria výlučne ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch a ich deti. Práca so ženami a ich deťmi tvorí približne 30% celkovej práce organizácie.

Je personál, prichádzajúci do kontaktu so ženami a deťmi zažívajúcimi násilie, špecificky zaškolený v tejto problematike? Ak áno: v akom rozsahu a kým, čo bolo obsahom vzdelávania? Je zaškolenie v problematike povinné?

Absolvovanie základného scitlivovacieho tréningu v problematike násilia páchaného na ženách je podmienkou práce s klientkami a pracovníčky ho absolvujú počas vykonávania dobrovoľníckej činnosti pred uzavretím pracovného pomeru. Špecifický výcvik v problematike potom prebieha priebežne. Zaškolenie poskytujú lektorky ZZZ Fenestra. Ďalšou formou špecifického vzdelávania v téme je výmena skúseností a špecifické tréningy v rámci partnerských projektov (predovšetkým zo zahraničia).

D - FORMY POMOCI

Prichádza inštitúcia do priameho kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie? Ak áno: Akým spôsobom sa pracovník/pracovníčka, resp. inštitúcia dozvie, že v konkrétnom prípade sa jedná o násilie?

Fenestra poskytuje priamu pomoc a podporu ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch a ich deťom. Väčšina žien, ktorá kontaktuje Fenestru, je identifikovaná s problémom násilia. V malom množstve prípadov sa jedná o iný problém (ekonomický, bytový a pod.), v

týchto prípadoch je volajúcim poskytnutý kontakt na inštitúcie alebo organizácie, ktoré môžu pomôcť pri riešení konkrétneho problému. Vždy sa robí identifikácia násilia podľa špecifického know-how a odhad nebezpečenstva.

Čo môže inštitúcia urobiť pre ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch a ich deti (poradenstvo, financie, ubytovanie, iné?)

Fenestra ponúka pre ženy zažívajúce násilie tieto služby:

- Sociálne, právne a psychologické poradenstvo
- Advokátska právna pomoc a advokátske zastupovanie (vo vybraných prípadoch)
- Sprevádzanie klientiek a jednanie za klientku (v indikovaných prípadoch)
- Individuálna a skupinová psychoterapia (aj pre deti klientiek)

Všetky služby sú poskytované žene a jej deťom dlhodobo a sú bezplatné.

Fenestra nemá finančné zdroje na poskytovanie priamej finančnej pomoci alebo pôžičiek pre ženy, okrem prípadov získania finančného daru pre účely priamej finančnej pomoci pre ženy v hmotnej núdzi.

Fenestra nedisponuje ubytovacími kapacitami, v prípade potreby sa však snaží žene sprostredkovať bezpečné dočasné bývanie.

E - PERSONÁLNA, FINANČNA A INÁ KAPACITA INŠTITÚCIE

Aká je personálna kapacita inštitúcie pre riešenie prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch? Je dostatočná?

V súčasnosti (október 2008) sú vo Fenestre 4 pracovníčky zamestnané na plný úväzok a dve pracovníčky pracujúce na základe zmlúv. Priamej práci so ženami a ich deťmi sa venujú 3 pracovníčky. Táto kapacita je nepostačujúca a čiastočne je limitovaná malými a dnes už nevyhovujúcimi priestormi.

Práve nedostatočná kapacita je dôvodom toho, že Fenestra nepropaguje služby, ktoré poskytuje pre ženy a ich deti. Z rovnakého dôvodu nie je možný proaktívny prístup.

Aká je finančná kapacita?

Pomoc, podpora a obhajoba žien zažívajúcich násilie je

vo Fenestre financovaná zo súkromných zdrojov (individuálni darcovia a dárkyne, korporálni donori, nadácie a príjem z asignácie 2% z daní fyzických a právnických osôb). Prostriedky na prácu so ženami a ich deťmi sú väčšinou získavané na projektovej báze a sú podmienené realizáciou ďalších aktivít – vzdelávacích, publikačných atď., čo na jednej strane vedie k napĺňaniu vízie a cieľov organizácie, na strane druhej však agenda spojená s administráciou projektov vedie k odčerpaniu času a energie, ktoré mohli byť venované práci so ženami a ich deťmi.

Iná kapacita – napr. ubytovania?

ZZŽ Fenestra nedisponuje priestormi pre ubytovanie žien a ich detí. Vybudovanie bezpečného ženského domu v Košiciach je súčasťou krátkodobej stratégie organizácie.

F - SPOLUPRÁCA

S kým inštitúcia spolupracuje pri riešení prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ako? Je táto spolupráca formalizovaná (legislatívne, zmluvne a pod.)?

Pri riešení prípadov násilia Fenestra spolupracuje s políciou, úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny a zariadeniami sociálnej pomoci, a to formou vzájomných konzul-

tácií. Táto spolupráca nie je formalizovaná, legislatívne ani zmluvne zakotvená.

G - ZBER ÚDAJOV

Aké údaje špecificky sa týkajúce násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch inštitúcia sleduje a vyhodnocuje? Ak také údaje existujú, uveďte prosím čísla za posledné 3 roky (pre mesto Košice).

Od roku 1999 využívalo služby vo Fenestre 930 žien zažívajúcich násilie (dlhodobé klientky, toto číslo neobsahuje jednorazové konzultácie a telefonické intervencie). V absolútnej väčšine prípadov sa jednalo o obyvateľky Košíc alebo blízkeho okolia.

Vo Fenestre sa dokumentuje množstvo údajov týkajúcich sa žien, ich detí a násilného partnera, foriem a vzorcov násilia, dynamiky násilia, dôsledkov násilia na životoch žien a ich detí, spôsobov riešenia a ich úspešnosti. Tieto údaje sa štandardne a pravidelne štatisticky nevyhodnocujú, iba pre účely realizácie konkrétnych projektov.

V súčasnosti prebieha vytvorenie systému komplexnej evaluácie obhajoby, podpory a pomoci poskytovaných služieb ženám zažívajúcim násilie, z ktorého budú dostupné aj štatistické výstupy.

H - SWOT ANALÝZA

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> Obsahom činnosti je výlučne riešenie problematiky násilia páchaného na ženách Jasne definované východiská, ciele a princípy činnosti 10 ročné skúsenosti s podporou, pomocou a obhajobou žien zažívajúcich násilie a ich detí, výborná znalosť ich potrieb Aktívne dopĺňanie know-how v problematike Komplexný prístup k prevencii a eliminácii násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch 	<ul style="list-style-type: none"> Priestory KCF sú nevyhovujúce, poddimenzované Personálna poddimenzovanosť, vyplývajúca z malých priestorov a nedostatku finančných prostriedkov Nedostatočné využívanie zdrojov v prostredí Na niektoré typy nevyhnutných výdavkov je ťažké získať finančné prostriedky

Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> Spolupráca s inými inštitúciami, predovšetkým na konkrétnych projektoch vedúcich k zvýšeniu dostupnosti efektívnej ochrany a kvalitnej pomoci pre ženy zažívajúce násilie Vybudovanie bezpečného ženského domu v Košiciach 	<ul style="list-style-type: none"> Ubúdanie možností na získavanie finančných zdrojov v prostredí Limitovaná priestorová (a z toho vyplývajúca personálna) kapacita môže pri ďalšej medializácii problematiky a následne vyššom dopyte po službách viesť k obdo-

<ul style="list-style-type: none"> • Kapacitné posilnenie organizácie	<p>biam, kedy bude nutné obmedziť prijímanie nových klientiek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stratégie verejných inštitúcií neodrážajúce potreby žien a z nich vyplývajúce priority • Formálne plnenie záväzkov na strane štátu
--	--

8 Celková SWOT analýza

súčasnej situácie v oblasti poskytovania pomoci a ochrany ženám zažívajúcim násilie v párových vzťahoch v meste Košice

Silné stránky:

- Silná inštitucionálna základňa v Košiciach: zastúpenie všetkých inštitúcií podieľajúcich sa na riešení problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch, ako aj mimovládnych organizácií zameraných na túto problematiku.
- V Košiciach funguje Pracovná skupina na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch zložená zo zástupcov a zástupkýň inštitúcií kľúčových pri poskytovaní ochrany a pomoci ženám zažívajúcim násillie.
- Osobná angažovanosť členov a členiek pracovnej skupiny a vôľa podieľať sa na riešení problematiky násillia páchaného na ženách nad rámec svojich pracovných povinností.
- Existencia legislatívneho rámca pre poskytovanie pomoci a ochrany ženám zažívajúcim násillie v párových vzťahoch.
- Dobrý odborný základ a kvalifikácia ľudí pracujúcich v jednotlivých inštitúciách.
- Kapacita pre špecifické vzdelávanie v téme násillia páchaného na ženách (Fenestra).
- Existencia zariadení sociálnych služieb, ktoré dokážu čiastočne suplovať funkciu bezpečných ženských domov (SKI, DpOR).
- Existencia špecifických poradenských centier pre ženy zažívajúce násillie v párových vzťahoch a ich deti (Fenestra, Pro Familia).
- Pôsobenie pobočky Centra právnej pomoci, štátnej rozpočtovej organizácie poskytujúcej bezplatnú právnu pomoc občanom a občiankam v hmotnej núdzi.
- Dostupnosť informácií o úspešných zahraničných modeloch pri riešení problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch prostredníctvom členstva Fenestra v európskej sieti WAVE (Women Against Violence Europe).

Slabé stránky:

- Nie sú vytvorené stratégie, koncepcie a plány na riešenie problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch na úrovni mesta a kraja, ako aj jednotlivých inštitúcií v nich pôsobiach.
- Na riešenie problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch neboli v Košiciach doteraz špecificky vyčlenené žiadne finančné prostriedky.
- Činnosť pracovnej skupiny pre prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch pre mesto Košice nie je formalizovaná.
- Právne normy, využívané pri riešení prípadov násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch, nie sú špecifické a neodrážajú realitu a potreby žien zažívajúcich násillie.
- Fluktuácia odborného personálu v jednotlivých inštitúciách.
- Nedostatočné zaškolenie a vzdelávanie zamestnancov a zamestnankýň inštitúcií pre prácu so ženami zažívajúcimi násillie v párových vzťahoch a ich deťmi a pre prácu s násilnými mužmi.
- Absencia smerníc pre riešenie prípadov násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch pre jednotlivé profesie.
- V inštitúciách nie sú špecificky vytvorené pozície/funkcie/oddelenia/útvary pre riešenie prípadov násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch.
- V Košiciach chýba bezpečný ženský dom.
- Nepostačujúca kapacita špecifických poradenských služieb pre ženy zažívajúce násillie v párových vzťahoch.
- Limitované možnosti Centra právnej pomoci pre poskytovanie bezplatnej právnej pomoci.
- Chýba krízová telefonická linka pre ženy zažívajúce násillie v párových vzťahoch.
- Chýba intervenčné centrum pre pro-aktívny prístup

- k riešeniu prípadov násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch.
- Nedostatočný zber údajov týkajúcich sa násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch jednotlivými inštitúciami.
- Nedostatočné personálne a finančné kapacity jednotlivých inštitúcií.
- Fluktuácia odborného personálu jednotlivých inštitúcií.
- Nedostatok politickej vôle riešiť problematiku násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch.

Príležitosti:

- Nezávislosť samospráv na všetkých úrovniach (kraj, mesto, mestské časti) umožňuje tvorbu regionálnych politík, stratégií, koncepcií a plánov, ako aj vyčlenenie prostriedkov na ich realizáciu.
- Dostupnosť mimorozpočtových zdrojov (napr. štrukturálnych fondov) umožňuje realizovať (partnerské) projekty zamerané na riešenia reflektujúce tie potreby žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch, ktoré nie je možné naplniť v rámci existujúceho legislatívneho rámca.
- Možnosť participácie pracovnej skupiny na tvorbe národných aj regionálnych politík na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch.
- Legislatívne zmeny (novela zákona o policajnom zbroje, novela zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele, zákon o sociálnych službách) môžu priniesť nové možnosti v ochrane a pomoci ženám zažívajúcim násilie a ich deťom.
- Možnosti inšpirovať sa úspešnými zahraničnými modelmi dobrej praxe.
- Možnosti pre spoluprácu so zahraničnými inštitúciami.

Ohrozenia:

- Zhoršenie celkovej ekonomickej situácie môže viesť k nárastu sociálnych problémov a zvýšeným nárokom na ich riešenie.
- Marginalizácia alebo nedostatočná prioritizácia problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch môže viesť k nedostupnosti finančných zdrojov na jej riešenie, vrátane poskytovania konkrétnej pomoci a ochrany žien zažívajúcich násilie a ich detí.
- Nepripravenosť inštitúcií na implementáciu legislatívnych zmien.

9 Závěry

Násilie páchané na ženách v párových vzťahoch je hlboko zakorenený problém v spoločnosti s devastujúcim dopadom na životy mnohých žien a ich detí. Z dlhodobého hľadiska je najúčinnnejšou stratégiou na jeho elimináciu **primárna prevencia**. Tá však musí byť **sprevádzaná dostupnosťou efektívnej pomoci a ochrany žien pred násilím** – je ťažké a možno aj zbytočné presvedčať spoločnosť o tom, že násilie páchané na ženách je neakceptovateľné, ak nie sú vybudované účinné mechanizmy na ochranu a pomoc pre ženy, ktoré násilie zažívajú.

Násilie v párových vzťahoch závažne zasahuje do všetkých oblastí života žien a detí, ktoré ho zažívajú. Ženy a ich deti potrebujú rýchlu, efektívnu a kvalitnú pomoc, ktorá ich chráni a umožňuje im uplatňovať si svoje práva. Aby bola pomoc účinná je nevyhnutné, aby zainteresované inštitúcie zastávali jednotný odmietavý postoj k násiliu páchanému na ženách v párových vzťahoch a vychádzali zo skutočnosti, že násilie páchané na ženách v párových vzťahoch je porušovaním ľudských práv. Nedostatok zdrojov pomoci, pomalá a neúčinná pomoc sú často dôvodmi, prečo ženy zostávajú, alebo sa vrátia do násilného vzťahu.

Podľa ostatného slovenského reprezentatívneho prieskumu¹ zažíva násilie zo strany súčasného partnera 21,2% dospelých žien a 27,9% dospelých žien má skúsenosť s opakovaným násilím zo strany bývalého partnera. Rozlišovať mierne a vyhranené formy násilia pritom nie je podstatné: z dynamiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch vyplýva, že násilie sa časom stupňuje a „mierne“ formy násilia sa tak stávajú závažnými. **Slovenská republika sa zaviazala ženám zažívajúcim násilie zabezpečiť efektívnu pomoc a ochranu pred násilím.** Vychádzajúc z vyššie spomínaného prieskumu môžeme odhadovať, že násilie zo strany partnera zažíva viac než 20 000 obyvateľiek Košíc. Sú Košice pripravené poskytnúť svojim obyvateľkám efektívnu pomoc a ochranu?

V KOŠICIACH SÍDLIA VŠETKY INŠTITÚCIE POSKYTUJÚCE OCHRANU A POMOC ŽENÁM ZAŽÍVAJÚCIM NÁSILIE

Košice ako sídlo kraja majú nespornú **výhodu** v tom, že v nich sídlia všetky dôležité inštitúcie s kompetenciami po-

dieľať sa na primárnej, sekundárnej a terciárnej prevencii násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch. Tento fakt je významný z aspektu geografickej dostupnosti pomoci a podpory pre ženy zažívajúce násilie.

V Košiciach pôsobia tieto inštitúcie s kompetenciami po-dieľať sa na ochrane a pomoci ženám zažívajúcim násilie:

- Úrad Košického samosprávneho kraja
- Magistrát mesta Košice
- 22 mestských častí
- Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach a detašované pracoviská pre Košice I, II, III a IV
- Krajské riaditeľstvo Policajného zboru, Okresné riaditeľstvo PZ, 8 obvodných oddelení PZ
- Krajská prokuratúra, Okresná prokuratúra Košice I, Okresná prokuratúra Košice II a Okresná prokuratúra Košice - okolie
- Krajský súd, Okresný súd Košice I, Okresný súd Košice II, Okresný súd Košice – okolie
- Ústavný súd SR
- Centrum právnej pomoci

Právomoci a kompetencie týchto inštitúcií sú legislatívne zakotvené a je dôležité pripomenúť, že pomoc a ochrana žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch tvorí iba časť náplne ich činností.

Okrem vymenovaných inštitúcií pôsobí v Košiciach ženská mimovládna organizácia Zájumové združenie žien Fenestra. Jej činnosť je zameraná výlučne na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch. V Košiciach prevádzkuje poradenské centrum aj MVO Pro Familia Humenné.

Pri Obvodnom úrade v Košiciach pôsobí Komisia pre prevenciu protispoločenských javov. Vzhľadom na to, že jednou z priorít Stratégie prevencie kriminality v Slovenskej republike na roky 2007 – 2010 je prevencia a eliminácia násilia na ženách a v rodinách, má táto komisia potenciál byť významným aktérom na poli budovania nulovej tolerance násilia páchaného na ženách.

Veľký význam má aj zastúpenie širokej škály zdravotníckych zariadení, ako aj stredných a vysokých škôl, pripravujúcich odborníkov a odborníčky v profesiách, podieľajúcich sa na pomoci a ochrane žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch.

Nevýhodou Košíc je vzdialenosť od hlavného mesta

¹ Bodnárová, B., Filadelfiová, J., Holubová, B.: Reprezentatívny výskum výskytu a skúseností žien s násilím páchanom na ženách (VAW) na Slovensku, Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava 2008

Slovenskej republiky Bratislavy, kľúčovým miestom v tvorbe národných politík.

SÚČASNÁ LEGISLATÍVA NEUMOŽŇUJE KOMPLEXNÉ RIEŠENIE SITUÁCIE ŽIEN ZAŽÍVAJÚCICH NÁSILIE

Jednotlivé inštitúcie poskytujú ženám zažívajúcim násilie v pároch vzťahoch ochranu a pomoc podľa právnych noriem platných v Slovenskej republike. Jedná sa predovšetkým o tieto právne normy:

- Zákon č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci (01.01.2009 nadobúda účinnosť Zákon č. 448/2008 o sociálnych službách)
- Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele
- Zákon č. 599/2003 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi
- Zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine
- Zákon č. 372/1990 Z.z. o priestupkoch
- Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon
- Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok
- Zákon č. 40/1964 Z.z. Občiansky zákonník
- Zákon č. 99/1963 Z.z. Občiansky súdny poriadok
- Zákon č. 191/1997 Z.z. o Policajnom zbore

Vláda Slovenskej republiky uznáva špecifickosť problematiky násillia páchaného na ženách a nutnosť špecifických opatrení na jej riešenie, vrátane špecifického prístupu k pomoci a ochrane žien zažívajúcich násillie, v Národnej stratégii pre prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách a rodinách z roku 2004 a v Národnom akčnom pláne pre prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách na roky 2005 – 2008. Špecifické opatrenia na riešenie problematiky násillia páchaného na ženách však nezahŕňa žiadna z platných právnych noriem. **Ženy zažívajúce násillie v párových vzťahoch ako cieľovú skupinu slovenská legislatíva nepozná**, v rámci vyššie vymenovaných zákonov sa táto cieľová skupina „stráca“ v širšie definovaných cieľových skupinách. Z toho vyplýva, že **každá z inštitúcií vníma ženu zažívajúcu násillie inak** – pre orgány činné v trestnom konaní je „poškodená“; úrady práce, sociálnych vecí a rodiny ju registrujú vo vzťahu k deťom – ako matku ohrozených detí, prípadne ako nezamestnanú osobu; samosprávy ako občanuku územia, ktoré spravujú a podobne. To všetko predstavuje pre ženy zažívajúce násillie a ich deti **prekážky pri hľadaní a získavaní komplexnej pomoci**.

Legislatíva upravujúca kompetencie a právomoci jednotlivých inštitúcií umožňuje len **čiastočne naplniť potreby žien** zažívajúcich násillie v párových vzťahoch. Pri analýze možností postupov jednotlivých inštitúcií na konkrétnych prípadových štúdiách sa objavilo niekoľko

oblastí, ktoré nedokáže pokryť žiadna z monitorovaných inštitúcií. Napríklad **možnosti finančnej pomoci sú limitované** - ani v situácii, kedy je žena na úteku, jej nevzniká nárok na žiadne pravidelné alebo jednorazové dávky; reálnu nedostupnosť vlastných alebo rodinných finančných prostriedkov, bežnú v prípadoch násillia páchaného na ženách, zákon nevníma ako stav hmotnej núdze. Akútny nedostatok finančných prostriedkov môže byť jeden z dôvodov, prečo sa žena na úteku vráti do násillného vzťahu. Legislatíva tiež **neumožňuje prevádzkovať zariadenia pre pomoc ženám zažívajúcim násillie tak, aby spĺňali minimálne európske štandardy**, ktoré odrážajú reálne potreby žien pri hľadaní cesty z násillia. Pri striktnnej aplikácii súčasnej legislatívy zariadenia nedokážu zaručiť anonymitu a bezpečie žien, ani reálnu dostupnosť služieb. Niektoré zariadenia a ich zamestnankyne tieto legislatívne prekážky obchádzajú v snahe poskytnúť čo najkvalitnejšiu pomoc; personál zariadení by však nemal byť pri snahe efektívne pomáhať vystavovaný riziku postihu za nedodržiavanie zákonov, nariadení či smerníc.

Ani **formulácia nových kompetencií polície** pri vykázaní násillnej osoby zo spoločného obydllia **nevychádza z potrieb žien** zažívajúcich násillie: 48 hodín v bezpečí je príliš krátka doba na to, aby sa žena, roky zažívajúca násillie zo strany svojho partnera, zorientovala v situácii a možnostiach, ktoré má a rozhodla sa, aké kroky podnikne. Okrem toho, efektívny zásah polície je často podmienený vstupom polície do bytu/domu. V súčasnosti je však polícia oprávnená vstúpiť do bytu či domu, napríklad po telefonickom ohlásení násillia, až po splnení niekoľkých kritérií. Ak sa z bytu neozýva krik, volanie o pomoc, či nie sú zrejmé iné známky násillia alebo ohrozenia, čiže situácia vyzerá normálne, podmienky pre vstup nie sú splnené. V byte môže zatiaľ byť ťažko zranená žena a maloleté deti. **Podľa medzinárodných odporúčaní** by mala byť zakotvená povinnosť polície vstúpiť do bytu či domu pri každom ohlásení podozrenia na páchanie násillia a skontrolovať, či v domácnosti nie sú zranené či ohrozené dospelé osoby a deti.

Súčasnú právnu normy, ktorými sa riadia inštitúcie, umožňujú ženám získať pomoc pri uskutočňovaní čiastkových krokov v rámci celkového riešenia ich situácie. Legislatíva neumožňuje zabezpečiť komplexnú pomoc a ochranu pre ženy zažívajúce násillie v párových vzťahoch, pretože neošetruje mnohé dôležité aspekty ich situácie. Problematika násillia páchaného na ženách je medzirezortná a na riešení konkrétnych prípadov sa podieľajú mnohé inštitúcie. **Pre koordinovaný postup inštitúcií, vedúci k rýchlej a efektívnej pomoci, je potrebný špecifický zákon, komplexne upravujúci riešenie problematiky násillia páchaného na ženách.**

STRATÉGIE A PLÁNY – NEVYUŽITÉ MOŽNOSTI

Napriek obmedzeniam vyplývajúcich z národnej legislatívy existujú možnosti riešenia problematiky násillia páchaného na ženách na úrovni regiónov. Tieto možnosti však nie sú v Košiciach dostatočne využívané. Chýbajú koncepcie, stratégie a plány zamerané na riešenie problematiky násillia páchaného na ženách, či už na úrovni kraja, mesta alebo mestských častí. Ak aj je problematika alebo cieľová skupina spomenutá v rámcových koncepciách, stratégiách a plánoch, nie sú definované konkrétne kroky alebo opatrenia na riešenie tejto problematiky.

To, že **na regionálnej úrovni neexistujú koncepcie a strategické materiály na riešenie problematiky násillia páchaného na ženách**, odráža skutočnosť, že problematike násillia páchaného na ženách ešte stále nie je pripisovaná závažnosť a nie je vnímaná ako priorita. V tomto kontexte je dôležité poznamenať, že strategické dokumenty pre riešenie problematiky násillia páchaného na ženách na regionálnej úrovni v rámci jednotlivých inštitúcií budú mať najväčší prínos vtedy, keď budú na seba nadväzovať a budú prepojené. **Vytvorenie spoločnej medzirezortnej regionálnej stratégie bude jednou z výziev pre pracovnú skupinu pre prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách v Košiciach.**

NESYSTEMICKÉ VYUŽÍVANIE ĽUDSKÝCH ZDROJOV V INŠTITÚCIÁCH

Efektívna pomoc a ochrana žien zažívajúcich násillie v párových vzťahoch je podmienená **dobrou znalosťou tejto problematiky zamestnancami a zamestnankyňami jednotlivých inštitúcií a prehľadnými smernicami pre postupy na jednotlivých pracovných pozíciách.**

Úroveň znalosti problematiky násillia páchaného na ženách **sa líši** nielen v jednotlivých inštitúciách, ale kolíše aj medzi zamestnancami a zamestnankyňami v rámci jednotlivých inštitúcií. Špecifické vzdelávanie v problematike nie je povinné v žiadnej z monitorovaných verejných inštitúcií a závisí na osobnej motivácii jednotlivých zamestnancov, zamestnankyň a/alebo vedenia. V Košiciach ponúka možnosť základného aj špecifického vzdelávania v problematike násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch pre rôzne profesie Fenestra a niektorí zamestnanci a zamestnankyne inštitúcií túto príležitosť využívajú. Je zrejmé, že zaškolenie všetkých pracovníkov a pracovníčok, ktorí sa v súčasnosti v jednotlivých inštitúciách podieľajú na riešení prípadov násillia páchaného na ženách, by bolo časovo aj finančne náročné. Ak by inštitúcie mali vy-

tvorené pracovné pozície na riešenie prípadov násillia páchaného na ženách, táto prekážka by sa stala neaktuálnou. **Žiadna z inštitúcií však nemá na riešenie prípadov násillia vytvorené špecifické pracovné pozície.** Pracovníci a pracovníčky, ktorí/í sa zaoberajú prípadmi násillia páchaného na ženách, majú v pracovnej náplni aj – či skôr hlavne - inú agendu, ktorá s problematikou násillia páchaného na ženách súvisí len okrajovo, alebo s ňou nesúvisí vôbec.

Ďalšou podmienkou účinnej pomoci a ochrany žien zažívajúcich násillie v párových vzťahoch a ich detí **sú jasne definované postupy pri riešení prípadov násillia** pre všetkých pracovníkov a pracovníčky, ktorí/é sa zaoberajú prípadmi násillia páchaného na ženách. Tieto postupy nemá zadefinované žiadna z inštitúcií. Pritom sú dôležité pre ženy zažívajúce násillie, aj pre pracovníkov a pracovníčky, ktorí/é sa s nimi v práci stretávajú. Jasne a konkrétne formulované postupy predstavujú pre personál istotu pri práci a ochranu pred obvinením zo zneužitia právomoci a zužujú priestor pre premietanie vlastných postojov a predsudkov do práce s prípadmi násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch.

Je dôležité poznamenať, že v inštitúciách pracuje mnoho ľudí, ktorí sa snažia odvieť pri riešení prípadov násillia páchaného na ženách čo najlepšiu prácu. Vzdelanie v problematike násillia a jasne zadefinované postupy im ich snaženie uľahčia a ženám sa tak dostane účinná ochrana a pomoc. Vytvorenie stratégie a časovej následnosti vzdelávania pracovníkov a pracovníčok na rôznych pozíciách v inštitúciách podieľajúcich sa na prevencii a eliminácii násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch bude v blízkej budúcnosti, aj v kontexte pripravovaného Národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách na roky 2009-2012, vysoko aktuálne.

ZBER ÚDAJOV O NÁSILÍ PÁCHANOM NA ŽENÁCH V PÁROVÝCH VZŤAHOCH V KOŠICIACH NIE JE DOSTATOČNÝ

Žiadna z monitorovaných inštitúcií, okrem polície, neeviduje, nezbera a nevyhodnocuje údaje o počte prípadov násillia páchaného na ženách ani iné údaje s tým súvisiace. Polícia tieto prípady eviduje, avšak štatistiky týkajúce sa priamo násillia páchaného na ženách nie sú k dispozícii. Fenestra zbiera širokú škálu údajov o počte klientiek, formách násillia ktoré zažívajú, spôsoboch riešenia situácie a rozsahu poskytnutej pomoci.

Evidencia počtu prípadov násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch je podstatná pre zaistenie dostatočných kapacít odborného personálu špecificky zaškoleného v problematike násillia páchaného na ženách.

DOSTATOČNÁ KAPACITA PODPORNÝCH SLUŽIEB PRE ŽENY SPŔŔŔAJÚCICH EURÓPSKE ŠTANDARDY JE VÝZVA PRE BUDÚCNOSŤ

Európske štandardy pre podporné služby pre ženy zažívajúce násilie² zdôrazňujú potrebu špecifického prístupu a opatrení vychádzajúcich zo špecifických potrieb žien zažívajúcich násilie. Štandardy definujú aj minimálnu kapacitu služieb pre ženy zažívajúce násilie: 1 miesto pre rodinu (ženu a deti) v bezpečnom ženskom dome na 10000 obyvateľov a 1 špecifické poradenské centrum pre ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch na 50000 obyvateľov.

Bezpečné ženské domy

V Košiciach sa v súčasnosti nenachádza zariadenie, ktoré by poskytovalo dočasné ubytovanie a ďalšie služby pre ženy zažívajúce násilie a ich deti podľa európskych štandardov. Jeho rolu čiastočne supľujú zariadenia zriadené za iným účelom, predovšetkým domovy pre osamelých rodičov a krízové strediská. Aj v nich však nie je vždy kapacita postačujúca, a to predovšetkým vzhľadom na to, že boli zriadené pre iné cieľové skupiny. Okrem toho, ako už bolo spomenuté, súčasná legislatíva im neumožňuje naplňovať všetky potreby žien zažívajúcich násilie, napríklad:

- okamžité ubytovanie bez nutnosti vybavenia zákonom stanovených formalít (potvrdenia rôzneho druhu) pred nástupom;
- bezplatné ubytovanie a služby;
- zaručená anonymita;
- dostupnosť pre všetky ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch bez ohľadu na počet detí či bezdetnosť, zdravotný stav, národnosť, štátne občianstvo, miesto trvalého pobytu atď.;
- utajená adresa a ďalšie špecifické bezpečnostné opatrenia.

Podľa európskych štandardov by v Košiciach malo existovať 25 - 30 miest pre rodinu (1 miesto = žena + deti) v bezpečných ženských domoch.

Poradenské centrá

V Košiciach pôsobí **jedno poradenské centrum** pre ženy zažívajúce násilie (ZZŽ Fenestra) pracujúce podľa európskych štandardov a svoju pobočku prevádzkuje humenská MVO Pro Familia. Ich kapacita je však nepostačujúca. Mesačne kontaktuje poradenské centrum prevádzkované Fenestrou 15-20 žien – potenciálnych nových klientiek, kapacita centra však dovoľuje prijať iba dve nové klientky týždenne. Fenestra pritom svoje služby, vzhľadom na limitovanú kapacitu, propaguje len

minimálne. Ak by propagácia služieb bola v takom rozsahu, aby sa informácie dostali ku každej Košičanke, ktorá zažíva násilie v párových vzťahoch, dopyt po službách by bol pravdepodobne niekoľkonásobne vyšší.

Podľa európskych štandardov by malo v Košiciach existovať minimálne 5 poradenských centier pre ženy zažívajúce násilie a ich deti.

Intervenčné centrum

Rola intervenčných centier začína byť aktuálna s posilnením právomocí polície. Intervenčné centrum má byť proaktívny článok v reťazi ochrany a pomoci – na základe informácie od polície pracovníčky intervenčného centra kontaktujú ženu, ktorej partner bol políciou dočasne vykázaný zo spoločného obydľia, poskytnú jej všetky potrebné informácie a sprevádzajú ju, ak si to želá, počas procesu rozhodovania o ďalších krokoch. Intervenčné centrum v Košiciach neexistuje.

Krízová/informačná telefonická linka

V Košiciach nie je zriadená bezplatná telefonická non-stop linka pre ženy zažívajúce násilie.

PRACOVNÁ SKUPINA PRE PREVENCIU A ELIMINÁCIU NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH V PÁROVÝCH VZŤAHOCH V KOŠICIACH – DOBRÁ ŠTARTOVACIA PLOCHA PRE REALIZÁCIU KONKRÉTNÝCH KROKOV

Jednotlivé inštitúcie dnes spolupracujú pri riešení konkrétnych prípadov násilia páchaného na ženách, najčastejšie vo forme povinného informovania inej inštitúcie a získavania informácií o možnostiach iných inštitúcií pri realizovaní krokov pri ochrane a pomoci konkrétnym ženám zažívajúcim násilie. Celkovo sa jedná skôr o ad hoc aktivity, než o systematické alebo koncepčné kroky. Spolupráca inštitúcií nie je zmluvne zakotvená ani inak formalizovaná.

V novembri 2007 vznikla v Košiciach **Pracovná skupina na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch**, zložená zo zástupkyň a zástupcov inštitúcií kľúčových pre riešenie problematiky násilia páchaného na ženách v Košiciach. Jej **úlohou** je pripraviť podmienky pre vznik koordinovanej multi-inštitucionálnej spolupráce pri riešení problematiky násilia páchaného na ženách, vrátane koordinovaného postupu pri riešení konkrétnych prípadov násilia páchaného na ženách. Táto spolupráca zatiaľ nie je formalizovaná, avšak ochota inštitúcií participovať touto formou na hľadanie regionálne aplikovateľných riešení problematiky násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch a osobná angažovanosť a zariadenosť členiek a členov pracovnej skupiny, často nad rámec svojich pracovných povinností, tvoria dobré predpoklady pre dosiahnutie stanovených zámerov.

² Liz Kelly, Lorna Dubois: Developing Minimum Standards for Violence Against Women Support Services: An Exploratory Study, Council of Europe, Strasbourg 2007

PRÍLEŽITOSTI A OHROZENIA

Riešenie problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch **nikdy nebolo** na Slovensku prioritou – či už na národnej, alebo na regionálnych úrovniach. Hoci **počtom** sa ženy zažívajúce násillie v párových vzťahoch **vyrovňajú či dokonca prevyšujú iné cieľové skupiny** - napr. nezamestnaných, rómsku menšinu a pod.- dostáva sa im **len zlomok pozornosti** oproti iným znevýhodneným skupinám. V súčasnosti začína celosvetová finančná a ekonomická kríza dopadať na ľudí a hrozí nárast sociálnych problémov pri znižujúcom sa balíku finančných prostriedkov na ich riešenie. **Existuje veľké riziko**, že problematike násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch sa naďalej **nebude venovať náležitá pozornosť**, predovšetkým vo forme finančných prostriedkov vyčlenených na jej riešenie. **Najväčšie riziko** v blízkej budúcnosti predstavuje **marginalizácia problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch** vyplývajúca z nedostatku politickej vôle.

Napriek vonkajším ohrozeniam stále existujú v Košiciach **nevyužívané či nedostatočne využívané príležitosti**. Samosprávy na všetkých úrovniach môžu vytvárať vlastné koncepcie a stratégie na riešenie problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch. Pri tvorbe politik môžu spolupracovať, čo sa prejaví na synergickom efekte; dobre nastavená spolupráca vyústí v menej nákladné riešenia. Obrovskou príležitosťou je aj nevyužitý ľudský potenciál: v inštitúciách pracuje mnoho ľudí, žien aj mužov, ktoré a ktorí si uvedomujú hrôzy a utrpenie žien zažívajúcich násillie v párových vzťahoch, a hľadajú cesty a možnosti, či už v rámci inštitúcie alebo mimo nej, ako im pomôcť.

Košice sa stanú v roku 2013 Európskym mestom kultúry. Máme šancu Európe ukázať, že Košice sú mesto, kde sa násillie páchané na ženách v párových vzťahoch a ich deťoch netoleruje a všetky ženy a deti, ktoré zažívajú násillie, dostanú rýchlu a efektívnu pomoc.

10 Odporúčania

10.1. TVORBA POLITÍK PRE RIEŠENIE PROBLEMATIKY NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH

Na národnej úrovni

- Sledovať pripomienkovať návrhy zákonov a iných právnych noriem s dopadom na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách.
- Aktívne sa zúčastňovať na formulovaní národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách prostredníctvom členstva v Expertnej skupine pre prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách pri Rade vlády SR pre prevenciu kriminality.
- Monitorovať a evaluovať implementáciu existujúcej a novej legislatívy z hľadiska ochrany a pomoci pre ženy zažívajúce násilie v párových vzťahoch a ich deti.
- Presadzovať a propagovať nutnosť špecifickej legislatívy odrážajúcej potreby žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch a ich detí.

Na regionálnej úrovni

- Vypracovať a implementovať stratégiu Mesta Košice pre prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch (vrátane formulovania konkrétnych krokov pre zvýšenie dostupnosti kvalitnej pomoci a efektívnej ochrany žien zažívajúcich násilie a ich deti); na ich implementáciu vyčleniť zodpovedajúce finančné prostriedky.
- Vypracovať a implementovať stratégiu Košického samosprávneho kraja pre prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch (vrátane formulovania konkrétnych krokov pre zvýšenie dostupnosti kvalitnej pomoci a efektívnej ochrany žien zažívajúcich násilie a ich deti); na ich implementáciu vyčleniť zodpovedajúce finančné prostriedky.

10.2. ZABEZPEČENIE DOSTATOČNEJ KAPACITY SLUŽIEB PRE ŽENY ZAŽÍVAJÚCE NÁSILIE A ICH DETI

Bezpečné ženské domy

- Vybudovať v Košiciach bezpečný ženský dom spĺňajúci minimálne európske štandardy pre pomoc, ochranu a obhajobu práv žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch.
- Hľadať a identifikovať možnosti financovania bezpečných ženských domov mimo rámca definovaného zákonom č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách.

Poradenské centrá

- Posilniť kapacitu špecifických poradenských služieb poskytovaných pre ženy zažívajúce násilie a ich deti podľa minimálnych európskych štandardov pre pomoc, ochranu a obhajobu žien zažívajúcich násilie v párových vzťahoch.
- Hľadať možnosti financovania špecifických poradenských centier pre ženy zažívajúce násilie a ich deti mimo rámca definovaného zákonom č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a zákonom č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele.

Informačná/krízová linka

- Po zabezpečení dostatočnej kapacity bezpečných ženských domov a poradenských centier zväžiť zriadenie špecifickej bezplatnej nonstop informačnej a krízovej linky pre ženy zažívajúce násilie

Intervenčné centrum

- Vzhľadom na nové právomoci polície (oprávnenie vykázať zo spoločného obydla osobu ohrozujúcu život alebo zdravie inej osoby alebo osôb na 48 hodín) podľa novely zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore zriadiť intervenčné centrum pre proaktívnu podporu pomoci a poskytovanie informácií ohrozeným osobám.

10.3. ĽUDSKÉ A ODBORNÉ ZDROJE

Špecializácia

- Vytvoriť alebo vyčleniť pracovné pozície pre riešenie prípadov násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch vo všetkých inštitúciách podieľajúcich sa riešení problematiky násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch
- Zabezpečiť kontinuálne vzdelávanie v problematike násillia páchaného na ženách pre všetkých zamestnancov a zamestnankyne inštitúcií, ktorí/é sa podieľajú na riešení prípadov násillia páchaného na ženách.
- Vytvoriť a implementovať smernice pre postup pri riešení prípadov násillia páchaného na ženách vo všetkých relevantných inštitúciách.

10.4. ZBER ÚDAJOV

- Zabezpečiť zber a vyhodnocovanie údajov o počte prípadov násillia páchaného na ženách, prípadne ďalšie špecifické údaje týkajúce prípadov násillia páchaného na ženách alebo ich riešenia, podľa charakteru činností vykonávaných v rámci jednotlivých inštitúcií.

10.5. SPOLUPRÁCA

- Formalizovať spoluprácu inštitúcií podieľajúcich sa na činnosti pracovnej skupiny.
- Rozšíriť pracovnú skupinu o ďalšie inštitúcie: prokuratúra, súdy, ďalšie mestské časti, zdravotníctvo, školstvo.

11 Literatúra

Bodnárová, B., Filadelfiová, J., Holubová, B.: Re-rezentatívny výskum výskytu a skúseností žien s násilím páchanom na ženách (VAW) na Slovensku, Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava, 2008
[http://www.sspr.gov.sk/texty/File/vyskum/2008/Holubova/Rezentativny_vyskum_vyskytu_a_skusenosti_zien_s_nasilim_pachanom_na_zenach_\(2008\).pdf](http://www.sspr.gov.sk/texty/File/vyskum/2008/Holubova/Rezentativny_vyskum_vyskytu_a_skusenosti_zien_s_nasilim_pachanom_na_zenach_(2008).pdf)

EÚ, Recommendations of EU-Expert Meeting, Cologne, Germany, 1999,
<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8731>

EÚ, Recommendations of EU-Expert Meeting, Jyväskylä, 1999,
<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8730>

EÚ, Recommendations of EU-Experts Meeting, Baden, Austria, 1998 <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8729>

Herman, J.L., Trauma a uzdravenie, Pro Familia a Aspekt, 2001

Kelly, L. - Dubois, L.: Combating Violence Against Women: Minimum Standards for Support Services, Council of Europe, Strasbourg, 2008,
http://www.coe.int/t/e/Human_Rights/Equality/

Logar, R.: Mosty k pomoci: od dobrého úmyslu k dobrej spolupráci. Manuál na účinnú spoluprácu medzi inštitúciami pri riešení problematiky domáceho násillia, Fenestra, Košice, 2007

Mesto Košice, Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Košice na obdobie rokov 2008-2015, aktualizácia, 2008,
http://www.kosice.sk/clanok.asp?file=phsr_2008-15.htm

OSN, Dohovor OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, 1979,
<http://www.gender.gov.sk/index.php?id=491>

OSN, Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách, 1993,
<http://www.alianciazien.sk/files/Deklaracia%20OSN%20o%20odstraneni%20vsetkych%20foriem%20nasillia.pdf>

OSN, Dohovor OSN o právach dieťaťa, 1989,
<http://www.amnesty.sk/index.php?page=clanok&id=475>

OSN, General Recommendation No. 19, Violence Against Women, 1992,
<http://www1.umn.edu/humanrts/gencomm/gener19.htm>

Rada Európy, Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Štrasburg, 1950,
<http://www.radaeuropy.sk/?928>

Rada Európy, Odporúčanie Rec 2002(5) Výboru ministrov členským štátom o ochrane žien proti násilliu, 2002,
<http://www.radaeuropy.sk/?odporucanie-2002-5-o-ochrane-zien-proti-nasilliu>

Rada Európy, Rámcové rozhodnutie Rady o postavení obetí v trestnom konaní (2001/220/JHA), 2001, http://www.zastavmenasillie.sk/?ramcove_rozhodnutie

Vláda SR, Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách a v rodinách, uznesenie 1092/2004,
<http://www.employment.gov.sk/new/index.php?SM-C=1&id=1470>

Vláda SR, Zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine,
<http://zbierka.sk/zz/predpisy/default.aspx?PredpisID=18474&FileName=05-z036&Rocnik=2005>

Vláda SR, Zákon č. 40/1964 Z.z. Občiansky zákoník,
<http://www.zbierka.sk/section/3/default.aspx>

Vláda SR, Zákon č. 99/1963 Z.z. Občiansky súdny poriadok
http://www.justice.gov.sk/kop/pk/2006/pk06037_03.pdf

Vláda SR, Zákon č. 191/1997 o Policajnom zbore,
<http://www.minv.sk/?prehlad-zameranie-a-posobnost-sluzieb-policajneho-zboru>

Vláda SR, Zákon č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci (01.01.2009 nadobúda účinnosť Zákon č. 448/2008 o sociálnych službách)

Vláda SR, Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon,
http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitem&WCE=OpenDoc&WCU=291446

Vláda SR, Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok,
<http://www.vyvlastnenie.sk/predpisy/trestny-poriadok/>

Vláda SR, Zákon č. 372/1990 Z.z. o priestupkoch

Vláda SR, Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele,
[http://www.upsvar.sk/rsi/rsi.nsf/0/4af3bd486438-c567c1257163003b0bf5/\\$FILE/Z%C3%A1kon%20o%20soci%C3%A1lnopr%C3%A1vnej%20ochrane%20det%C3%AD%20a%20ml%C3%A1de%C5%BEE.pdf](http://www.upsvar.sk/rsi/rsi.nsf/0/4af3bd486438-c567c1257163003b0bf5/$FILE/Z%C3%A1kon%20o%20soci%C3%A1lnopr%C3%A1vnej%20ochrane%20det%C3%AD%20a%20ml%C3%A1de%C5%BEE.pdf)

Vláda SR, Zákon č. 599/2003Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi

Zájmové združenie žien Fenestra

Publikácia vznikla vďaka finančnej podpore Rady vlády SR pre prevenciu kriminalitu